

จดหมายเหตุบรมราชาภิเษก

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า เจ้าอยู่หัว

พุทธศักราช ๒๔๖๘

พระยาประกาศอักษรกิจ (เสวิชม รามนันท์) เรียบเรียง

(ออกเป็นราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ แล้วแก้ไขตาม
พระตำริห์ สมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข ใน
ราชกิจจานุเบกษา ฉบับเพิ่มเติม) กับจดหมายเหตุ
ราชกิจจานุเบกษา ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์แยกในงานนั้น.

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์
นที่ระลึก ในการเจริญพระบรมอัสติ เสถียรขึ้นเข้าสู่พระนคร

พุทธศักราช ๒๔๙๓

35
32.71
45

คำนำ

ในการที่จะได้ทรงพระกรุณาโปรดให้เชิญพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กลับเข้ามาประดิษฐานไว้ในพระนครครั้งนี้ สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ มีพระราชประสงค์จะได้ทรงพิมพ์หนังสือเป็นที่ระลึก แจกโดยเสด็จงานพระราชพิธี จึงมีพระราชเสาวนีย์ดำรัสเหนือเกล้าฯ ให้เลือกเอาจดหมายเหตุงานพระบรมราชาภิเษกในรัชกาลที่ ๗ สองเรื่อง

หนังสือสองเรื่องที่จะพิมพ์นี้ ข้าพเจ้าได้ไปเฝ้า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชานันต์ วัด ขอประทานให้ทรงอธิบายเพื่อเป็นคำนำประกอบกับเรื่อง พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชานันต์ วัด ประทานมา มีข้อความต่อไปนี้คือ—

๑. ราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ ซึ่งพระยาประกาศอักษรกิจ (เสงี่ยมรามนันท์) เจ้ากรมราชกิจจานุเบกษาเรียบเรียงขึ้น

๒. หนังสืออธิบายงานราชาภิเษกภาษาอังกฤษซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ มีพระราชดำรัสให้พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าชานันต์ วัด แต่งขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายทรงแจกในงานบรมราชาภิเษกครั้ง พ.ศ. ๒๔๖๘

พิธีบรมราชาภิเษกเป็นพิธีสำคัญที่สุดในเมืองไทย ผู้เฒ่าผู้กลางส่วนจะได้มาจากเขมรหรือมอญซึ่งเลียนแบบมัธยมประเทศและมลัษณะ ลางอย่างคล้ายคลึงกับพิธีราชสวียะของตำหรับพราหมณ์ซึ่งเชกให้พระราชาเป็นราชกษัตริราช การอภิเษกนั้นรูปศัพท์ก็ระบอบอยู่แล้วว่าเป็นการรตนซึ่งต่างกับไชบตะวันตกแทบทุกประเทศเพราะของเขมรเคล็ดอยู่ที่สววมงกุฎ ฉะเพาะในเมืองไทยก็มีหลักฐานว่าได้เคยทำอภิเษกให้ครองราชย์ คือพ่อขุนผาเมืองอภิเษกพ่อขุนบางกลางท่าวซึ่งเป็นสหายในสงครามกู้อิสรภาพจากเขมรให้เป็นกษัตริย์ครองกรุงสุโขทัย (จากวัดศรีชุมสุโขทัย) และในสมัยกรุงศรีอยุธยาพระราชพงศาวดารก็ได้กล่าวถึง

การอภิเษกบ้างเช่นในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเมื่อ พ.ศ. ๒๒๗๕ มีราย
การละเอียดแจ้งอยู่ในโคลงจมนัไวยวรรณเรื่องปัญญาราชาภิเษก (พิมพ์ไว้ท้าย
หนังสือกุศลศรัทธศักราช ๑๒๓๓) ถ้าวันลงมาถึงสมัยที่ใกล้ปัจจุบันจึงจะมี
รายการละเอียดขึ้นว่าอภิเษกกันอย่างไร ท่านผู้รู้เช่นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์
เธอ กรมพระยาตำราจรรยาภาพ เข้าพระทัยว่าพระเจ้ากรุงธนบุรีอาจมิได้ทำ
พิธีราชาภิเษกหรือมีฉะฉานก็ทำอย่างลัด มาในรัชกาลที่ ๑ ปรากฏว่าได้ทรงตั้ง
กรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อสอบสวนและตั้งระเบียบพระราชพิธีราชาภิเษก
โปรดฯ ให้เจ้าพระยาเพชรพิชัยซึ่งเคยเป็นขุนนางมาแต่ครั้งก่อนเสียดังกรุงเป็น
ประธานกรรมการ แล้วจึงเสด็จเข้าพระราชพิธีบรมราชาภิเษก มาถึงรัชกาล
ที่ ๒ ได้ทรงทำพิธีอนุโลมตามแบบที่เคยมาในรัชกาลที่ ๑ ความพิสดารปรากฏ
อยู่ในพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๒ พระนิพนธ์สมเด็จพระยาตำราจรรยา
ภาพ (พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๕๕) งานในรัชกาลที่ ๒ นี้มีต้นเรื่องเป็นหลัก
ฐานอยู่ในหมายรับสั่งของเจ้าพระยาศรีธรรมราช (บุญรอด) แห่งหนึ่ง
กับในโคลงขอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งกรม
หมื่นเจษฎาบดินทร (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) ทรงพระนิพนธ์
ไว้ในอีกแห่งหนึ่งในรัชกาลที่ ๓ ปรากฏว่าอนุโลมตามแบบรัชกาลที่ ๑ ดังมีราย
ละเอียดอยู่ในรัชกาลที่ ๒ ที่กล่าวอ้างมาแล้วนั้น แต่ในรัชกาลที่ ๔ เข้าใจว่า
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเพิ่มเติมคาถาภาษาบาลีและคำแปล
เป็นไทยลงไปในพิธีพราหมณ์ต่างๆทำให้รูปพระราชพิธีแปลกไปจากเดิมไม่น้อย
นัก งานบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ ๕ บัดนี้มีหลักฐานอยู่ในจดหมายเหตุที่ขอ
วารสารศิลปากร เล่ม ๑.๒.๓. ของปีที่ ๒ ส่วนรัชกาลที่ ๖ นั้นได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีวิรวงศ์ (ม.ร.ว. จิตร สุกตน์) ผู้ช่วยราชเลขา
การ กับ พระยาประกาศอักษรกิจ (เสงี่ยม รามนันท์) เจ้าหน้าที่ราชกิจ

งานเบกษาเรียบเรียงขึ้นไว้เรียกว่าจดหมายเหตุพระราชพิธีบรมราชาภิเษกพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ได้พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖)

ในรัชกาลที่ ๗ ก่อนที่จะทำงานบรมราชาภิเษก ทรงพระราชปรารภว่า พวกชาวต่างประเทศที่เข้ามาทำงานในระหว่างพิธีชดยวอนนั้นน่ากลัวจะพากันระอาเพราะไม่เข้าใจ จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าธานีวัตเขียนคำอธิบายเป็นภาษาอังกฤษ ทำนองหนังสือคู่มือฉบับหนึ่ง ซึ่งพิมพ์ไว้ข้างท้ายสมุดเล่มนี้แล้ว เมื่อเสร็จงานพระราชพิธีถึงคราวที่จะออกหนังสือราชกิจจานุเบกษา พระยาประกาศอักษรกิจซึ่งยังคงเป็นเจ้าหน้าที่ราชกิจจานุเบกษาได้เขียนจดหมายเหตุงานนั้น สมเด็จพระราชบิดาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชทรงทักท้วงว่ามีผิดหลายแห่งที่สำคัญ หากทิ้งไว้จะเสียหลักราชประเพณีและประวัติศาสตร์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้พิมพ์ข้อทักท้วงแก้ไขเป็นราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษเพิ่มเติม ด้วยความมุ่งหมายว่า หากต่อไปภายหน้า ผู้ใดจะพิมพ์หนังสือเรื่องอื่น จะได้แก้ไขให้ถูกต้อง บัดนี้เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ มีพระราชประสงค์ให้พิมพ์ จึงได้จัดการแก้ไขให้ต้องตามพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้วโดยตลอด

อนึ่งควรจะบันทึกไว้ให้ผู้ใฝ่ใจค้นคว้าได้ทราบไว้ด้วยว่า หลักฐานงานบรมราชาภิเษกรัชกาลที่ ๗ นอกจากหนังสือ ๒ เรื่องที่กล่าวมาแล้วยังมี ๑. โคลงลิลิตสุภาพงานพระบรมราชาภิเษกสัปตมหาราชจักรวังศ์ (พ.ศ. ๒๔๖๕) ๒. เล่มจบ พระนิพนธ์พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ ซึ่งเป็นหนังสือแบบฉบับสมควรยึดถือเป็นหลักงานพิธีได้เรื่องหนึ่ง และ ๒. เรื่อง Siamese State Ceremonies ของ ดร. ควอริตซ์ เวลส์ แต่งเป็นหลักทาง

ประวัติศาสตร์และสังคมศาสตร์นั้นอีกเรื่องหนึ่ง กับ ๓. La Cérémonie du
Consommement au Siam นายเรอเน นิโคลาส์ แปลจากเรื่องของพระองค์เจ้า
ธานีวัต ลงพิมพ์ในวารสารชื่อ Extrême Asie (เล่ม ๑๓)

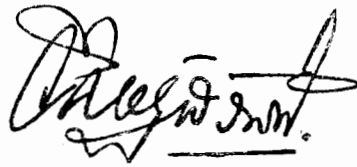
พิธีราชาภิเษกนั้นนับว่าเป็นมรดกของชาติตกทอดมาแต่ครั้งโบราณ ถือ
กันว่าทำประโยชน์แก่บ้านเมืองและสวัสดิภาพของประชาชน อีกเหตุหนึ่ง
ที่จัดว่าเป็นเหตุทางการเมืองอันสำคัญนั้นก็คือ เป็นการยืนยันพระมหากษัตริย์
บัตเข้าความทะเยอทะยานของบุคคลบางจำพวกที่จะแย่งชิงเอาราชบัลลังก์ ซึ่ง
แท้จริงก็เป็นเหตุสำคัญอันหนึ่ง เพราะว่าถ้ามีการแก่งแย่งกันก็จะต้องมีผลให้
บ้านเมืองยับเยินเป็นแน่แท้ โดยละเพาะบรรดาประชาชนเราเองซึ่งเป็น
หล้าแพรก สำหรับแต่จะแหลกถาญลงไปเมื่อผู้มีอำนาจแก่งแย่งกัน มาใน
สมัยปัจจุบัน เพียงแต่การทำพิธีย่อมไม่คุ้มความแก่งแย่งแต่พิธีนี้เป็น มรดก
ตกทอดมาช้านานแล้ว เป็นเครื่องแสดงว่าชาติเรามีไว้บำเหน็จ มีขนบ
ธรรมเนียมประเพณีสืบทอดกันมาหลายชั่วคน ย่อมมีประโยชน์ทางสังคมศาสตร์
ที่จะเร่งเร้าให้ประชาชนรักชาติไว้ซึ่งความภาคภูมิใจในชาติบ้านเกิดเมืองนอนของ
ตนละ

โดยที่ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีวัต ได้ทรงอธิบายประกอบ
ไว้กว้างขวางแล้ว จึงไม่มีความอื่นใดจะต้องเพิ่มเติมอีกนอกจากคำอธิบายที่
มาของหนังสือทั้งสองเรื่องนั้นแล้ว พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีวัต
ยังได้ทรงเขียนพระราชประวัติสังเขปของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ไว้ในหนังสือนี้ด้วย นับเป็นพระกรุณาของท่านอย่างยิ่ง

สำหรับพระบรมรูปถ่ายขณะพระราชทานรัฐธรรมนูญที่ปรากฏในหนังสือ
นี้ คุณหญิงพิชยญาติ ได้กรุณาเอื้อเฟื้อให้ขอมมาจำลองลง จึงขอขอบคุณไว้
ในนี้ด้วย

ข้าพเจ้าได้รับพระราชเสาวนีย์จากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระ
บรมราชินี ให้ทูลขอบพระทัย พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าธานีวัต แล้ว

สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีพระบรมราชินี ทรงอนุโมทนาในพระราชกุศล
บุญราศีในพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ซึ่งสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดให้มีขึ้น ขออำนาจ
พระราชกุศลที่ได้ทรงบำเพ็ญในวาระนี้ จงบรรดาลอิฏฐคุณมณูผลจงสัมฤทธิ์
แด่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชปนัดดาทุกประ-
การเทอญ.

(หม่อมเจ้าวิศิษฎ์สวัสดิรักษ์ สวัสดิวัตน์
ในฐานะผู้แทนพระองค์สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีฯ)

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวประสูติเมื่อวันที่ ๑๔ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๓๖ เป็นพระราชโอรสพระองค์สุดท้ายในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้รับพระราชทานพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายประชาธิปกศักดิเดชน์ ชเนศรมหาราชชาธิราช จุฬาลงกรณนาถวโรรส อุดมยศอุกฤษฐศักดิ์ อภัยบัณฑนาวิธ อสัมภินชาติพิสุทธิ มหามกุฏราชพงศบริพัตร บรมขัตติยมหารัษฎาภิเษยจันทรรโหทัย มงคลสมัยสมากร สถาวรวัจฉริยคุณ อดุลยราชกุมาร

โดยเหตุที่ทรงเป็นพระราชโอรสพระองค์สุดท้าย สมเด็จพระบรมราชชนนีทรงเอ็นดูรักใคร่ ได้ทรงมอบให้เจ้าจอมเขื่อนไทรรัชกาลที่ ๕ เป็นพระอภิบาล พร้อมทั้งหม่อมเจ้าหญิงมณฑสวาสดิ (ภายหลังเป็นพระองค์เจ้า) กับหม่อมเจ้าหญิงโพยมมาลัย ทรงเรียกว่าลูกเอี้ยดน้อยมาแต่ยังทรงพระเยาว์ พระราชโอรสของสมเด็จพระศรีพัชรินทรา ฯ มีพระนามทรงเรียกเล่น ๆ ทุกพระองค์คือ

สมเด็จพระเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ ทรงเรียกลูกโต ในพระราชสำนักจึงเรียกกันว่าทูนกระหม่อมโต

สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ ทรงเรียกลูกเล็กหรือลูกชายเล็ก ในพระราชสำนักเรียกกันว่าทูนกระหม่อมเล็ก

สมเด็จพระเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ ทรงเรียกลูกเอี้ยด (ภายหลังเป็นเอี้ยดใหญ่) ในพระราชสำนักเรียกกันว่าทูนหม่อมเอี้ยดใหญ่

สมเด็จพระเจ้าฟ้าอัญญาภคเดชาวุธทรงเรียกลูกเอี้ยดเล็ก (ภายหลังเมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้าศิริราช ฯ สิ้นพระชนม์แล้ว "เล็ก" ก็ค่อย ๆ หายไป ทรงเรียกแต่

พระราชทานรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๖

ว่า“ลูกเอี้ยต”) ในพระราชสำนักก็เรียกทูลกระหม่อมเอี้ยตเล็ก แล้วทูลกระหม่อมเอี้ยต ฯลฯ

สมเด็จพระเจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลกทรงเรียกลูกทวด ในพระราชสำนักเรียกกันว่าทูลกระหม่อมทวด

สมเด็จพระบรมชนกนาถและสมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงถนอมเลี้ยงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้ ใกล้ชิด ติดพระองค์ ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์มา จนเจริญพระชันษาสมควรทรงศึกษาตามประเพณีขัตติยราชกุมาร จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ เป็นนักเรียนนายร้อย พิเศษในโรงเรียนนายร้อย มีพระอาจารย์ถวายพระอักษรอีกต่างหากที่ในพระราชวังดุสิตเช่นพระอาจสุนทรการแต่ครั้งยังมีได้มีบรรดาศักดิ์เป็นต้น เมื่อโสกันต์แล้วจึงโปรดฯ ให้เสด็จไปทรงศึกษาวิชาการในประเทศอังกฤษ ได้ทรงศึกษาวิชาสามัญในวิทยาลัยอีตันอันเป็นโรงเรียนมัธยมชั้นเอกของอังกฤษ ไม่มีแห่งใดจะเป็นที่นิยมแพร่หลายเสมอเหมือน ในโรงเรียนนี้ระเบียบแบบแผนกวัดขันฝึกหัดให้นักเรียนมีวินัยและสัมมาคารวะ แม้พระราชโอรสพระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้านายใด ๆ ก็ต้องเริ่มเข้าไปรับให้นักเรียนผู้มีอาวุโสในโรงเรียน อนึ่งโดยเหตุที่โรงเรียน อีตันตั้ง อยู่ใกล้ ชิดกับพระราชวัง วินด์เซอร์ของพระราชวงศ์ อังกฤษ นักเรียนได้อบรมให้รู้จักเจ้านายและราชประเพณี เมื่อเติบโตยอมเข้าสมาคมทั้งปวงได้โดยปราศจากขวยเขิน ต่อจากนั้นได้เสด็จไปทรงศึกษาวิชาทหารที่โรงเรียนนายร้อยทหารที่เมืองวูลิช แผนกวิชาทหารปืนใหญ่ม้า ทรงสามารถสอบวิชาได้เต็มตามหลักสูตร ถึงได้ทรงรับสัญญาบัตรเป็นนายร้อยตรีกิตติมศักดิ์แห่งกองทัพอังกฤษ แล้วเสด็จไปประจำกรมทหารปืนใหญ่ม้าอังกฤษอยู่ที่เมืองออลเดอซอด ทรงศึกษาหน้าที่นายทหารต่อมาจนสำเร็จการศึกษาในชั้นนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงพระยศนายร้อยตรีนอกกองกรมทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ แล้วเลื่อนขึ้นเป็นนายร้อยโทและเป็นนายทหารนอกกองกรมทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ด้วย

ครั้งเสด็จกลับเข้ารับราชการ. ในชั้นแรกได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นตำแหน่งนายทหารคนสนิทพิเศษของจอมพลสมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถเมื่อทรงดำรงตำแหน่งเสนาธิการทหารบกอยู่ก่อน แล้วเลื่อนขึ้นเป็นผู้บังคับการกองร้อยทหารปืนใหญ่รักษาพระองค์ และเป็นนายร้อยเอกต่อมา แล้วโปรดฯ ให้เสด็จไปรับราชการประจำกรมบัญชาการกองทัพน้อยที่ ๒ ในตำแหน่งนายทหารฝ่ายเสนาธิการ และต่อมาเลื่อนขึ้นเป็นนายพันตรีแล้วเป็นนายพันโท บังคับการโรงเรียนนายร้อยชั้นประถม

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้ทรงลาราชการเพื่อทรงผนวชในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามแล้วไปประทับจำพรรษาณวัดบวรนิเวศนวิหารในสำนักสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเล่าเรียนพระธรรมวินัยเป็นที่พอพระหฤทัยสมเด็จพระอุปัชฌายเป็นอันมาก จนมีความสืบทอดว่าสมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระองค์นั้นทรงพระปรารภเหตุที่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยธรรมราชาทรงเป็นเพียงพระอนุชาพระองค์ น้อยที่สุดใน จำนวนเจ้าฟ้าชายร่วมพระมารดาถึง ๕ พระองค์ คงไม่มีเหตุจำเป็นที่จะต้องเสด็จเถลิงราชสมบัติ ฉะนั้นจึงมีพระประสงค์อันแรงกล้า ที่จะชักชวน พระองค์ ไว้ในสมณะเพศตลอดไป เพื่อเป็นใหญ่และเป็นทายาทปกครองสงฆมณฑลสนองพระองค์สมเด็จพระอัยกาธิราชพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแต่ครั้งก่อนขึ้นเถลิงราชสมบัตินั้น หากสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์นั้นทรงมีพระโรคเบียดเบียนทั้งทรงมีหวังกังวลอยู่แล้วทางฆราวาสวิสัย จึงมิได้เป็นไปตั้งพระประสงค์ที่ว่าน

เมื่อทรงลาผนวชในอวาสานแห่งพรรษกาลแล้ว สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมสุโขทัยฯ ก็เสด็จกลับเข้ารับราชการทหารตามเดิม พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้ เป็นพระบรมเชษฐาธิราชได้ ตรีศขอหม่อมเจ้าหญิงรำไพพรรณีพระธิดาพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ ซึ่ง ทรงมีพระหฤทัยรักใคร่

ทรงถ่ายแม่ของทรงพระเยาว์ — ประทับกับสมเด็จพระราชชนนี พระพันปีหลวง

กันอยู่แล้วนั้นมาทำการอภิเษกสมรสณพระที่นั่งวิโรภาสพิมานพระราชวังบางปะอินเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๑

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยฯ ได้ทรงปฏิบัติราชการสนองพระเดชพระคุณในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ มาโดยเรียบร้อย แต่เพื่อเหตุเกิดพระโรคประจวบเร็ว รังแพทยมีความเห็นว่าจำต้องเสด็จแปรสถานไปรักษาพระองค์ในประเทศที่มีอากาศเย็น พระโรคจึงจะหายเป็นปกติได้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ทรงละราชการ ทั้งปวงใน ตำแหน่งหน้าที่เพื่อเสด็จไปรักษาพระองค์ในยุโรป ใน พ.ศ. ๒๔๖๓ ครั้นหายประชวรแล้ว พระองค์มีพระประสงค์จะทรงศึกษาวิชาทหารชั้นสูงขึ้นไป จึงได้เสด็จเข้าประจำอยู่ในกรมบัญชาการกองทัพน้อยทหารบกของฝรั่งเศส แล้วได้เข้าทรงศึกษาวิชา ในโรงเรียนฝ่ายเสนาธิการกรุงปารีสจนสำเร็จการศึกษา ได้ทรงรับประกาศนียบัตรเป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการเสมอเหมือนกับนายทหารฝรั่งเศส แล้วเสด็จกลับคืนพระนคร พ.ศ. ๒๔๖๔ ครั้งนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จทางประเทศอเมริกาและญี่ปุ่น เพื่อประโยชน์ในการทรงศึกษาเพิ่มเติมด้วย เมื่อเสด็จกลับถึงพระนคร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับราชการในตำแหน่งปลัดกรมเสนาธิการทหารบก เดือนพระยศขึ้นเป็นนายพันเอก ถึง พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้ทรงรับตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการกองพลทหารบกที่ ๒ และเป็นผู้บังคับการพิเศษกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๒ ด้วย

ในระยะนี้จะเว้นกล่าวข้อความที่น่าอัศจรรย์เสียไม่ได้อย่างหนึ่ง ซึ่งถ้าจะว่าไปก็เป็นทุกขลาภ ภายในระยะเวลา ๖ ปี สมเด็จพระเชษฐภคินีได้เสด็จทิวงคตตาม ๆ กันไปหมด จึงสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยฯ ซึ่งไม่มีใครได้เคยนึกฝันว่าจะต้องรับราชการตกกลายเป็นรัชทายาทขึ้น สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชทรงกังวลพระราชหฤทัยด้วยเรื่องนี้อยู่มาก จึงโปรดฯ ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยฯ ทรงเริ่มศึกษาจนบรรดมนิยมและหน้าที่ราชการ

ของพระเจ้าแผ่นดินโดยให้ราชเลขาธิการนำการงานอันเป็นพระราชกรณียกิจไปถวายทอดพระเนตรเป็นนิจนรินทร์ ดังครั้งคราวที่เสด็จพระราชดำเนินจากพระนคร ๆ ก็โปรดให้สมเด็จพระราชอนุชาทรงสำเร็จราชการแผ่นดินและประทับเป็นประธานในที่ประชุมเสนาบดีแทนพระองค์เพื่อเป็นการฝึกหัด ทั้ง ๆ ที่พระองค์มีพระชนมายุน้อยกว่าผู้ใด ๆ หมดในเสนาบดีสถานนั้น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัย ๆ ก็ได้ให้พระหฤทัยในการงานชนิดนี้ยิ่งนัก ทรงพิเคราะห์พิจารณาสอบสวนข้อราชการทุกด้านทุกมุมด้วยพระอุสสาห์ และทรงสละความสุขส่วนพระองค์เพื่องานนมไฉนน้อย เพื่อให้เห็นชัดในความตั้งพระหฤทัยที่จะทรงศึกษาราชการแผ่นดิน และในลักษณะที่พระองค์ทรงหยั่งรู้ได้ลึกซึ้งใน ราชการนั้น ๆ เพียงไร จะขอคัดค่านำฉบับหนึ่งซึ่งทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นไว้ในเวลาต่อมาเมื่อได้เสวยราชย์แล้วดังต่อไปนี้

“เมื่อข้าพเจ้ากลับมาจากทวีปยุโรปครั้งหลังนี้ ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ๆ ทรงพระราชดำริหว่า ข้าพเจ้ามีอายุมากสมควรจะเล่าเรียนประเพณีการปกครองบ้านเมืองและราชการแผ่นดิน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้เจ้าพระยามหิธรนำหนังสือราชการแผ่นดินเรื่องสำคัญ ๆ อันเป็นหลักการมาให้ข้าพเจ้าอ่านและศึกษา ทั้งนี้เป็นพระราชประเพณีมาแต่เดิม

“ในบรรดาหนังสือที่เจ้าพระยามหิธรนำมาให้ข้าพเจ้าอ่านนั้น มีพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในเรื่อง การเปลี่ยนแปลงแก้ไขการปกครองแผ่นดินซึ่งข้าพเจ้าได้ให้พิมพ์ขึ้น

“เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านพระราชดำรัสแล้ว รู้สึกว่าเป็นหนังสือสำคัญอย่างยิ่งทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกเพิ่มพูน ความเลื่อมใส ในพระปรีชาสามารถ และพระบารมของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงยิ่งขึ้นอีก ทั้งทำให้ความรักความนับถือในพระองค์ซึ่งข้าพเจ้ามีอยู่แต่เดิมเต็มหัวใจ ให้หนักแน่นเต็มตนมากขึ้นอีกด้วย

ทรงถ่ายพร้อมกัน สมเด็จพระราชชนนี (สมเด็จพระพันปีหลวง)
เมื่อทรงเสด็จเยือนนายร้อยทหารบก

“พระราชดำรัสที่ได้ทรงเรียบเรียงอย่างรอบคอบที่สุด แสดงให้เห็นชัดว่า สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงมีพระปรีชารอบรู้ในทางรัฐประศาสน์ ประเพณีการปกครองของไทยอย่างเก่าเป็นอย่างดี และส่วนการประเพณีการปกครองอย่างทันสมัยกันในทวีปยุโรปก็ได้ทรงศึกษาทรงทราบหลักการโดยตลอด พระราชดำรัสจึงเป็นหนังสือที่ให้ความรู้ในทางการปกครองของประเทศสยามเป็นอย่างดี

“พระราชดำรัส นอกจากที่จะให้ความรู้อันดังที่กล่าวมาแล้ว ยังทำให้เห็นพระราชหฤทัยของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงเป็นอย่างดี ว่าพระองค์มิได้ทรงนึกถึงสิ่งอื่นเลย นอกจากความสุขของประชาชน และความเจริญรุ่งเรืองของประเทศเป็นที่ตั้ง เป็นสำคัญในการที่จะทรงพระราชดำริกิจการใด ๆ ทั้งปวง

“การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากแบบเดิม เป็นดัง กระจก ๑๒ กระจกนี้ต้องนับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง ซึ่งเรียกได้อย่างถูกต้องตามธรรมดาว่า “พลิกแผ่นดิน” ถ้าจะใช้คำอังกฤษก็ต้องว่า “Revolution” ไม่ใช่ “Evolution”

“การเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงดังนี้ มีน้อยประเทศนักที่จะสำเร็จไปได้โดยราบคาบ ปราศจากการจลาจล หรือจะว่าไม่มีเลยก็เกือบจะว่าได้. ประเทศญี่ปุ่นได้มีการเปลี่ยนแปลงปกครองอย่าง “พลิกแผ่นดิน” เหมือนประเทศสยาม แต่หาได้ดำเนินการไปได้โดยสงบราบคาบเหมือนอย่างประเทศสยามไม่ ยังต้องมีการจลาจลในบ้านเมือง เช่น มีฆบถสังหารเป็นต้น

“การที่ประเทศสยามได้เปลี่ยนแปลงวิธปกครองอย่าง “Revolution” ได้โดยไม่ต้องมีใครต้องเสียเลือดเนื้อแม้แต่หยดเดวตั้งนี้ ต้องนับว่าเป็นมหัศจรรย์ เป็นโชคของประเทศสยามเป็นอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงอย่างนี้ย่อมขัดกับประโยชน์ของคนบางจำพวก จึงยากนักที่จะสำเร็จไปได้โดยสงบราบคาบ.

“ที่การเปลี่ยนแปลงอย่างนี้ สำเร็จไม่ได้ในประเทศสยาม อย่างราบคาบ

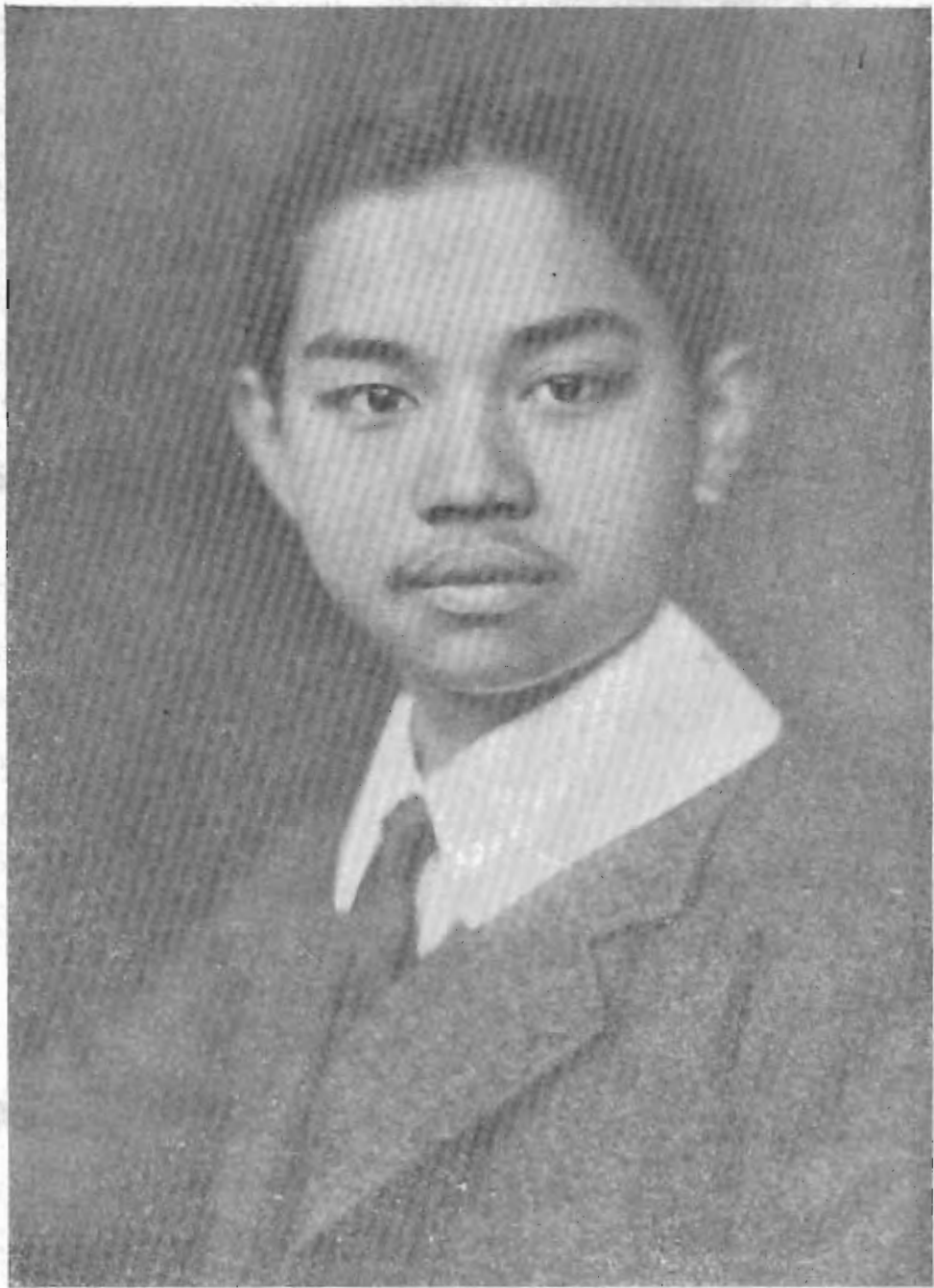
เพราะ "Revolution" ของเรานั้นสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้ทรงริเริ่ม ประกอบสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินพระองค์นั้นทรงพระปรีชาสามารถยิ่งกว่าผู้ใดหมดในเวลาอันสั้นทรงมีพระราชอัชฌาศัยละมุนละม่อม ทรงสามารถปลุกความจงรักภักดีในชนทุกชั้นที่ได้เข้าเฝ้าใกล้ชิดพระองค์แม่แต่ครั้งเดียว

"พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า หลวงทรงเล็ง เห็นการภายในอย่าง ชัดเจนและทราบการที่ล่วงไปแล้วเป็นอย่างดี ได้ทรงพระราชดำริห์ตรองโดยรอบคอบ ได้ทรงเลือกประเพณีการปกครองทั้งของไทยเราและต่างประเทศประกอบกันด้วยพระปรีชาญาณอันยอดเยี่ยม ได้ทรงจัดการเปลี่ยนแปลงวิธีการปกครองเป็นลำดับมาล้วนเหมาะสมกับเหตุการณ์และเหมาะสมกับเวลา ไม่ช้าเกินไป ไม่เร็วเกินไป

"พวกเราผู้เป็นพระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลลอองธุลีพระบาทผู้มีความจงรักภักดี และรู้สึกในพระมหากรุณาธิคุณแห่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า หลวงอยู่ทุกขณะจิตตควรตั้งใจดำเนินตามรอยพระยุคลบาทตามแต่จะทำได้ควรพยายามแลดูการล่วงหน้า แต่ไม่ควรเหลวหลังดูประเพณีและหลักการที่ล่วงไปแล้วด้วยเหมือนกันใน ๒ อย่างนี้ก็จะทำได้ มียากอยู่เพียงจะเลือกเวลาให้เหมาะ อย่าให้ช้าเกินไป อย่าให้เร็วเกินไป ข้อนี้อะหละยากยิ่งนักนอกจากมีสติปัญญาแล้วยังต้องมีโชคดีประกอบด้วย แต่ถ้าเราทำการใด ๆ ไปโดยมี ความสุจริตในใจและโดยเต็มความสามารถแล้ว ก็ต้องนับว่าได้พยายามทำการงานตามหน้าที่จนสุดกำลังแล้ว"

ครั้นในกลางปี (๑๑ พฤศจิกายน) ๒๔๖๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสังเกตเห็นว่า สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าฯ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชาทรงปฏิบัติราชการโดยพระวิริยอุตสาหะอันแรงกล้า ด้วยความจงรักภักดีคือได้เฝ้าลออองธุลีพระบาท และทรงพระสติปัญญาอันสุขุมคัมภีรภาพสมควรไว้วางพระราชหฤทัย เป็นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงชื่นชม

ทรงถ่ายเมื่อทรงพระทัยเป็นนักเรียนในโรงเรียน อัคร
ประเทศอังกฤษ

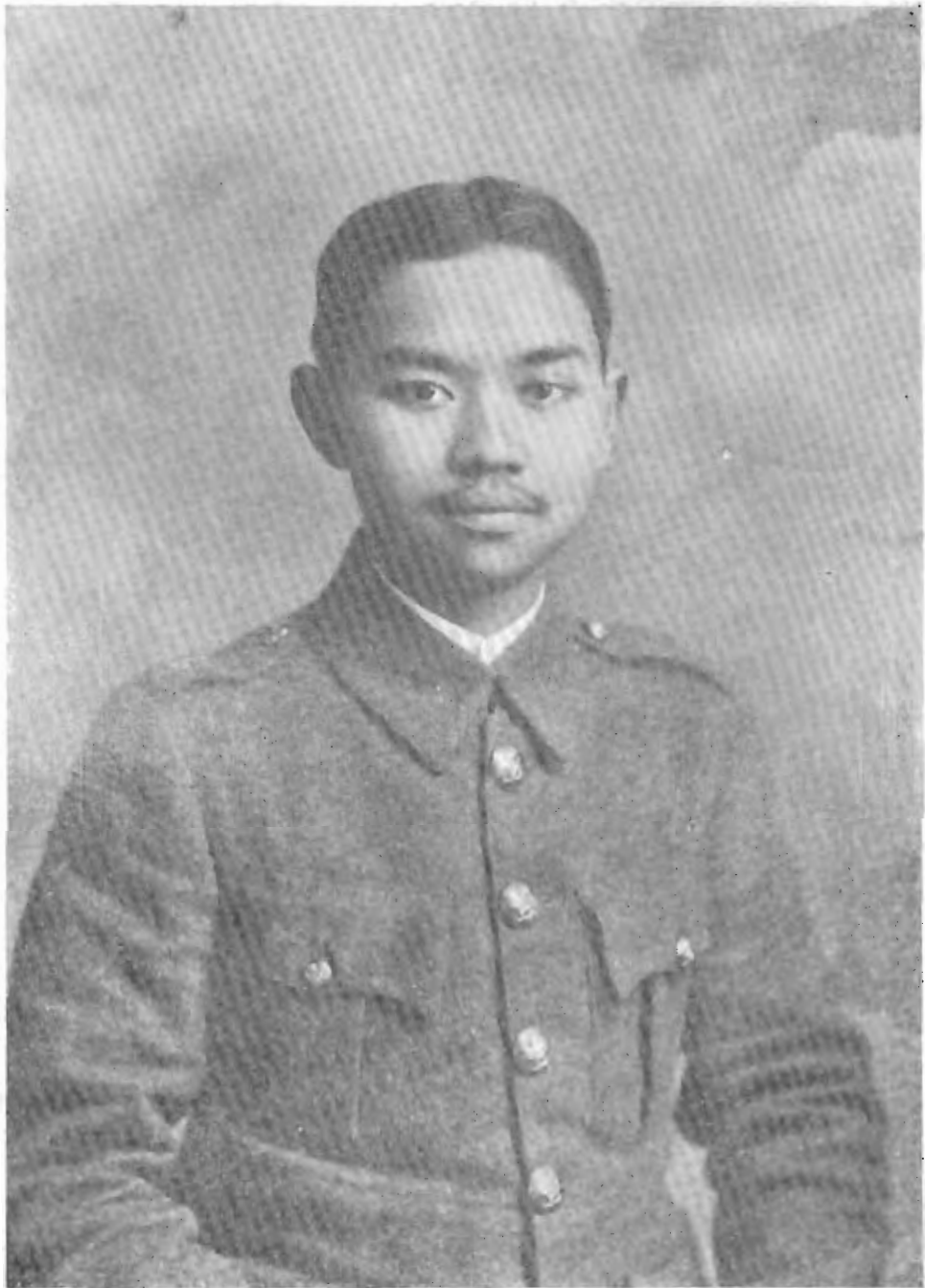
โสมนัส จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้เลื่อนสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา ขึ้นเป็นสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวง มีพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ เสนมหาราชราชิราช จุฬาลงกรณนาถวโรรส อุดมยศอกฤษฐศักดิ์ อภัยบิภษนาวิด อสัมภินชาติพิสุทธมหามกุฏราชพงศบริพัตร บรมขัตติยมหารัชฎาภิสิญจนพรโรทัย มงคลสมัย สมากรสถาวรวัชรวิบูลย์ อุดลยราชกุมาร กรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา

เมื่อได้ทรงสถาปนาสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสุโขทัยขึ้นเป็นกรมหลวงแล้ว ไม่ทันถึงเดือน พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ประชวรสวรรคต พระบรมวงศและท่านเสนาบดีสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศวรเดชเป็นประธานได้ประชุมกันในตอนดึกวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน นั้นเอง เพื่อปรึกษาหารือปัญหาการสืบราชสมบัติและการทำพระบรมศพ ที่ประชุมได้พิจารณาหารือราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อันได้ทรงแสดงไว้ในพระราชหัตถเลขาณัติกรรม ใจความว่า การสืบราชสมบัตินั้นมิพระราชประสงค์ว่า หากมีพระราชโอรส (เวลาที่ทรงทำนิตกรรมนั้นพระนางเจ้าสุวัทนาทรงพระครรภ์อยู่) ก็ให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัย ทรงเป็นประธานคณะผู้สำเร็จราชการต่างพระองค์ จนกว่าพระมหากษัตริย์จะทรงบรรลุนิติภาวะ แต่ถ้าไม่มีพระราชโอรส ก็ใครให้สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยทรงรับราชการสืบสันตติวงศ์ตามราชประเพณี ทั้งนี้ส่อให้เห็นว่า พระองค์ทรงไว้วางพระราชหฤทัยในสมเด็จพระราชอนุชาทุกประการ แต่สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยเองนั้นไม่เต็มพระหฤทัยจะรับราชสมบัติ ทรงอ้างว่าพระองค์ไม่เคยแก่ราชการเพียงพอ เจ้านายที่มีอาวุโสพอจะรับราชสมบัติก็น่าจะมี แต่ที่ประชุมลงความเห็นเป็นเอกฉันท์ไว้วางใจในพระองค์ และให้อนุโลมตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงอัญเชิญสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัย ขึ้นทรงราชย์

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยก็คงต้องทรงทราบตระหนกอยู่แล้วว่า แม้จะไม่เต็มพระหฤทัย ก็ไม่มีทางอื่น นอกจากที่จะรับราชสมบัติ ทั้งพระบรมวงศ์ผู้ใหญ่ เช่นสมเด็จพระเชษฐาธิราช เจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต ก็ทรงรับรองแข็งแรงว่าจะถวายความช่วยเหลืออย่างเต็มความสามารถทุกสถาน จึงทรงรับเชิญและเสด็จเข้าไปประทับแรมณพระที่นั่งบรมพิมานในพระบรมมหาราชวังตั้งแต่วันนั้น

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยทรงประสบอุปสรรคสำคัญอันหนึ่งในอันที่จะประกอบพระราชกรณียกิจ ซึ่งเป็นหน้าที่ของพระมหากษัตริย์ในสมัยนั้น กล่าวคือพระองค์เป็นผู้ที่ไม่สมบูรณ์ด้วยพระอนามัยเสียเลย เมื่อแรกทรงรับราชการทหารก็ทรงพระประชวรครั้งหนึ่ง ถึงต้องเสด็จไปรักษาพระองค์ถึงยุโรป เมื่อพระอาการดีขึ้นเสด็จกลับเข้ามารับราชการแล้วก็ยังไม่เชื่อว่าทรงสมบูรณ์ด้วยพระอนามัย ต้องทรงบำเพ็ญการบริหารพระองค์อย่างสม่ำเสมอ ทรงกีฬาพอสมควรแก่พระกำลังเป็นนิตย เช่นเดินนีสและกอล์ฟ แต่ก่อนโปรดสควอชแรกเกิดขึ้นจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานถ้วยแข่งขันแก่ราชกรีฑาสโมสรสำหรับสควอชแรกเกิด นอกเหนือไปจากกีฬาใหญ่ ๆ ที่เป็นราชประเพณีจะพระราชทานถ้วยเป็นประจำ เช่นเดินนีส กอล์ฟและฟุตบอล ทั้งสำหรับเด็กผู้ใหญ่ ในระหว่างโรงเรียนก็มี สโมสรก็มี

สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยฯ เริ่มทรงรักษาราชสมบัติเมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๔๖๘ เสนาบดีสภาตกลงให้กล่าวถึงพระองค์ว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เจ้าฟ้ากรมหลวงสุโขทัยธรรมราชา จนกว่าจะได้ทรงรับราชาภิเษกภายในสองวันจากนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งคณะอภิรัฐมนตรีฯ สำหรับมีหน้าที่ถวายคำปรึกษาราชการแผ่นดินและราชการในพระองค์ การที่ตั้งคณะที่ปรึกษาชนชาติต่างเจ้าเชื่อว่า เป็นพระราชดำริหามาแต่แรก เพราะข้าพเจ้าจำได้ว่า ในวันที่ ๒๗ พฤศจิกายนภายหลังเสวยราชย์เพียงวันเดียวได้รับสั่งให้หาข้าพเจ้า (เวลานั้นเป็นราชอาณาจักรฝ่ายต่างประเทศและเลขานุการเสนาบดีสภา) ขึ้น

ทรงดำยเมือทรงเข่นนักเรียนนายร้อยทหารบก
ที่ รอยแเขต มีดิกาว์ ฮาเทเคมี, วูดฟีลด์, ประเทศอังกฤษ

ไปเฝ้าด้วยเรื่องราชการอื่น ๆ แล้ว เสด็จพระราชดำรัสเกล้าให้ฟังด้วยว่าทรงพระราชดำริที่จะตั้งคณะที่ปรึกษาชั้นสูงขึ้นไว้สำหรับทรงปรึกษาราชการทั่วไประหว่างที่ยังทรงใหม่ต่อหน้าที่ ส่วนที่จะเรียกชื่อคณะอย่างไรนั้นมีผู้แนะนำว่าให้เรียก "สมุหมนตรี" ข้าพเจ้าได้กราบบังคมทูลเป็นความเห็นส่วนตัวว่าไม่รักชื่อนั้น เพราะเป็นชื่อสำหรับบุคคลอีกชนิดหนึ่งซึ่งสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชทรงตั้งไว้ เป็นท่านองครักษ์ศักดิ์ มิได้มีหน้าที่อันใด ผิดกับพระราชประสงค์ที่จะทรงใช้ที่ปรึกษาคณะนี้ จึงโปรดเกล้าฯ ว่าอีกชื่อหนึ่งซึ่งมีผู้แนะนำคือ อภิรัฐมนตรี ซึ่งเป็นคำใหม่ ข้าพเจ้าเห็นว่าแต่ก่อนก็เคยมี รัฐมนตรี เป็นที่ปรึกษาของพระเจ้าแผ่นดินและเป็นผู้พิจารณาร่างกฎหมาย (เวลานั้นไม่ได้ใช้คำนี้สำหรับหัวหน้ากระทรวง) แต่ไม่มีใครจะได้ทำหน้าที่แล้ว เพราะเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไป หน้าที่ที่ยังคงมีอยู่นาน ๆ ที่ก็เพียงเป็นที่ปรึกษา ฉะนั้นคณะใหม่ที่ทรงพระราชดำริที่จะตั้งขึ้นหน้าที่เจาะจงเป็นที่ปรึกษา แต่เพราะทรงเล็งโอกาสเพาะบุคคลชั้นสูงที่เคยงานใหญ่ ๆ มากมาแล้วจริง ๆ จะเต็มอกใจเข้าไปให้สูงกว่า รัฐมนตรี ประพฤติควรอยู่ จึงได้กราบบังคมทูลสนับสนุนคำว่า อภิรัฐมนตรี ด้วย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ตั้งเจ้านายที่เคยทรงงานใหญ่ ๆ เป็น อภิรัฐมนตรี ๕ พระองค์ คือ

๑. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชซึ่งเคยทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงกลาโหม, เป็นผู้บัญชาการทหารบกและเรือ, เป็นจเรทัพบก, และเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์หลายคราวในรัชกาลที่ ๖

๒. สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งเคยทรงเรียนและสอบไล่ได้เป็นนายทหารบกในกองทัพเยอรมัน แล้วเข้ามารับราชการอยู่ในกองทัพบกเล็กน้อย แต่ต้องย้ายไปเป็นผู้บัญชาการทหารเรือโดยที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริที่เห็นเหมาะสมและทรงทำหน้าที่นั้นได้เป็นอย่างดีจนได้ทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงทหารเรือใน

คราวที่แยกทหารเรือออกไปตั้งขึ้นเป็นอัครกระทรวงหนึ่งต่างหาก ต่อมาเมื่อขาด
เสนาธิการทหารบกในรัชกาลที่ ๖ ได้ทรงย้ายมาเป็นเสนาธิการทหารบก

๓. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วดีดิวงศ ซึ่ง
ทรงเป็นพระราชวงศ์ผู้ใหญ่ ทรงทราบขนบธรรมเนียมราชการในพระราชสำนัก
และราชประเพณีทั้งปวง เคยทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ กระทรวง
กลาโหม กระทรวงวัง ทั้งทรงเป็นอัครศิลปินด้วย

๔. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ ซึ่งทรงเป็นอำมาตย์
ผู้ใหญ่ในราชการพลเรือน เคยทรงจัดตั้งกระทรวงธรรมการขึ้น แล้วจัดการ
ปกครองหัวเมืองทั่วพระราชอาณาเขตต์ ทรงจัดกระทรวงมหาดไทยสมัยนั้นขึ้น
จนเป็นกระทรวงที่เพียบพร้อมด้วยสมรรถภาพ ทั้งทรงเป็นอัครบัณฑิตทางประ
วัติศาสตร์และโบราณคดีด้วย

๕. พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ซึ่งทรงเป็นข้าหลวงใน
ราชการคลังและเศรษฐกิจ เคยเป็นเสนาบดีคลังและกระทรวงพาณิชย์ ทั้งทรง
เป็นอัครบัณฑิตทางภาษาศาสตร์

พระราชดำริที่ทรงตั้งคณะอภิรัฐมนตรีขึ้นครั้งนั้นปรากฏว่าได้รับคำ สรร -
เสริญทั่วไปว่าทรงใช้ปัญญาของผู้หลักผู้ใหญ่ให้เป็นประโยชน์ ทางต่างประเทศ
ก็ชมว่าเป็นพระรัฐประศาสน์อันสมบูรณ์ดีเยี่ยม เสียศักดิ์ค้ำที่เกื้อหนุนภาย
หลังหาได้ตั้งออกมาในขณะนั้นไม่

ลุเดือนกุมภาพันธ์ (๒๔๖๘) สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเข้าสู่พระราช
พิธีบรมราชาภิเษกซึ่งทำสมบูรณตามแบบแผน เป็นงานที่สง่าผ่าเผยสมส่วนอัน
ควรแก่กาลเวลา ต่อจากนั้นโปรดให้จัดการถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาท
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวณพระเมรุกลางเมือง ถวายพระเกียรติยศอัน
ควรแก่สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชทุกประการโดยจัดงานอนุโลมตามพระราชประ
สงค์ที่พระองค์ทรงแสดงไว้ในหนังสือบันทึกพระราชดำรัสสั่งแต่ยังมีได้เสด็จ
สวรรคต เพื่อเชิดชูพระเกียรติยศพิเศษที่พระองค์ทรงเป็นปราชญ์ทางอักษร

ทรงถ่ายเมื่อเสด็จกลับจากประเทศอังกฤษ
ทรงรับราชการมียศเป็นร้อยโท ประจำกรมเสนาธิการทหารบก

ศาสตราได้โปรดเกล้าฯ ให้แจกจ่ายบรรดาพระราชนิพนธ์ทุกประเภทที่ทรงไว้ทั้งภาษาไทยอังกฤษและฝรั่งเศสไปยังสถาน ศิลปวิทยาและ ศึกษาธิการทั้ง ในและนอกพระราชอาณาจักร

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องทรงประสบปัญหาลำบากมาแต่แรกขึ้นเสวยราชย์หลายประการ ที่สำคัญที่สุดก็คือปัญหาขาดแคลนทางเศรษฐกิจซึ่งครอบคลุมทุกคามโลกอยู่ทั่วไปในขณะนั้น และได้คลุมมาถึงสยามประเทศด้วยอย่างหนักจนรัฐบาลไม่สามารถจะแก้ไขได้อย่างไร นอกจากที่จะตัดรายจ่ายลงไปอย่างเด็ดเดี่ยว ฉะนั้นจึงได้มีการตัดจำนวนข้าราชการลงไปเป็นอย่างมาก เพื่อให้งบประมาณรายได้รายจ่ายลงสู่ดุลยภาพ ถ้าไม่ทำดั่งนั้นก็เสียความเชื่อถือไว้วางใจของโลกไป แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นอย่างไรที่เรียกกันโดยสามัญสมมติว่า "คนใจนักเลง" พระองค์ทรงเห็นว่าเมื่อต้องตัดรอนรายจ่ายทั่ว ๆ ไปลงเช่นนั้น จำจะต้องตัดเงินที่รัฐบาลทุลเกล้าฯ ถวายพระเจ้าแผ่นดินให้ทรงใช้สอยนั้นด้วย จึงได้ตัดเงินงบนี้จาก ๕ ล้านลงไปเหลือ ๖ ล้านบาท เงิน ๖ ล้านนี้รวมทั้งเงินเดือนข้าราชการและค่าใช้จ่ายในราชสำนักด้วย

แต่ถึงแม้ว่างบเงินใช้จ่ายในราชสำนักต้องถูกตัดทอนไปมากมายถึงประมาณร้อยละ ๓๓ ส่วนดั่งนั้นก็จริง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงเป็นห่วงในพระราชกรณียกิจกลางประการซึ่งเวลานั้นประชาชนหวังให้พระเจ้าแผ่นดินทรงปฏิบัติ เช่นในการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีของชาติ ฉะนั้นพระองค์ก็ยังทรงรักษาไว้ซึ่งศิลปวิทยาอันเคยเป็นหน้าที่ของกรมมหรสพที่ต้องยกเลิกไปเช่นการดนตรีและนาฏยศิลปวิจิตรศิลป์ ให้ทรงตัวอยู่ได้พอประมาณ จนความปรากฏว่าวงดนตรีสากลในพระราชสำนักครั้งนั้นมีผมยอดเยี่ยมยิ่งกว่าเวลาใดๆ ในอดีตด้วยซ้ำ ในการวัฒนธรรมอื่นๆ เช่นสถาปัตยกรรมและวิจิตรศิลป์ก็ทรงเอาพระธุระสนับสนุนด้วยทรงบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์อีกมากหลายชอยกตัวอย่างเช่น (๑) พระวิหารวัดสุวรรณาอารามซึ่งโปรดฯ ให้ปฏิสังขรณ์

และให้พระยาอนุศาสนจิตรกร (จันทรจิตรกร) เขียนภาพภายในชั้นใหม่ เป็นภาพพระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรอดิศัยมหาราช แห่งพระนครศรีอยุธยาผู้เป็นวีรบุรุษของชาติไทยพระองค์หนึ่ง (๒) ห้องเรียนที่วิทยาลัยอันทันตั้งอยู่กลางบริเวณโรงเรียนซึ่งได้พระราชทานนามว่า ตึกวิชรมงกุฎ (๓) ตึกที่ศิริราชพยาบาลอีกกลางตึก เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใฝ่พระราชหฤทัยในการส่งเสริมวัฒนธรรมและสวัสดิภาพของไทยเป็นอย่างยิ่ง ทรงพระราชศรัทธาอุดหนุนการศึกษาและสาธารณสุขด้วยทุนรอนส่วนพระองค์เป็นนานัปการ แม้บริเวณอันกว้างขวางซึ่งเป็นที่ตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในเวลานี้ก็ได้ทรงพระราชอุทิศยกกรรมสิทธิ์พระราชทานแก่มหาวิทยาลัยนั้น นอกจากนั้นยังได้พระราชทานทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ตั้งทุนให้ไปเล่าเรียนถึงต่างประเทศซึ่งเดิมมีอยู่แล้วปีละ ๒ ทุนนั้นขึ้นเป็นพิเศษ สำหรับแผนกวิทยาศาสตร์อีกปีละ ๑ ทุนทั้งยังทรงพระราชการุญริเริ่มระเบียบการพระราชทานพระบรมรูปหล่อแก่สถานศึกษา หรือทางศาสนา บรรดาที่ราษฎรมีใจสร้างขึ้นไว้หัวพระราชอาณาจักรด้วยทุนทรัพย์มีกำหนดเพื่อจะได้เฉลิมศรัทธาปราศของเขาเหล่านั้นให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป หมู่ชนใด ๆ ก็ได้รับพระราชทานพระบรมรูปเช่นนั้นไปย่อมมีใจดีเปรมปลื้มพากันทำ มหกรรมฉลองพระราชศรัทธาอีกชั้นหนึ่งซึ่งมัก เป็น โอกาสที่จะชักชวนกันบริจาคสมทบการกุศลเข้าอีก เพื่อเป็นการที่ไทยเรานิยมกันว่าโดยเสด็จในงานพระราชกุศลเสมือนหนึ่งว่าได้ทำบุญร่วมกันกับพระเจ้าแผ่นดิน

โดยเหตุที่พระองค์ทรงเป็นทหารมาแต่แรกรับราชการ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวใฝ่พระราชหฤทัยในราชการทหารทุกเหล่า และในสวัสดิภาพของนายและพลทหารทุกระดับ มีทุกชั้นประการใดยังได้ทรงปรับทุกข์กับเพื่อนทหารเป็นอย่างกันเอง ดังจะเห็นได้จากพระราชดำรัสเมื่อคราวต้องยุบกรมกองซึ่งได้คัดมาลงไว้ต่อไปนี้

ทรงถ่ายเมื่อเสด็จออกทรงผนวชที่วัดบวรนิเวศวิหาร

“ความประสงค์ของการที่ให้ร่วมทะบวงการฝ่ายทหารเป็นกระทรวงเดียวกันนั้น เป็นของที่คิดมานานแล้ว แต่ยังไม่มีโอกาสจะกระทำ การที่ให้ร่วมกระทรวงเข้าด้วยกันนี้ มีคนหลายคนคิดว่าเป็นการประหยัดเงินอย่างเดียว แต่ที่จริงนั้น ความประสงค์สำคัญก็เพื่อประโยชน์ในการทหารมากกว่าอะไรหมด ประเทศสยามเป็นประเทศเล็ก เรามilitary เพื่อป้องกันตัวแท้ ๆ มิควรจะทำให้การไปโดยไม่เหมาะสมสำหรับประเทศสยามเลย ประเทศใหญ่ ๆ ทหารบกอาจทำการโดยไม่เกี่ยวข้องกับทหารเรือ ทหารเรือทำการไม่เกี่ยวข้องกับทหารบกก็ได้ แต่ของเราต้องใช้ชีวิตติดต่อกันอันหนึ่งอันเดียวพร้อมเพรียงกัน การป้องกันพระราชอาณาจักร ทหารบกทหารเรือทหารอากาศต้องใช้กำลังรวมกัน ต้องติดต่อกันอย่างใกล้ชิดโดยแน่นอน เพราะฉะนั้นในระหว่างที่คิดเตรียมการที่จะดำเนินการป้องกันพระราชอาณาจักรอย่างไรรั้น ถ้าได้รวมหัวกันปรึกษาหารือก็จะเป็นผลดีกว่าที่ต่างคนต่างทำเป็นอันมาก การที่จะรวมหัวกันไม่มีอะไรดีเท่าที่จะรวมเป็นกระทรวงเดียวกัน นั่นเป็นทางให้การปรึกษาหารือเป็นผลสำเร็จติดต่อกันดี นอกจากในเรื่องที่จะติดต่อกันในทางวางแผนการป้องกันพระราชอาณาจักรแล้ว อีกอย่างหนึ่งก็คือ ทหารบกทหารเรือมีหน้าที่ทำการอย่างเดียวกันเพราะฉะนั้นควรจะระเบียบการให้เหมือนกันมากที่สุดที่จะเป็นไปได้ เว้นแต่สิ่งที่ต่างกันทางเทคนิค นอกนั้นก็จะมีสิทธิเหมือนกัน คือจะได้จะเสียอย่างใดก็ให้เหมือนกัน เช่น นายทหารจะได้ค่าทดแทนต่าง ๆ นา ๆ ควรจะคล้ายคลึงกัน เพราะว่านายทหารทำหน้าที่เหมือนกัน ส่วนหน้าที่ต่างกันตามแผนก เช่นพวกนักบินก็มีสิทธิต่างไป ส่วนพวกทั่วไปแล้วควรให้มีระเบียบการเหมือนกัน การรวมกระทรวงจะทำให้ได้ผลตามนั้นอีกอันหนึ่งก็คือ ในการเงินทำไมเราจึงไม่ใช้หลักการยุทธศาสตร์ หลักการรวมกำลังซึ่งเราต้องการที่สุด แต่ก่อนเมื่อแยกการเงินกัน ต่างคนต่างเหมาเอาไปทำ ใครเก็บเงินได้ก็เอาไปใช้ตามเรื่อง การที่ต่างคนต่างทำไปนั้น ไม่รู้ถึงกันว่าใครทำอะไร และไม่รู้อะไรบ้าง จึงมีเสียงบ่น ๆ ว่าทหารใช้เงินเปลือง เพราะไม่รู้ถึงกัน

ว่าทำอะไรบ้าง เพราะฉะนั้นที่จะให้มีความรู้สึก ว่า ควรจะทำได้อย่างไรนั้น การเงินก็ต้องแยกเป็น ๒ แผน คือ ๑. รักษาส่วนที่มีอยู่แล้วให้มียู่ต่อไป ๒. ส่วนที่จะเพิ่มเติมให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไป กระทรวงกลาโหมก็จะต้องวางแผนให้เห็นชัดว่า จะต้องทำอย่างไร วางกิจการให้แน่ชัดว่าจะทำอะไร แล้วก็จะได้ทราบทั่วกันว่า แผนของเราอันนี้จะทำให้เร็วช้าเพียงใดก็ตามที่ จะต้องหาเงินให้ได้ คือให้เห็นใจว่าจะทำอะไรจำเป็นเพียงใด ดังนี้ ก็จะเป็นผลสำเร็จ แต่ก่อนนั้นเมื่อมีเงินมาแล้วก็แบ่งย่อย ๆ ออกไปไม่ได้รวมกัน สมมุติว่ารัฐบาลให้เงินมาก่อนหนึ่ง แล้วต่างคนต่างได้คนละชนิด ทหารบกได้ปืนใหญ่ ๑ กระบอก ทหารเรือได้เรือยนต์ ๑ ลำ กว่าสำเร็จได้ก็ช้า แต่ถ้าเรากะแผนเสียก่อนว่า เราต้องการจะให้อะไรสำเร็จก่อน อะไรเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการป้องกันพระราชอาณาจักร แล้วก็ตามเงินไปทางนั้นเช่นนั้นจะเป็นผลดีกว่า เมื่อรวมกระทรวงแล้วก็รวมกำลังเงินได้ เมื่อได้ประชุมพร้อมกันเห็นว่า เราควรจะใช้เงินทางไหนแล้วก็ทุ่มเงินไปทางนั้น

การวางแผนสำหรับการป้องกันพระราชอาณาจักรย่อมทำได้ ๒ ทาง อย่าง ๑ คิดโครงการณ์ให้โต แล้วค่อย ๆ บรรจุตามโครงการณ์ต่อไปตามแต่จะทำได้ แต่ถ้าเราวางแผนอย่างนี้ ในชีวิตของเราผู้หนึ่งอยู่นั้นไม่ได้เห็นความสำเร็จ จึงคิดว่าควรวางแผนอีกอย่าง ๑ คือ ทำเป็นขั้น ๆ เราควรนึกได้ว่าถ้าข้าศึกจะมาข้ามหรงเรา เขาต้องคิดใช้วิธีที่ง่ายที่สุดก่อน เราต้องป้องกันวิธีที่ง่ายที่สุดเสียก่อนมิให้ข้าศึกใช้วิธีที่ง่ายนั้นได้ ขั้นที่ ๒ มวิธีอะไรที่เขาจะใช้ได้แล้ว เราต้องป้องกันเป็นขั้น ๆ ไป เมื่อสำเร็จขั้นใดแล้วก็เขยิบไปเป็นขั้น ๆ จนสุดท้าย ถ้าข้าศึกจะมาตีเรา ต้องใช้กำลังมากที่สุด ใช้เงินทองมากที่สุด แต่ถ้าเราจะคิดถึงผลสุดท้ายเสียทีเดียว คือจะไม่ให้เขามาตีได้เลย ก็จะไม่มีความสำเร็จเลย เราก็ได้แต่นั่งดูความไม่สำเร็จเท่านั้น เพราะฉะนั้นวิธีการวางแผนให้เป็นขั้น ๆ ให้ข้าศึกต้องใช้เงินมากจนทุกที่ทำการเข้ตยยากจนทุกที่นั้น เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะควรกระทำ คือ ทุก ๆ ขั้นต้องแบ่งออกไปว่า ทหารบก ทหารเรือ ทหาร

พระบรมรูปทรงถ่ายเมื่อคราวทรงอภิเษก

อากาศ จะต้องทำอะไรบ้าง ฝ่ายไหนแผนกไหน สำคัญกว่ากันอย่างไร แผนกไหนควรจะทำให้สำเร็จก่อน เพื่อให้ผลนั้นสำเร็จเร็วที่สุดที่จะเป็นได้

การเหล่านี้ทั้งหมดจะทำได้ก็ต่อเมื่อได้รวมทหารบกทหารเรือเข้าด้วยกัน โดยแน่นอน จึงเห็นความสำคัญในการที่ทหารบกทหารเรือและทหารอากาศ จะต้องรวมกัน

ส่วนเรื่องการเงินขาดแคลนของรัฐบาลนั้น ที่จริงทหารควรจะรู้สึกว่ ถ้าหากเป็นเวลาสงครามมาติดพระนคร เงินของรัฐบาลย่อมต้องใช้ในการทหารหมด กระทรวงทุกกระทรวงต้องทำการเพื่อช่วยทหาร และคนทุกคนต้องทำงานเพื่อช่วยทหารหมดเหมือนกัน แต่เวลานี้การเศรษฐกิจตกต่ำการเงินขาดแคลนทั้งประเทศสยามตกอยู่ในที่อันตรายเท่ากับเวลาสงคราม แต่มิใช่สงครามอาวุธ เป็นสงครามการเงิน จึงควรที่ทหารจะเอาใจช่วยผู้ที่ต่อสู้กับสงครามการเงิน คือ ฝ่ายกระทรวงพาณิชย์ ฯ กระทรวงพระคลัง ฯ เป็นต้น เขาย่อมจะหนักใจมากเหมือนกัน และการสงครามอย่างนี้เราพึ่งได้เคยพบเป็นครั้งแรกไม่มีใครจะชำนาญในกิจการนี้ นับว่าลำบากเป็นของหนักอกมากที่สุดทีเดียว

ในเวลาสงครามนั้น ถ้าทหารขวัญเสียแล้ว บ้านเมืองก็ล่ม ในเวลาสงครามเศรษฐกิจก็เหมือนกัน เราขวัญเสียไม่ได้ ถ้าเราขวัญเสียแล้วก็ล่มเช่นเดียวกัน ในเร็ว ๆ นี้ได้เห็นหนังสือพิมพ์ลงข่าวอะไรต่าง ๆ นา ๆ อาจเป็นเรื่องให้ทหารขวัญเสียในเวลาเศรษฐกิจมาถึง หวังใจว่าทหารจะไม่เชื่อคำเล่าลือเหล่านั้น หน้าที่ทหารกับพลเรือนนั้นไม่ควรเอาเข้าไปเปรียบเทียบ เมื่อหน้าที่ต่างกัน สิทธิที่จะได้ก็ต้องไม่เหมือนกัน อย่าคิดว่าพลเรือนได้อย่างนั้นทหารได้อย่างนี้ ถ้าเราเอามาเทียบกันแล้วจะไม่ถูกทาง ไม่งดงามเลย ควรจะแยกเป็นคนละส่วนทีเดียว แต่ที่หนังสือพิมพ์ลงข่าวว่าจะลดเงินเดือนนายทหารและจะไม่ลดทางฝ่ายพลเรือนต่าง ๆ นา ๆ นั้นเป็นไปไม่ได้ เวลานี้ข้าราชการทั้งหมดถ้าได้กินกันด้วยกัน ออกถือด้วยกัน เวลาที่เราต้องได้รับความลำบากก็ต้องเป็นด้วยกัน ถ้าไม่อย่างนั้นก็จะเรียกว่าให้ประโยชน์แก่ฝ่าย

หนึ่ง ไม่ให้ประโยชน์แก่อีกฝ่ายหนึ่ง หวังว่านายทหารคงจะไม่ฟังและขวัณเสีย
 ในเวลานี้ และหวังว่าจะพยายามคอยขแจ้งต่อผู้น้อย เพื่อรักษาขวัณของ
 ทหารไว้ อย่าให้เชื่อข่าวลือต่าง ๆ ถ้านายทหารหรือข้าราชการทั่ว ๆ ไปจะเอา
 แต่ประโยชน์อย่างนั้นอย่างนั้นอย่างพ้อคำ และวางตนเหมือนเป็นลูกจ้าง ไม่รู้
 สักตัวเองว่าตนเป็นข้าแผ่นดิน ไม่ยอมสละความสุขส่วนตัวให้เพื่อจำเป็น ถ้า
 ทุกคนรู้สึกเหมือนเป็นเพียงลูกจ้างเช่นนี้แล้ว บ้านเมืองก็คงไม่มีความเจริญเน"

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเดิมมิได้ตั้ง พระราชหฤทัยจะเป็น
 นักการเมือง แต่เมื่อต้องทรงรับเป็นพระมหากษัตริย์แล้วก็ทรงฝึกฝนพระองค์
 เพื่อให้ทรงตระหนักในกิจการบ้านเมืองด้วยพระอุตสาห ขอบกตัวอย่างจาก
 พระราชดำรัสต่อไปเพื่อแสดงให้เห็นวิหที่ทรงเผแผ่แก่ชนต่างชาติที่เข้ามาพง
 พระบรมโพธิสมภาร ทั้งนี้พระราชทานในโอกาสเสด็จ ๆ เยี่ยมโรงเรียนจีน

"ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอันมากในการที่ได้จัดการรับรองข้า
 พเจ้าเป็นอย่างดี โดยมีไมตรีจิตอันแท้จริง การที่ข้าพเจ้าได้มาเยี่ยมโรง
 เรียนจีนต่าง ๆ ในคราวนี้ ก็เพื่อจะแสดงไมตรีจิตของข้าพเจ้าต่อพวกจีนที่
 ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศสยาม และเพื่อแสดงน้ำใจหวังดีต่อโรงเรียนของ
 ท่านทั้งปวง

การที่พวกพ้อคำจีนได้คิดจัดตั้งโรงเรียนขึ้นนั้นก็โดยที่มมีความประสงค์จะ
 ให้บุตรหลานได้เล่าเรียนวิชาต่าง ๆ ในภาษาจีนอันเป็นภาษาของตน เพื่อจะได้
 เป็นการสะดวกสำหรับที่จะประกอบอาชีพทำการค้าขายต่อไป และเพื่อประโยชน์
 อื่น ๆ ด้วย นอกจากการสอนภาษาจีน ท่านยังได้จัดการสอนภาษาไทยและ
 เรื่องที่เกี่ยวกับเมืองไทยด้วยเพราะฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าโรงเรียนจีนนั้นมิประโยชน์
 มาก เพราะนอกจากที่จะให้วิชาแก่เด็กจีนให้สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพให้สะดวก
 ยงชน ยังจะทำให้เด็กจีนรู้จักเมืองไทยดีและเพื่ออ่านหนังสือไทยออกและเขียน
 ได้ ย่อมจะทำให้ไทยและจีนสนิทสนมกลมเกลียวกันยิ่งขึ้น

ทรงเครื่องพระบรมราชาภิเษก เฝ้าเสด็จนกรวงราชย์

อันที่จริงไทยกับจีนนั้น ต้องนับว่าเป็นชาติที่เป็นพี่น้องกันโดยแท้ นอก
 จากนั้นเลือดไทยกับจีนได้ผสมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว จะต้องนับว่าแยกไม่
 ออก ข้าราชการชั้นสูง ๆ ที่เคยรับราชการหรือรับราชการอยู่ในเวลานี้ที่เป็นเชื้อ
 จีนมีอยู่เป็นอันมาก พวกจีนที่ได้มีมีเคหสถานตั้งครอบครัวอยู่ในเมืองไทย
 จนกลายเป็นไทยไปก็มีอยู่เป็นอันมากแม้ตัวข้าพเจ้าเองก็มีเลือดจีนปนอยู่ด้วย
 โดยเหตุเหล่านี้ไทยและจีน จึงอยู่ด้วยกันโดย สนิท สนมกลมเกลียวมา ช้านาน
 ข้าพเจ้าไม่มีความประสงค์อะไรซึ่งไปกว่าที่จะขอให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับ
 จีนเป็นไปโดยสนิทสนมเหมือนอย่างที่แล้วมานี้ ให้คงอยู่เช่นนี้ตลอดไป ข้าพเจ้า
 หวังว่าท่านทั้งหลายคงจะมีความเห็นพ้องกับข้าพเจ้า และจะตั้งใจสั่งสอนบุตร
 หลานให้มีความรู้สึกเช่นนั้น ในโรงเรียนของท่าน ท่านย่อมสั่งสอนให้นักเรียน
 รักประเทศจีนอันเป็นบ้านเกิดเมืองมารดร ขอนยอมเป็นของธรรมดาและของ
 ควร แต่นอกจากที่จะสอนให้รักประเทศจีน ข้าพเจ้ายังหวังว่าท่านจะสอนให้
 รักเมืองไทยด้วย เพราะท่านทั้งหลายได้มาตั้งเคหสถานอาศัยอยู่ในประเทศ
 สยาม ได้รับความคุ้มครองร่มเย็นเป็นอย่างดีจากรัฐบาลสยาม มีสิทธิทุกอย่าง
 เหมือนคนไทย ได้รับความสุขสบายมั่งคั่งสมบูรณ์ในประเทศสยาม เพราะ
 ฉะนั้นความมั่นคงของรัฐบาลสยามและประเทศสยามย่อมเป็น สิ่งที่น่าพึงประ
 สงค์ ถ้ารัฐบาลสยามหรือประเทศสยามต้องประสบภัยเป็นอันตรายไปอย่างใด
 ก็ดี ท่านทั้งหลายก็จะต้องได้รับความทุกข์ด้วยเหมือนกับคนไทย เพราะฉะนั้น
 ข้าพเจ้าหวังว่าท่านคงจะเกลียดชังข้าศึกทั้งปวงของรัฐบาลสยาม จะเป็นข้าศึก
 ภายนอกหรือภายในก็ดี ท่านคงมีน้ำใจช่วยปราบปรามกำจัดเสียให้หมดสิ้นถ้า
 หากประเทศสยามจะต้องประสบภัยเมื่อใด ข้าพเจ้าหวังว่าคงจะได้รับความ
 ช่วยเหลือจากพวกจีนด้วย

ถ้าท่านพยายามอบรมเด็กจีนใหม่มาใจตั้งเช่นที่วามานี้ ไทยและจีนก็จะ
 อยู่ด้วยกันอย่างสนิทสนม ยังประโยชน์ให้เกิดแก่กันทั้งสองฝ่าย และจะนำ

ความสุขมาสู่ทั้งไทยและจีน อันเป็นชาติพี่น้องกัน ใหม่นำใจมั่นคงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ในที่สดนี้ข้าพเจ้าขอให้พรแก่บรรดาพ่อค้าคหบดีจีนทั้งปวงและคณะอาจารย์ของโรงเรียนที่ได้มาประชุมพร้อมกันอยู่ณที่นี้และนักเรียนทั้งปวง ขอจงมีความสุขสบายปราศจากโรคภัยทั้งหลาย ให้หมักกำลังเข้มแข็งและปัญญาอ่อนไว้อะไรทำสิ่งใดของจงเป็นผลสำเร็จทุกเมื่อเทอญ."

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวตั้งแต่เสด็จขึ้นเสวยราชย์ได้ทรงพยายามเสาะแสวงหาความรู้ในท้องถิ่น และพากเพียรจะทรงเยี่ยมเยือนประชาชนของพระองค์อยู่เนืองนิตย์ ได้เสด็จประพาสบักย์ได้ฝ่ายเหนือ ตั้งแต่พระราชวิาสสุด แตนทางใต้ ขึ้นไปจดแดนไทยใหญ่ ถึงอำเภอ เชียงแสนใน จังหวัด เชียงราย ยังขาดอยู่แต่ภาคตะวันออกบนที่ราบสูงเสตนครราชสีมาเท่านั้นซึ่งทรงเตรียมจะเสด็จอยู่เหมือนกัน หากยังมีทันได้มีโอกาส ทรงใฝ่พระราชหฤทัยอยู่เนืองนิตย์ที่จะได้เสด็จเยี่ยมพลเมืองของพระองค์ให้ทั่วถึง

นอกจากนั้นยังได้ทรงหาโอกาสเสด็จไปเยี่ยมเยือนนานาประเทศ เริ่มต้นด้วยที่ใกล้ก่อน คือประเทศอินโดจีนทางบูรพทิศ แล้วเสด็จลงเบื้องทักษิณสู่ทะเลสาบประเทศตลอดเขตต์ชะวาบาห์ลิอันเวลานั้นรวมอยู่ในราชอาณาจักรของวิลันดา ต่อมาได้เสด็จถึงสหรัฐอเมริกาเพื่อรักษาพระเนตรและเพื่อสอดส่องในกิจการต่าง ๆ โดยฉะเพาะในลักษณะปกครองบ้านเมืองซึ่งกำลังสนพระราชหฤทัยอยู่ในขณะนั้น เพราะมีพระราชจินตนาที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญผ่อนอำนาจอธิปไตยปกครองบ้านเมือง พระราชทานแก่ ประชาชนพลเมืองของพระองค์

มาถึงศก ๒๔๗๕ ในขณะที่ประทับแรมอยู่ณพระราชวังไกลกังวลที่หัวหิน คณะราษฎรมันายทหารและข้าราชการพลเรือนล่างคนได้ดำเนินการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ แม้ว่าพระองค์จะได้ทรงเตรียมที่จะพระราชทานอำนาจอธิปไตยอยู่แล้ว จนถึงได้ทรงร่างรัฐธรรมนูญขึ้นไว้ฉบับหนึ่งซึ่ง

ทรงเครื่องเค็มยศทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์

ทรงหาหรือผู้อยู่ในขณะนั้นแล้วก็จริง แต่เมื่อมี "คณะราษฎร" แสดงปรารถนาอันแรงกล้าเช่นนั้นแล้ว พระองค์ก็มิได้ถือปฏิญญาอะไร ทรงละพระเดชานุภาพด้วยไม่มีพระราชประสงค์จะให้มีการขัดใจในระหว่างคนไทยด้วยกัน ทรงปลดพระราชภารกิจสิทธิลงทุกสถาน เพื่อให้พอใจผู้เริ่มการนี้

จำเนียรกาลมา เมื่อปรากฏว่าความเห็นของรัฐบาลผู้ดำเนินการปกครองยังขัดแย้งกันอยู่กับพระรัฐประศาสนโบาย แทนที่จะคิดขัดขึ้น พระองค์ทรงมีพระราชหฤทัยโอบอ้อมอารีอย่างฉันทนนักเลง ทรงยอมถอยออกจากเวทีการเมืองโดยสละราชสมบัติ ประทับอยู่ในประเทศอังกฤษอย่างเงียบ ๆ ในที่สุดก็เสด็จสวรรคตด้วยพระหทัยพิการณวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๔ และได้ถวายพระเพลิงเสร็จณวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๔๗๔ ในประเทศอังกฤษ

อันการกระทำของบุคคลทุกคน ไซ้ว่าถ้าเขาเป็นคนซื่อคนดีและคนสุจริตแล้วจะไม่มีใครติฉินนินทาเลยก็หาไม่ มีผู้สรรเสริญว่า ที่การปฏิวัติอันใหญ่หลวงในชีวิตของประเทศชาติในรัชสมัยของพระองค์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นการไม่นองเลือดได้ก็เพราะพระองค์ทรงเสียสละ แต่ก็มีผู้กล่าวเหมือนกันว่า ในเวลาต่อแต่นั้นมา เรายังได้เห็นเนือง ๆ ว่าความพยายามที่จะผันแปรรูปแห่งการปกครอง หรือแม้เพียงเปลี่ยนโฉมไม่แปรรูป หากผู้กำอำนาจสูงสุดในแผ่นดินเป็นคนแกร่งกััดฟันเข้าสู้ แม้จะหยาดโลหิตกันบ้าง ก็อาจสามารถรักษาไว้ได้ซึ่งสวัสดิภาพของปวงชนหมู่ใหญ่ เมื่อสรุปความแล้ว การกระทำทั้งปวงเราก็ เลือกได้ แต่เพียงในแง่ที่ตัวเราเองเห็นว่าดีตามหน้าที่ แล้วหรือไม่เท่านั้น บัดนี้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจากเราในเมืองไทยไปแล้วเกือบจะเข้า ๑๕ ปี นักเขียนและนักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีวิสาสะกับพระองค์ได้เกิดขึ้นมากหลาย ทางที่เสียงของเขาเหล่านั้นจะอาจวิจารณ์พระองค์ท่านใกล้ความยุติธรรมกว่าคนในรุ่นที่พัลวันอยู่ในเหตุการณ์ครั้งกะนั้น เพราะเขาพูดได้โดยอุเบกขา เมื่อเร็ว ๆ นี้ก็มีผู้กล่าวถึงเหตุการณ์และภาวะที่ทำให้ต้องเสด็จไปต่างประเทศของพระองค์ว่า

“ใจว่าพระองค์จะไม่มีความกลัวไม่มีผู้พร้อมที่จะหลั่งเลือดถวาย.....
 ทำไมจึงไม่ปรากฏว่าคนไทยต้องเสียเลือดเนื้อเพื่อพระองค์ ทั้งนี้เพราะพระองค์
 เป็นมหาบุรุษไทยผู้รักบ้านเมืองจริง ๆ เมื่อสถานการณ์ปรากฏว่าพระองค์จะ
 ต้องสละกัทรังสละ ไม่ทรงเกี่ยวข้องกับกการบรหารบ้านเมืองต่อไปอีกโดยเด็ด
 ขาด ด้วยเกรงว่าเลือดของผู้หวังดีของราชเสวกของพระองค์ตลอดจนแม่ผู้
 เกล็ดขังมั่งมาดร้ายต่อพระองค์จะต้องหลั่งไหล เพราะทรงเห็นว่าเลือดเนื้อ
 ของเขาทั้งนั้นจะเป็นมิตรหรือศัตรูก็ตาม แต่ก็เป็นเลือดของคนไทย นี้จึงว่าเป็น
 พฤติการณ์ของมหาบุรุษผู้เห็นแก่ประชาชนโดยแท้ และในที่สุดก็ได้เสด็จสู่
 สวรรคตทั้งพระราชประวัติ ชาวสะอาดสมควรจะเป็นที่เคารพนับถือของประชา
 ชนทั่วไป แมแต่ผู้ที่เคยเกลียดชังพระองค์ก็ต้องโน้มหน้าศีรษะลงถวายความ
 สักการะ.....” (จาก “คำวิงวอน” ในหนังสือพิมพ์ประชาชาติไทยวันที่ ๖
 มีนาคม ๒๔๘๒)

ณ บัดนี้รัฐบาลก็ได้กราบบังคมทูลขอเชิญเสด็จสมเด็จพระอัครมเหสีให้
 ทรงเชิญพระบรมอัฐิของพระองค์กลับมาสู่พระนครเพื่ออัญเชิญขึ้นประดิษฐาน
 ไว้ในที่อันควรแก่พระบรมราชอิสริยยศ ร่วมกันกับสมเด็จพระบูรพมหากษัตริ
 ยราชเจ้าเพื่อเป็นศรีสวัสดิ์มงคลแก่ชาติไทยสืบไป.

วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๒

๕
๕
ทวงเควของเคมบศำอผลทวรก

ราชกิจจานุเบกษาพิเศษ

กรุงเทพมหานครในพระบรมมหาราชวัง

ณวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ถึงวันที่ ๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๘

พระราชพิธี

บรมราชาภิเษก เสด็จพระราชสมณเฑียร

บันลือสัปตศก พุทธศักราช ๒๔๖๘

(จุลศักราช ๑๒๘๗ รัตนโกสินทรศก ๑๔๔)

พระยาประกาศอักษรกิจ (เสงี่ยม รามนันท์) เรียบเรียง

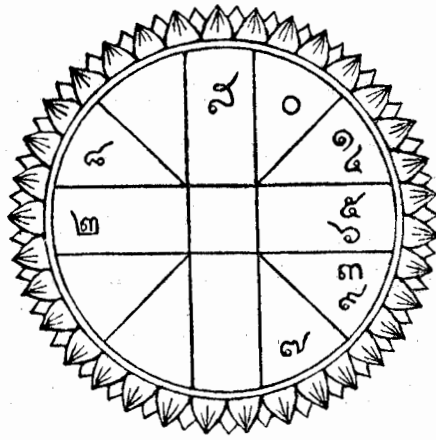
พิมพ์โดยกระแสบรมราชโองการ

สารบัญ

ฎีกาโทรค่านวดพระฤกษ์	หน้า	๑
เตรียมการพระราชพิธี	"	
งานบรมราชาภิเษก —		
(ก) พิธีเบื้องต้น	"	๑๔
(ข) พิธีบรมราชาภิเษก	"	๒๐
(ค) พิธีเบื้องปลาย	"	๓๘
เลียบเมือง	"	๔๕
นานาประเทศแสดงอิศณาสัย	"	๖๑
ภาคผนวก —		
(ก) คำถวายชัยมงคลและพระราชดำรัสตอบ		
๑ คำถวายพระพรชัยมงคลฝ่ายหน้า	"	๖๖
๒ พระราชดำรัสตอบฝ่ายหน้า	"	๖๕
๓ คำถวายพระพรชัยมงคลฝ่ายใน	"	๗๐
๔ พระราชดำรัสตอบฝ่ายใน	"	๗๒
สำหรับวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘		
๕ คำแปล คำกราบบังคมทูล ของคณะทูตานุทูต	"	๗๓
๖ พระราชดำรัสตอบคณะทูตานุทูต	"	๗๔
สำหรับวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘		
๗ คำถวายชัยมงคลของคณะมิชชันนารีโรมันคาทอลิก	"	๗๕
๘ คำแปลคำถวายชัยมงคลของคณะโปรเตสแตนต์	"	๗๗
๙ คำถวายชัยมงคลของพ่อค้าไทย	"	๗๘
๑๐ คำแปลคำถวายชัยมงคลของพ่อค้าฝรั่ง	"	๘๑
๑๑ คำแปลคำถวายชัยมงคลของพ่อค้าญี่ปุ่น	"	๘๒
๑๒ คำถวายชัยมงคลของพ่อค้าจีน	"	๘๓

๑๓	คำถวายชัยมงคลของพ่อค้าชาวอิสลาม	หน้า	๙๕
๑๔	คำแปลคำถวายชัยมงคลของพ่อค้าชาติสิงข	”	๙๖
๑๕	คำแปลคำถวายชัยมงคลของพ่อค้าชาวอินท	”	๙๗
๑๖	คำแปลคำถวายชัยมงคลของคณะท้าวทีโฆหุรามหะหมัท	”	๙๘
๑๗	พระราชดำรัสตอบพ่อค้าประชาชน	”	๙๙
	(ข) บัญชีพระสงฆ์ที่เข้างาน	”	๙๙
	(ค) คำประกาศเทวตาในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ	”	๑๐๒

กรมพระราชพิธี กระทรวงวัง

วันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช ๒๔๖๘

ข้าพระพุทธเจ้า เสวกโท พระยาโหราธิบดี กับโหรหม้อพร้อมกันขอ
 พระราชทานคำนวณพระฤกษ์บรมราชาภิเษก ขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา
 โดยทางสุริยคติกาลแลจันทรคติวารฤกษ์ ตามคำภีร์ฎีกาโหราศาสตร์นิยมว่า
 พระฤกษ์วันนี้ได้จัดทรงโชค ประกอบด้วยราชาแลลาภฤกษ์แลศรีจรร่วมพระ
 ราชลักขณาแลเป็นลาภกับพระฤกษ์ทั้งกาลกณิจรเป็นมรณ นับว่าพระฤกษ์
 วันนี้สมบูรณ์ด้วยทุกประการซึ่งจะหาพระฤกษ์วันใดมาเทียบเทียมมิได้ ใน
 คำภีร์กล่าวไว้ว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจักรทรงพระเจริญตะบะเดชะเกริกไกรพระ
 ราชกฤษฎาภินิหารไพศาลไปในทิศานุทิศ ราชศัตรูหมู่บ้จจามีตรภายนอกกาย
 ในจักพ่ายแพ้พระบรมเดชานุภาพทุกเมื่อ อีกพระบรมวงศานุวงศ์แลสมณช
 พราหมณไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินทั้งหลาย จักรมเย็นเป็นสุขโดยพระบรมโพธิสมภาร
 ปกเกล้า ๆ ท้าวพระราชอาณาจักรสยาม

เพราะฉะนั้น ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาว่าวันพฤหัสบดีที่
 ๒๕ กุมภาพันธ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๘ ตรงกับเดือน ๔ ขึ้น ๑๔ ค่ำ ได้มหา
 สุขมงคลพระฤกษ์ เวลา ๙ นาฬิกากับ ๕๓ นาที ๕๒ วินาทีก่อนเที่ยง ขอพระ
 ราชทานอัญเชิญเสด็จ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จสู่พระแท่นสรงทรงแปร

พระพักตร์สู่เบื้องมหามงคลทิศอีสาน พราหมณ์จะได้ถวายนำกลดเกล้าพระ
มหาสังข์ชำระพระองค์ ทรงเครื่องพระมูรธาภิเษกสนานตามจารีตแบบอย่าง
สมเด็จพระบรมมหาจักรพรรดิกษัตริราชเจ้าสืบ ๆ มา

ครั้นถึงเวลา ๑๐ นาฬิกากับ ๕๒ นาที ๕๒ วินาที ก่อนเที่ยงเป็นประณม
พระฤกษ์ ขอพระราชทานเชิญเสด็จสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงพระแท่น
ภัทรบิฐไปจนถึงเวลา ๑๑ นาฬิกากับ ๑๒ นาที ๕๒ วินาที ก่อนเที่ยง เป็นที่สุด
แห่งพระฤกษ์

เพื่อทรงพระเจริญพระราชศรีสวัสดิ์พัฒนามงคล เมหนต์ลสกลราช
ศัตรุภย

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ

ข้าพระพุทธเจ้า

(เห็นนาม) เสวกโท พระยาโหราธิบดี

เสวกตรี พระญาณเวท

รองเสวกเอก หลวงโลกที่ป

รองเสวกโท หลวงไทรเพทพิสัย

รองเสวกโท ขุนโลกพยากรณ์

เตรียมการพระราชพิธี

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๖๘ (วัน ๔ ๖ ๓ ค่ำปีฉลู) กำหนด
 สวดมนต์จารึกพระสุพรรณบัฏในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตั้ง
 โต๊ะจำลองคล้ายบัตทองบนธรรมาสน์ศิลาหน้าบุษบก พระมหามณเฑียรตัญญา
 ประดิษฐานแผ่นทองคำสำหรับจารึกพระสุพรรณบัฏบรมนามาภิไธย และแผ่น
 ทองคำที่จะจารึกพระดวงพระชนมพรรษา และงากลิ้งสำหรับแกะพระราช
 ลัญจกรสำหรับแผ่นดิน ประดิษฐานบนพานทองสองชั้นสำหรับใหญ่ตั้งบนโต๊ะนั้น
 มีเครื่องนมัสการทองใหญ่กับพระแท่นทรงกราบตรงหน้าธรรมาสน์ศิลาออกมา
 และตั้งอาสน์สงฆ์ข้างผนังด้านเหนือในพระอุโบสถ ที่ขาลาหน้าพระอุโบสถตั้ง
 ศาลบูชาเทวดาคู่หนึ่ง เวลา ๕ ล.ท. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิจิตรวรา
 ปรินชาเสด็จยังในพระอุโบสถ ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการแทนพระองค์ พระ
 สงฆ์ราชาคณะ ๑๐ รูป มีพระธรรมวโรดมเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนเป็นประธาน
 เจริญพระพุทธรูปมนตร์ โหรับบูชาเทวดา

วันรุ่งขึ้นเจ้าพนักงานได้ตั้งโต๊ะจำลองคล้ายบัตทอง ตรงประตูกลางใน
 พระอุโบสถตั้งบายศรีแก้ว ทอง เงิน สำหรับใหญ่พร้อมด้วยเครื่องสำหรับเวียน
 เทียนสมโภช และบายศรีดองทองขาวขาวซ้ายคู่หนึ่ง กับมะพร้าวอ่อน
 ศรีษะสุกรซ้ายขวาคู่หนึ่งสำหรับบูชาพระฤกษ์ เวลา ๑๐ ล.ท. พระเจ้าบรมวงศ์
 เธอ กรมหมื่นวิจิตรวราปรินชา เสด็จมาทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการ พระ
 ราชาคณะ ๑๐ รูปถวายพรพระ ครั้นเวลาใกล้พระฤกษ์ ทรงจุดเทียนทองรูป
 เงินที่โต๊ะทองสำหรับจารึก ซึ่งตั้งอยู่ตรงหน้าอาสน์สงฆ์ตอนต้นเรียงกันอยู่ ๓
 โต๊ะ โต๊ะสำหรับจารึกพระสุพรรณบัฏพระบรมนามาภิไธยอยู่กลาง โต๊ะ
 สำหรับจารึกพระดวงพระชนมพรรษาอยู่ด้านเหนือต่อหน้าอาสน์สงฆ์ โต๊ะ
 สำหรับแกะพระราชลัญจกรอยู่ข้างด้านทิศทักษิณ ผู้จารึกแต่งตัวนุ่งห่มขาว
 ห่มผ้าเฉียงบ่า นมัสการพระมหามณเฑียรตัญญาแล้วบ้ายหน้ากราบถวาย

บังคมสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแล้ว พาด้ายสายสัญญาณคล้องคอด้านหน้าสู่มงคล
 ทิศอีสานโอบบูชาพระฤกษ์ ถึงเวลาพระฤกษ์ ๑๐.๓๔ ก.ท. พระยาโหรา
 ธิบดี ถิ่นมั่งชัยพระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา พราหมณ์เป่าสังข์พนักงานประ
 โคมแตรสังข์ดุริยางคดนตรี จางวางโท พระยามหานามราช (หม่อมราชวงศ์
 จำนง นพวงศ์ ณ อยุธยา) เปรียญ ปลัดพระมูรธาธรในหน้าที่สมุหพระ
 อาลักษณ์จารึกพระสุพรรณบัฏ พระบรมนามาภิไธยลงในแผ่นทองคำเนื้อ ๘
 กว้าง ๑๕.๒๔ เซนติเมตร ยาว ๔๐.๖๔ เซนติเมตร ทองหนัก ๓ ตำลึง ๓ บาท
 ๔๖ กรัม อำมาตย์ตรี พระญาณวิจิตร (สิทธิ โลจนานนท์) เปรียญราชบัณฑิต
 จารึกดวงพระชะตาพระชนมพรรษาลงในแผ่นทองคำเนื้อ ๘ กว้าง ๑๕.๒๔
 เซนติเมตร ยาว ๓๐.๔๘ เซนติเมตร หนัก ๓ ตำลึงถ้วน ว่าที่รองเสวกตรี จัรัส
 ทิพโยธา ช่างแกะกรมศิลปากร แกะพระราชลัญจกรประจำรัชกาล เมื่อจารึก
 และแกะเสร็จแล้ว กรมหมื่นวิจิตรวราณปรีชา ทรงประเคนอาหารภักต์เลี้ยง
 พระสงฆ์ เสวกโท พระยาโหราธิบดี (แหยม วัชรโชติ) เสวกตรี พระญาณ
 เวท (สุข สุขโชติ) โหรถวายเจิมจุมม์ พราหมณ์ มหาเสวกตรี พระราชครู
 วามเทพมุนี (หว่าง รังสีพราหมณกุล) เสวกเอก พระสิทธิชัยบดี (อิน ศรี
 พราหมณกุล) หลั่งน้ำสังข์ที่พระสุพรรณบัฏและแผ่นทองคำจารึกพระดวง
 พระชนมพรรษาและที่พระราชลัญจกร จึงพระราชครูวามเทพมุนีพราหมณ์พิธี
 ม้วนแผ่นพระสุพรรณบัฏพันใหม่เบญจพรรณและพันผ้าแพรแดง พระยา
 โหราธิบดีม้วนแผ่นทองจารึกดวงพระชะตาพระชนมพรรษา พันด้วยใหม่เบญจ
 พรรณและพันผ้าแพรแดง เชิญถวายกรมหมื่นวิจิตรวราณปรีชา ทรงรับบรรจุ
 ในพระราชกรณียกิจทองคำจำลองลงยาราชาวัตทั้งสองนั้น แล้วเชิญลงรวม
 ในพระหีบทองคำลงยาสวมถุงไหมดผูกประจำตราไว้ แล้วเชิญประดิษฐานบน
 พานทองสองชั้นสำหรับใหญ่บัดคลุมพันตาดับกั้นล้อม พระยาอุทัยธรรม ภูษา
 มาตาเชิญขึ้นประดิษฐานบนโต๊ะจำลองที่ทองเหนือธรรมาสน์สีดา กรมหมื่น
 วิจิตรวราณปรีชาทรงประเคนเครื่องไทยธรรมแก่พระสงฆ์ ๑๐ รูป ถวายอนุ-

โมทนากลับไป พราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียนเข้าทุลล่องธูลีพระบาทรับแว่น
เวียนเทียนสมโภชและเจิมจُرณแล้ว คงประดิษฐานพระสุพรรณบัฏ และดวง
พระชนมพรรษาไว้ในพระอโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ในวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๖๘ นี้ ที่หัวเมืองมณฑลต่าง ๆ
ในพระราชอาณาจักรได้ตั้งพิชเชกนามูรธาภิเษก คือ

- ๑ มณฑลอยุธยา ตั้งที่พระพุทธรูป
- ๒ มณฑลพิษณุโลก ตั้งที่วิหารพระพุทธชินราช วัดพระมหาธาตุ
จังหวัดพิษณุโลกแห่ง ๑ ที่วัดพระมหาธาตุ จังหวัดสวรรคโลกอีกแห่ง ๑
- ๓ มณฑลนครชัยศรี ตั้งที่พระปฐมเจดีย์
- ๔ มณฑลนครศรีธรรมราช ตั้งที่พระมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ๕ มณฑลพายัพ ตั้งที่พระธาตุหริภุญชัย วัดพระมหาธาตุ จังหวัด

นครลำพูน

- ๖ มณฑลอุดร ตั้งที่พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม
  - ๗ มณฑลมหาสารคาม ตั้งที่พระธาตุข่อยแฮ จังหวัดแพร่
  - ๘ มณฑลร้อยเอ็ด ตั้งที่บึงพระลานชัย จังหวัดร้อยเอ็ด
  - ๙ มณฑลราชบุรี ตั้งที่วัดพระมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี
  - ๑๐ มณฑลนครสวรรค์ ตั้งที่วัดพระบรมธาตุ จังหวัดชัยนาท
  - ๑๑ มณฑลปราจีน ตั้งที่วัดโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา
  - ๑๒ มณฑลนครราชสีมา ตั้งที่วัดกลาง จังหวัดนครราชสีมา
  - ๑๓ มณฑลอุบล ตั้งที่วัดศรีทอง จังหวัดอุบลราชธานี
  - ๑๔ มณฑลจันทบุรี ตั้งที่วัดพลับ จังหวัดจันทบุรี
  - ๑๕ มณฑลสุราษฎร์ ตั้งที่วัดพระมหาธาตุ จังหวัดไชยา
  - ๑๖ มณฑลปัตตานี ตั้งที่วัดตานีนรสโมสร จังหวัดปัตตานี
  - ๑๗ มณฑลภูเก็ต ตั้งที่วัดพระทอง จังหวัดถลาง
- รวม ๑๗ มณฑล ๑๘ แห่ง ในวันที่ได้มีประชุมสงฆนายกในมณฑลนั้น

เป็นประธาน พร้อมด้วยอุปราชสมุหเทศาภิบาลในมณฑลนั้น ๆ และข้าราชการทุกหมู่เหล่าแต่งกายด้วยเครื่องเต็มยศขาว พระสังฆนายกประกาศเทวดาแล้วจุดเทียนชัยพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนตร์ และสวดภาณวาร จนเสร็จการพระราชพิธี

ครั้นรุ่งขึ้นเลี้ยงอาหารภักดีแก่พระสงฆ์ พระสังฆนายกดับเทียนชัย พระสังฆนายกในมณฑลนั้น ๆ เชกษาพระพุทธมนตร์เจอลงในน้ำที่เข้าพระราชพิธีด้วยอีกครั้ง ๑ แล้วมอบให้ผู้เป็นประธานในมณฑลนั้นจัดการเวียนเทียนสมโภชอีกตอนหนึ่ง เสร็จแล้วจัดให้ข้าราชการเชิญนำพระพุทธมนตร์เข้ามากรุงเทพฯพระมหรหานครรอคอยวันพระราชพิธี

วันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ เวลา ๕ นาฬิกา ๓๐ นาทีหลังเที่ยงสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องขาว ก่อนเสด็จออกพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลประจำวันตามราชประเพณี เสด็จพระราชดำเนิน ณ หอพระธาตุมณฑลเข็ร ทรงจุดเทียน ทอง เงิน มีพานทองประดับดอกไม้สดด้วย ๖ สำรับ กราบถวายบังคมพระบรมอัสถิ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๓ รัชกาลต้น และพระราชินี กับพระอัสถิสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกด้วย เป็นการเคารพในการที่จะเสด็จเข้าพระราชพิธีบรมราชาภิเษก แล้วเสด็จเข้าสู่พระวิมานในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ซึ่งประดิษฐานพระบรมอัสถิสมเด็จพระบรมโอยกาธิราช สมเด็จพระบรมชนกนาถ และพระราชินีทั้งสองรัชกาล ทรงสักการเช่นเดียวกัน แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินสู่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ทรงจุดเทียน ทอง เงิน มีพานดอกไม้สด กราบถวายบังคมพระบรมศพอีกเป็นพิเศษ เพื่อเคารพในการที่จะเสด็จเข้าพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เสร็จแล้วเสด็จกลับ

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

การแต่งตั้ง

วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ ตรงกับ (วัน ๑๑ ๔

คำ บัณลุ จ.ศ. ๑๒๘๗) เป็นวันตั้งน่าวงด้ายเริ่มการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก
เฉลิมพระราชมณเฑียร ซึ่งตั้งการเสด็จพระมหามณเฑียร คือ พระที่นั่งอมรินท
รวินิจฉัย พระที่นั่งไพศาลทักษิณ และพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน อันเป็น
สถานที่ได้กระทำพระราชพิธีบรมราชาภิเษกมาแต่ก่อน

ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เชิญพระสัมพุทธพรรณี พระมณีรัตน
ปฎิมาแก้วมรกตน้อยประดิษฐานในพระที่นั่งบุษบกมาลา มีเทียนทอง เทียน
เงิน หน้ากล่มละ ๘ บาท ตั้งในบุษบกทั้ง ๔ มุม ๒ คู่ ที่เกรินข้างบุษบกทั้งสอง
ข้างตั้งโต๊ะทองรองพานทองสองชั้น สำหรับใหญ่มีพุ่มดอกไม้สดทั้งสองข้างคู่ ๑
ที่ฐานชั้นลดลงมามีเทียนทอง เทียนเงิน หน้ากล่มละ ๘๐ บาท ๒ คู่ หน้าพระที่
นั่งบุษบกตั้งโต๊ะทองจำลักลาย มีพานทองจัดดอกไม้สดตามลำดับชั้นเป็นหล่น
ลงมา มีเทียนพระมหามงคลคู่ ๑ มีเทียนเท้าพระองค์ในตู้ขวาซ้ายคู่ ๑ มีต้นไม
ทองเงินสองข้างคู่ ๑ ต่อออกมาทอดเครื่องนมัสการพานทองสองชั้น และพระ
แท่นทรงกราบ

พระที่นั่งมหาเศวตฉัตรลาดด้วยหนังไกรสรราชสีห์ทั้งผืน มีศรัษะและ
มอยนออกมากี่เก็จ ตั้งพระที่นั่งพุดตาลทองคำรัตนสิงหาสนับบนแผ่นหนัง
ไกรสรราชสีห์ ที่ประทับเสด็จออกทรงรับคำถวายชัยมงคล มีโต๊ะทองสำหรับ
ตั้งเครื่องราชูปโภคอยู่ข้างบนนั้นทั้งสองข้าง ที่มุมพระแท่นดาร์องพระที่นั่ง
มหาเศวตฉัตรตั้งต้นไม้ทองเงินสีมุ่ม ๆ ละต้นเป็น ๒ คู่ พระมหานพปฎลเศวต
ฉัตรลดลงแต่ใหม่ ทอดไว้บนขาทรายเบองหลังข้างตะวันออก เพื่อจะยก
ขึ้นพร้อมกันกับพระฤกษ์สร้างพระมูรธาภิเษก

ตั้งเครื่องสูงหักทองขวางห้าชั้น หน้าเสาดอนข้างหน้าพระที่นั่งมหาเศวต
ฉัตร ๔ คู่ หน้าเสาดอนข้างหลังพระที่นั่งมหาเศวตฉัตรตั้งชุมสายเป็นคู่กัน ๒ คู่
ตั้งพระราชบัลลังก์ตรงหน้าพระที่นั่งมหาเศวตฉัตร เป็นที่เสด็จออกประทับพระ
บรมวงศานุวงศ์ ข้างทุลลອງชูลพระบาทเฝ้า ทอดเครื่องพานพระขันหมาก

สำหรับใหญ่ มพระแสงง้าว พระแสงบนทอคราวข้างหลังพระราชบัลลังก์

พระสุทรสายเลือนติดตรงเสาคู่หน้าพระที่นั่งมหาเศวตฉัตร เพื่อสำหรับ
ไขพระสุทร เวลาเสด็จออกทรงรับคำถวายชัยมงคล

ตั้งพระแท่นเป็นเตียงพระ สงฆ์สวดภาณวารด้านเหนือ ซัดกับพระทวาร
กลาง มีเตียงพระราชอาสน์นั่งปรกอยู่ข้างทิศตะวันออกแห่งพระแท่นเตียงสวด
ภาณวาร ราชบัณฑิตย์ถือสายสัญญาณชักลูกประคำข้างเตียงสวดด้านตะวันตกตั้ง
กระโจมเทียบชัยจึงผ้าขาวบางปักทอง แแรงตรงหน้า พระแท่นเตียง สวดภาณวาร

ตั้งอาสน์สงฆ์หน้าเสานอกเครื่องสูงห้าชั้น หักทองขวางกับระหว่างเสา
และที่พระเนลียงหลังเสาด้วยเป็น ๔ แถว

ตั้งที่พระบรมวงศานุวงศ์เผ่าทูตล่องธูลพระบาทตรงพระที่นั่งมหาเศวต
ฉัตร ณพระเนลียงและที่มุขทิศปัจฉิม ข้างทูตล่องธูลพระบาทในพระราชสำนัก
และทหารมหาดเล็กราชองครักษ์ยืนเฝ้า ที่พระเนลียงทิศตะวันออกตรงพระที่นั่ง
มหาเศวตฉัตร ระหว่างกลางพระที่นั่งหน้าพระราชบัลลังก์ ข้างทูตล่องธูล
พระบาทเป็นสองหมู่ สำหรับเสนาอำมาตย์เฝ้า มีช่องทางเดินกลาง และหน้า
อาสน์สงฆ์เป็นสองทาง บนเพดานมีพวงดอกไม้ร้อยกรองเป็นระย้าขนาดใหญ่
ระหว่างระย้าโคมแก้วเป็นสองแถว ๆ ละ ๕ พวง พวงระย้าร้อยกรองด้วยดอกไม้
ไม้ขนาดย่อม ที่ช่องพระบัญชรและช่องพระทวารทุกช่อง

ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ตั้งพระแท่นมณฑลที่ริมผนังด้านตะวันออก
ทางมุมผนังข้างเหนือ มีโต๊ะหมู่จำลองลายทองประดิษฐานพระพุทธรูป
พระพุทธรูปขจรต้นองค์ใหญ่และองค์น้อย พระชัยวัฒน์ประจำรัชกาลทั้ง ๖
รัชกาล พระชัยเนาวโลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนิรัน
ตราย พระเรือนแก้ว พระแก้วอุมบาตร์ พระเจดีย์ลังกาบรรจุพระบรมสารีริก
ธาตุ พระธรรมคัมภีร์ พระสุพรรณบัฏกับดวงพระชนมพรรษา ซึ่งได้เชิญแห่
มาจากพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และเครื่องราชกกุธภัณฑ์ เครื่อง

พระบรมราชาภรณ์และเครื่องราชูปโภค รูปเทวดาเชิญหีบพระราชลัญจกรและ
 เชิญพระแสง ตั้งพระชั้นหยก พระกรอบพระกริ่ง พระมหาสังข์ มีเชิงเทียนทอง
 เงินหนักเล่มละ ๘ บาทตั้งสำหรับพระราชพิธี กับประดับพระแสงสำหรับ
 แผ่นดิน พระแสงประจำรัชกาล พระแสงอัญญาวุธ ที่ราวหลังในพระแท่นมณฑล
 ที่เส้าพระแท่นมณฑลมีพระมหาเศวตฉัตรพระกนิษฐมัย ชิงชัยราชกะบี่ชู
 พระครุฑพ่าห์ ชงมหาราช ชงมหาไพชยนต์ พระเต้าน้ำพระพุทธรูปต่าง ๆ
 เหมปักแว่นเวียนเทียน และเทียนทอง เทียนเงินหนักเล่มละ ๘ บาทที่เคียง
 ดารองพระแท่นมณฑล มีเทียนพระมหามงคลคู่ ๑ มีเชิงเทียนทอง เทียนเงิน
 หนักเล่มละ ๘ บาท สลักกับหม้อน้ำพระพุทธรูป และพานทองจัดดอกไม้
 ๖ คู่ มีตู้เทียนเท่าพระองค์อยู่เบื้องขวาเบื้องซ้ายพระแท่นมณฑล คู่ ๑ หน้าพระ
 แท่นมณฑลตั้งเครื่องนมัสการลงยาราชาวดี มีพระแท่นทรงกราบ วงด้ายสาย
 สัตยัญสีพานจากพระแท่นมณฑล แยกเลียบไปตามบัวผนังเหนือช่องพระบัญชร
 ทั้งสองด้าน ไปออกช่องพระทวารเทวราชมเหศวร์ตรงพระที่นั่งบุษบกมาลา
 แล้วแยกไปตามเส้าพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยทั้งสองข้าง แล้วแยกเลี้ยวเข้า
 ที่กระโจมเทียนชัยและพระแท่นเตี้ยสวดภาณวาร โยงสายสัตยัญสีจากสพาน
 มายังอาสน์สงฆ์ เจริญพระพุทธรูปในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย และพระที่
 นั่งไพศาลทักษิณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ทุกสายตามสถานที่เจริญพระพุท
 ธรูป แล้วโยงสายสัตยัญสีไปวงรอบพระราชมนเฑียรที่ทำพระราชพิธี และ
 วงไปยังพระมณฑปพระกระยาसनานสรองพระมูรธาภิเษก และวงต่อออกไป
 ยังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามด้วย

พระที่นั่งอัฐทิศอุทุมพรราชอาสน์ มีพระบรรเศวตฉัตรปักอยู่ท่ามกลาง
 ตั้งอยู่ตรงหน้าพระทวารที่ลงจากหอพระสุราลัยพิมาน มีตั้งอัฐทิศทำด้วยไม้ไผ่
 สีสุกพันผ้าขาวปูผ้าขาวตั้งเทวรูปอิทธิโศภิตา และเทวรูปนพเคราะห์ประจำ
 ทิศ มีเต้าน้ำศิลา พระถ้วยศิลาจารึกอักษรกลมดาด และกรดสังข์ของพราหมณ์
 มีเครื่องนมัสการถ้วยแก้วเชิงจัดพุ่มดอกไม้สด ตามสี่เทวดานพเคราะห์ และ

มีเทียนทอง เทียนเงินคู่ ๑ ทั้ง ๘ ทิศ เทวรูปพระเกตุตั้งอยู่เหนือดั่งไม้สลุกพื้น
 ผ้าขาวปูผ้าขาวบนพระแท่นลาข้างหน้าพระที่นั่งอัฐทิศมโหรีเครื่องบูชา ทิศกลาง
 เทียนทอง เทียนเงิน หนักเล่มละ ๘ บาท บูชาพระเศวตฉัตร คู่ ๑ ทั้ง ๓ วัน
 ถัดวันเสด็จขึ้นอัฐทิศย้ายเทวรูปเทวดาคืออนมารวมอยู่บนดั่งข้างหน้า วัน
 เจริญพระพุทธมนตร์ ๓ วัน ตั้งบัตถยอคมทนต์ปลุกเสกบายบัตถทองโหรีบูชา
 นพเคราะห์ และมีขันพระสาครเงินนำพระพุทธมนตร์สำหรับโหรีจุดเทียน
 ติติบูชา นพเคราะห์ที่อยู่ข้างหน้าด้วยพระขัน ๑

พระที่นั่งภัทรบิฐ มีพระบวรเศวตฉัตรประดิษฐานอยู่ตรงหน้าพระทวาร
 ใต้จากหอพระธาตุมณเฑียร มีโตะตั้งข้างพระที่นั่งภัทรบิฐ ทั้งสองข้าง
 สำหรับตั้งเครื่องราชูปโภค มีพานทองจัดพุ่มดอกไม้ ขวดทองปักดอกไม้คู่ ๑
 เทียนทอง เทียนเงินหนักเล่มละ ๘ บาทคู่ ๑ ตั้งบนพระแท่นดารงพระที่นั่ง
 ภัทรบิฐบูชาพระบวรเศวตฉัตรนั้น

ตั้งโตะเครื่องบูชา ณที่ประดิษฐานพระสยามเทวาธิราช ตรงลับแลพระ
 ทวารเทวราชมเหศวร์ ข้างหน้าโตะ มีเทียนทอง เงิน หนัก ๓ ตำลึงคู่ ๑

ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณนี้ มียันต์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอักขระขอม
 ตัวทองแขวนห้อยอยู่กับระย้าแก้วไฟฟ้าตรงหน้าโตะที่บูชาพระสยามเทวาธิราช
 มีสายสัญญาณต่อจากสพานมาที่ยันต์ ห้อยลงมาสำหรับพระราชาคณะผู้ใหญ่ถือ
 เวลาประกาศเทวดา มียันต์พระอริยสาวกอักขระคาถาตัวทองแขวนที่ผนังตาม
 แนวลวดบัวประจำทิศทั้ง ๘ ต่อสายสัญญาณจากสพานมาผูกที่ยันต์ทั้ง ๘ ยันต์
 เพดานพระที่นั่งมีพวงดอกไม้ร้อยกรองเป็นระย้าสองแถว ๆ ละ ๘ พวง มีพวง
 มาลัยเบ็ญจกัญชวลีที่พระบวรเศวตฉัตร พระที่นั่งอัฐทิศ และพระที่นั่งภัทรบิฐ
 โยงด้วยสายสัญญาณจากสพานมายังพระบวรเศวตฉัตรทั้งสองแห่ง และมีพวง
 ระย้าดอกไม้ขนาดย่อมห้อยตามพระบัญชรและพระทวาร

ทอดพระราชบัลลังก์ที่ประทับต่อหน้าพระที่นั่งอัฐทิศออกมาตามผนัง

ด้านทักษิณของทิศสาม ทอดเครื่องพานพระขันหมากทองคำลงยาราชาวดี และ
พระแสงง้าว พระแสงบันทอตราอยู่หลังพระราชบัลลังก์

ตั้งอาสน์สงฆ์ข้างแนวผนังด้านเหนือ หน้าพระแท่นมณฑลออกมาเป็น
สองแถว ต่อจากพระทวารเทวราชมเหศวร์ข้างตะวันตกแถวเดียว

พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการที่ได้รับพระราชนิพนธ์เครื่องราชอิสริ-
ยาภรณ์ชั้นสูงตั้งแต่ประถมาภรณ์ช้างเผือกขึ้นไป เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาท
หน้าแถวอาสน์สงฆ์ตอนตะวันตก ผนังหน้าไปยังที่ประทับทิศตะวันออก

หลังพระที่นั่งภัทรบิฐและที่พระเฉลียงชานพักด้านใต้ เป็นที่มหาด
เล็กและเจ้าพนักงานกรมต่าง ๆ ผู้ที่หมั้นหน้าที่เกี่ยวกับพระราชพิธีเฝ้าทูลลออง
ธุลีพระบาท

ชานพักท้องพระโรงหน้าพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ในองค์ประธาน
และที่พระเฉลียงข้างตะวันออก เป็นที่พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในเฝ้าทูลลออง
ธุลีพระบาท ท้าวนางแก้วแก่เฝ้าที่พระเฉลียงข้างตะวันตก

พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ตั้งพระแท่นบรรทมในพระฉากด้านตะวันออก
ตอนข้างเหนือมีนพปฎลเศวตฉัตรแขวนลอยบนเพดานเหนือพระแท่นบรรทม
ลวดแต่ใหม่ทอดอยู่บนขาทรายโยงด้วยสายสัญญาณผูกไว้ เมื่อเวลาพระมหา
มงคลฤกษ์สงพระมูรธาภิเษกสนามจะได้ยกขึ้นแขวน บนพระแท่นลดพระยี่ภู่
พับคลุมเย็บระบับไว้พร้อมด้วยพระเชนยทองบนพานแว่นฟ้า บนพระแท่น
บรรทมตั้งผ้าห่มเชิญพระชัยเนาวโลหรัชกาลที่ ๕ ประดิษฐานพร้อมด้วยพาน
ทองประดับดอกไม้สดและเทียนทอง เงินหนัก ๘ บาท ๒ คู่ เครื่องสักการบูชา
มีเครื่องเฉลิมพระราชมณเฑียรตั้งอยู่พร้อม คือ ศีลาบดโมรา พรรณพืช เข้า
เปลือก ถั่ว งา เมล็ดพรรณผักกาด เมล็ดฝ้าย วิจารณ์แต่งประดับด้วยเครื่อง
ทองฝังเพชรพลอย พระแสงข้างเผือก, ขันหมากทอง ธารพระกรศักดิ์สิทธิ์
กุญแจทอง และปลาตอาสนบนพระแท่นบรรทมสำหรับพระราชอาคันตุกะ ๕ รูป
เจริญพระพุทธมนต์บนพระแท่น ตั้งเครื่องนมัสการเครื่องแก้วเจียรไนยหน้า

พระแท่นบรรทมปูราชอาสน์นมัสการ มีพระฉากกั้น ห้อยกลางทอดพระราชอาสน์ที่ประทับทรงสดับพระราชโองการ ๕ รูป เจริญพระพุทธมนตร์ ทอดเครื่องพานพระศรีลงยาราชาวดีของเดิม มีพระมณฑปพระมหามงคลสำหรับทรงเมื่อเวลาพระราชโองการเจริญพระพุทธมนตร์และถาดทรงพระพักตร์ มีชั้นพระนพในเวลาพระสงฆ์ราชโองการเจริญพระพุทธมนตร์เข้กันน้ำพระพุทธมนตร์ทั้ง ๓ วันนั้นด้วย

ในพระฉากตอนใต้ห้องทรงเครื่อง ตั้งพระแท่นลาดราชอาสน์ ตั้งเครื่องทรงพระพักตร์และเครื่องพระสำอางพร้อม มีนพปฎลเศวตฉัตรแขวนลอยเหนือพระแท่น ลดแต่งใหม่ทอดอยู่บนขาทราย โยงด้ายสายสิญจน์มาผูกไว้จะได้ยกขึ้นเมื่อเวลาพระมหามงคลพระฤกษ์ทรงพระมูรธาภิเษกสนานพร้อมกัน และมีฉากห้องทรงต่อเนื่องกัน

มณฑปพระกระยาसनาน

มณฑปพระกระยาसनาน ปลูกที่ศาลาหน้าชานพักด้านตะวันออกยกพื้นชั้นหนึ่ง ตั้งพระมณฑปพื้นขาว ยอดพื้นขาวมีนาคช่อห้อยช่อตั้งกระจงบัตทอง มีเพ็ญอุบะจำปาทองรอบ เพดานผ้าขาวบัตทองจำลองมีอุบะจำปาทองห้อยกลาง มีพระสูตรขาวทองแผ่ลวดลายแย่งทรงเข้าบิณฑทั้ง ๔ ด้าน ตั้งตั้งไม้อุทุมพรบนลาดทองในมณฑป วันทรงพระมูรธาภิเษกสนานจะได้ตั้งถาดทองเครื่องทรงพระพักตร์ลงยาราชาวดีมีพระครอบมูรธาภิเษกสนาน และมีใบตะขบซึ่งเป็นใบไม้กาลกิณีสำหรับทรงเหยียบ และที่ยกพื้นฐานพระมณฑปมีราชวัตรพื้นขาวลายดวงทองมีเครื่องสูงทองแผ่ลวด ๗ ชั้นพื้นไหมดสี ทอง นาก เงิน บักทั้ง ๔ มุม ๆ ละ ๓ องค์ ที่ราชวัตรประดับผูกต้นกล้วย ต้นอ้อย จันทน์หอม จันทน์มะพร้าว มีช่องทางขึ้นทั้ง ๔ ด้าน

ตั้งบุษบกน้อยลายสลักบัตทองสำหรับตั้งพระชัยนาวโหฬาศุบูรพา ตั้งบุษบกน้อยลายสลักบัตทองสำหรับตั้งพระพิฆเนศพิศุบสีจิม สำหรับเวลาเชิญ

นำเสด็จสู่ที่พระมณฑปสรองพระมูรธาภิเษกสนานจะได้ประดิษฐานในมณฑป มี
ศาลเทวดาบูชาฤกษ์จตุโลกบาลทั้ง ๔ ศาลพระอินทร์อยู่กลางมณฑป โหระเริ่ม
บูชาตั้งแต่วันที่ ๒๒ ที่ ๒๓ ที่ ๒๔ ทั้ง ๓ วัน ถึงวันที่ ๒๕ จะได้เสด็จสู่พระ
แท่นสรองพระมูรธาภิเษกสนาน เจ้าพนักงานจึงย้ายศาลพระอินทร์ไปตั้งที่ศาลา
หน้ามณฑปภิศบูรพา ส่วนศาลจตุโลกบาลทั้ง ๔ ย้ายไปเข้าตั้งตามราชวัตรทั้ง
๔ มุม เว้นช่องทางขึ้นลงให้เป็นการสะดวก กับตั้งโต๊ะเครื่องสังเวยเทวดากลาง
หาวที่หลังศาลพระอินทร์ที่ศาลาภิศบูรพา มีกระถางรูปและเทียน ทอง เงิน
หนักเล่มละ ๖ บาทคู่ ๑

และปลุกประรำมียกพันข้างพระเจดียงพระมหามณเฑียรด้านตะวันออก
เป็นที่ประทับพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในเฝ้าเวลาสรองพระมูรธาภิเษกสนาน

ปลุกประรำมียกพันข้างพระเจดียงพระมหามณเฑียรด้านตะวันตก เป็น
ที่เข้าทูลดองธุลีพระบาทกราบถวายราชการเฝ้า

โรงพระราชพิธีพราหมณ์

มีโรงพระราชพิธีพราหมณ์ ที่ริมกำแพงนอกฉนวนทางข้างพระที่นั่ง
อมรินทรวินิจฉัยด้านตะวันออก กับด้านทิศตะวันตกแห่งพระที่นั่งบรมพิมาน หน้า
หน้าโรงพระราชพิธีไปทางทิศใต้ มีข้อฟ้าใบระกาหางหงส์ทำด้วยไม้จริงบิดทอง
น้ำตะโก หลังคาตาดผ้าขาว เพดานผ้าขาว ฝ้าบุผ้าขาว มีไม้โขนทวารบัก
ราชวัตรตาชะแสงทาขาวมีฉัตรชงกระดาศ ๕ ชั้น ประดับด้วยต้นกล้วย ต้น
อ้อย จันทน์หอม จันทน์มะพร้าว ตั้งเตียงมณฑลเล็กประดับกระจกในโรงพระราช
พิธี มีโต๊ะทองตั้งพระอิศวร พระอุมา พระนารายณ์ พระลักษมี พระมเหศวร
พระพรหม พระมหาพิณเณศ กับตั้งโต๊ะเทวดานพเคราะห์และตั้งโต๊ะเบญจ
करण ตั้งหม้อกฤษณะ หม้อ อยู่เบื้องขวาเตียงมณฑล ตั้งเตาโหมกฤษณะอยู่
เบื้องซ้ายไว้พร้อม

ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีเทียนพระมหามงควันละ

คู่ ๑ เทียนเก้าพระองค์วันละ คู่ ๑ มีเครื่องนมัสการพานทองใหญ่สำหรับบูชา
ในวันพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนตร์ วันที่ ๒๒ วันที่ ๒๓ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์
นั้นด้วยทั้ง ๓ วัน

งานบรมราชาภิเษก

(ก) พิธีเบื้องต้น วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ เวลา ๖ ล.ท.
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องเครื่องยศทหารบก เสด็จออกเกยหน้าพระที่นั่ง
บรมพิมานประทับพระราชยานกง เสด็จโดยขบวนราบแต่เกยหน้าพระที่นั่ง
บรมพิมาน หัวหมัน พระยามานพวิศรี (ทองเจือ ทองเจือ) มหาดเล็กเชิญ
พระแสงฝักทองเกลี้ยงตามเสด็จ และเป็นผู้เชิญตามเสด็จต่อไปตลอดเวลา ทหาร
มหาดเล็กรักษาพระองค์ตั้งกองเกียรติยศหน้ากระทรวงวัง พร้อมด้วยแถววงธง
ประจำกอง เทียบพระราชยานที่เกยหน้าพระทวารเทเวศร์รักษา เสด็จในพระ
ที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
โดยลำดับ ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระสัมพุทธพรรณี พระพุทธรณ
รัตนปฏิมาน้อย ซึ่งประดิษฐานอยู่ ณ พระที่นั่งบุษบกมาลาแล้ว เสด็จทาง
พระทวารเทเวศร์ เข้ากรมพระตำรวจหลวงนำเสด็จ มหาดเล็กเชิญ
เครื่องและจางวางมหาดเล็กกับสมุหราชองครักษ์ ตามเสด็จขึ้นประทับในพระ
ที่นั่งไพศาลทักษิณ ประทับพระราชบัลลังก์ เจ้าพนักงานประโคมแตรสังข์
ดุริยดนตรี สังฆการีอาราธนาสมเด็จพระราชาคณะพระราชาคณะ ๓๐ รูป มี
พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้าเป็นประธาน
ซึ่งจะได้เจริญพระพุทธมนตร์ตั้งนางวงด้ายเข้าทางประตูสนามราชกิจ พระบรม
วงศานุวงศ์ และข้าราชการชั้นได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูง
ตั้งแต่ประถมาภรณ์ช้างเผือก และผู้หมิ่นที่เข้าไปเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
พร้อมกับพระสงฆ์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการหน้าพระ
แท่นมณฑล สมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวายศีลแล้ว พระสงฆ์เจริญพระพุทธ

DS
582.71
245

มนตรี ทรงจุดเทียน ทอง เงิน บูชาพระบรมเศวตฉัตรที่พระแท่นอัฐทิศ และ
เทียนที่โต๊ะบูชาพระสยามเทวาธิราช และเทียน ทอง เงิน บูชาพระเศวต
ฉัตรที่พระที่นั่งภัทรบิฐแล้วประทับพระราชบัลลังก์ พระราชครูวามเทพมุนี
(หว่าง รังสีพราหมณกุล) เจ้ากรมพราหมณ์ พิธีถวายน้ำพระมหาสังข์
พราหมณ์เป่าสังข์ เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนตร์จบ สมเด็จพระสังฆราช
เจ้าถวายพระพรลา เวลา ๗.๕๐ ล.ท. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับโดย
ขบวนราบบตามทางเดิมขึ้นประทับพระที่นั่งบรมพิมาน

วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ เวลาเช้าพระสงฆ์ได้มานั่งณอาสน์สงฆ์ พร้อมอยู่
ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยเข้าพระราชพิธี รวม ๘๐ รูป เวลา ๘.๕๐ ก.ท. สม-
เด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องขัตติยศทหารบกประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์
เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนราบบ แต่หน้าพระที่นั่งบรมพิมานเข้าสู่พระที่นั่ง
อมรินทรวินิจฉัย พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการเฝ้าตามตำแหน่ง จึงทรง
จุดเทียนเครื่องนมัสการพระ สมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวายศีล ถึงเวลาออกม
มหามงคลฤกษ์ ๑๐.๐๔ ก.ท. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดเทียนทองชนวนด้วย
ไฟฟ้าทรงตั้งสัตยาธิษฐาน แล้วถวายเทียนทองแด่สมเด็จพระสังฆราชเจ้าทรง
จุดเทียนชัย พระสงฆ์ ๘๐ รูปพร้อมกันสวดคาถาจุดเทียนชัย พระยาโหราธิบดี
(แหยม วัชรโชติ) ถิ่นมอญชัย พราหมณ์เป่าสังข์ กรมแสงในขั้มไม้บันฑฑฑฑฑ
พนักงานประโคมแตรสังข์เครื่องดุริยดนตรี เมื่อจุดเทียนชัยแล้ว ทรงจุด
เทียนชนวนเครื่องสังเวย ให้มหาดเล็กกอดตั้งเครื่อง เจริญเครื่องสังเวยไป
ตั้งสังเวย ตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ คือ ๑. ที่พระสยามเทวาธิราชในพระที่
นั่งไพศาลทักษิณ ๒. ที่พระที่นั่งเศวตฉัตรในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยนั้น
๓. ที่พระมหาเศวตฉัตรในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ๔. ที่พระมหาเศวตฉัตร
ในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ๕. ที่พระมหาเศวตฉัตรในพระที่นั่งอนันตสมาคม
๖. ที่พระนเรศวรเป็นเจ้าณห้องภูษามาลา ๗. ที่เทวสถานพระอิศวร ๘. ที่
เทวสถานพระนารายณ์ ๙. ที่เทวสถานพระคเณศ ๑๐. ที่เทวรูปนหอเชือก

๑๑. ที่พระหลักเมือง ๑๒. ที่พระเสื่อเมือง ๑๓. พระกาพชัยศรี ๑๔. พระเพลิง ๑๕. พระเจตคุปต์ ๑๖. ที่เทวรูปนหอแก้วพระภูมิกับ ๑๗. เทวรูปที่ศักดิ์นิ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนไตรแพร ย่ามแพรลายก้านแย่งทรงเข้าบิณฑกัแก่พระสงฆ์พร้อมด้วยเหรียญบรมราชาภิเษก ทำด้วยโลหะทองแดงเป็นพระเล็กแก่พระสงฆ์พระราชาคณะ ๘๐ รูปแล้ว เสด็จขึ้นพระที่นั่งไพศาลทักษิณ เจ้ากรมพระตำรวจหลวงทั้ง ๔ คือ พระยามหาเทพ (เจ๊ก รัตนทัศนีย์) พระยามหามนตรี (นนท์ บุญยรัตพันธุ์) พระอินทรเทพ (คุ่น พหลโยธิน) พระพิเรนทรเทพ (เนียน เกตุทัต) นำเสด็จขึ้นทางพระทวารเทวราชมเหศวร์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ประทับพระราชบัลลังก์เจ้าพนักงานสังฆการอาราธนาพระสงฆ์ ๓๐ รูป ที่จะได้เจริญพระพุทธมนตร์ไปในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ อีก ๕๐ รูปนั้นรับพระราชทานฉันทน์ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ครั้นเสร็จ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระธรรมที่พระแท่นเต็ยงสวด พระราชาคณะขึ้นเต็ยงนั่งปรก ๑ รูป ขึ้นพระแท่นสวดภาณวาร ๔ รูป เริ่มสวดภาณวารตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นไปจนตลอดการพระราชพิธี เวลา ๑๑.๑๕ ก.ท. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนราบกลับขึ้นสู่พระที่นั่งบรมพิมาน

ครั้นเวลา ๖ ล.ท. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องเต็มยศจอมพลทหารบก ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทรงสายสพายมหาวชิรมงกุฎ เสด็จโดยขบวนราบมายังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย บรรดาข้าราชการแต่งเต็มยศสวมครุยตามฐานันดรศักดิ์หน้าตามเสด็จ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับพระราชบัลลังก์ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทตามตำแหน่ง สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศวรเดช พร้อมด้วยที่ปรึกษาคณะกษัตริย์มนตรีอันมีศักดิ์รามาชินดี กราบบังคมทูลถวายเครื่องราชอิสริยาภรณ์เสนาางคบดีอนันตศักดิ์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับแล้วเสด็จในพระสุตร์ ทรงสายสพายรามาชินดีแล้วเสด็จ

ออก ทรงจุดเทียนเท่าพระองค์ในตู้ทั้ง ๒ ซึ่งตั้งอยู่ซ้ายขวาแห่งพระที่นั่งบุษบก
 มาลา ทรงจุดเทียนนมัสการพระแล้ว ทรงจุดเทียนชนวนด้วยไฟฟ้า พระราช-
 ทานพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิจิตรวราณปรีชา เสด็จไปทรงจุดเทียนในพระ
 อุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เจ้ากรมพระตำรวจหลวง ๔ นายนำเสด็จขึ้น
 พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ทรงจุดเทียนเท่าพระองค์ในตู้ทั้ง ๒ ข้าง พระแท่น
 มณฑลแล้ว ประทับพระราชบัลลังก์ พระยามานพวิเศษ (ทองเจือ ทองเจือ)
 เชิญพระแสงฝักทองเกลี้ยงยืนอยู่หลังพระราชบัลลังก์ พระราชาคณะที่จะเจริญ
 พระพุทธรูปเข้าทางประตูสนามราชกิจ เข้านั่งยังอาสน์ในพระแท่นบรรทม
 ๕ รูป ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ๓๐ รูป มีสมเด็จพระสังฆราชเจ้าเป็นประธาน
 และเจริญพระพุทธรูปในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ๔๕ รูป สมเด็จพระเจ้า
 อยู่หัว ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการที่หน้าพระแท่นมณฑลพระที่นั่งไพศาล
 ทักษิณทรงศีล แล้วทรงจุดเทียนทอง เงิน รูปเครื่องบูชาที่โต๊ะพระสยาม
 เทวธิดาราช และเทียนทอง เงิน บูชาที่พระที่นั่งอัฐทิศ กับพระที่นั่งภัทรบิฐ
 พระศาสนโศภณ (เจริญ ญาณวร) วัดเทพศิรินทราวาส ยืนบนผ้าขาวลาด
 อาสน์ที่หน้าโต๊ะพระสยามเทวธิดาราช ทรงไต่ยันต์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จับด้าย
 สายสิญจน์ซึ่งโยงจากสายสพานมาที่ยันต์ อ่านประกาศเทวดา พระสงฆ์เจริญพระ
 พุทธมนตร์ พระราชครูวามเทพมุนีเจ้ากรมพราหมณ์พิชิตถวายน้ำพระมหาสังข์
 พราหมณ์เป่าสังข์ แล้วถวายใบไม้สมิท ๓ อย่างพันด้วยผ้าขาวข้างต้นสำหรับ
 ทรงจับบัตพระองค์ คือใบมะม่วง ๒๕ ใบ สำหรับทรงบัตได้แก่ภยันตราย ใบ
 ทอง ๓๒ ใบ สำหรับได้แก่อุบัตวันตราย ใบตะขบ ๔๖ ใบ สำหรับได้แก่โรคน-
 ตราย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับบัตพระองค์ทั้ง ๓ อย่าง แล้วพราหมณ์
 พระราชครูวามเทพมุนีรับพระราชทานกลับไป กระทำศาสตรปลุกยาชุบโหมเพลิง
 ยังโรงพระราชพิธี พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการที่ทรงนับว่าเป็นราช
 บันฑิตได้เข้าบูชาทิศณพระที่นั่งอัฐทิศครบทั้ง ๘ ทิศ (ดังรายนามปรากฏข้าง
 หน้า) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิจิตรวราณปรีชา ทรงบูชาทิศกลางด้วย

แล้วไหรบุชาเทวดาไฟโทธิตาตและบุชานพเคราะห์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน เจ้ากรมพระตำรวจ ๕ นำ มหาดเล็กเชิญเครื่องตามเสด็จประทับในห้องพระบรรทม ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการแก้วเจียรนัยแล้วประทับพระราชอาสน์ ทรงพระมหาราชคตสดับพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนตร์ เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนตร์ที่ในพระแท่นบรรทมจบ ทรงเปลื้องพระมหาราชคต เสด็จออกประทับพระที่นั่งไพศาลทักษิณ สมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวายพระพรลา กลับแล้วเสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระธรรมที่พระแท่นเด็จพระญาณวชิรญาณวโรรส พระราชาคณะนั่งปรกและสวดภาณวารต่อไป เสด็จออกเกยหน้าพระทวารเทเวศร์รักษา ประทับพระราชยานกลับทางเดิม เวลา ๙.๕๐ ล.ท. ในระหว่างสวดมนตร์วันนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ปฐมจุลจอมเกล้าวิเศษ แต่พระมเหสีหม่อมเจ้ารำไพพรรณี

วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องครึ่งยศทหารเรือประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เวลา ๑๐.๑๐ ก.ท. เสด็จโดยพระราชยานเป็นขบวนราบสู่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการพระแล้ว ตำรวจ ๕ นำเสด็จขึ้นประทับพระที่นั่งไพศาลทักษิณ พระราชาคณะ ๓๐ รูปกระทำภักตฤกษ์ ทรงจุดเทียนทอง เงิน ที่พระที่นั่งอัฐทิศและที่โต๊ะบูชาพระสยามเทวาธิราช ที่พระที่นั่งภัทรบิฐ พระสงฆ์รับพระราชทานฉันแล้ว ถวายอนุโมทนาถวายพระพรลา กลับ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระธรรมที่พระแท่นสมเด็จพระญาณวชิรญาณวโรรส พระราชาคณะนั่งปรกและสวดภาณวารต่อไป แล้วเสด็จกลับโดยขบวนราบเวลาเที่ยงวัน

เวลา ๖ ล.ท. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องเต็มยศทหารม้านครราชสีมา ทรงประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทรงสายสพายมหาปรมารถน์ช้างเผือก ทรงพระคทาจอมพล ประทับพระราชยานยাত্রาขบวนราบมาพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยประทับพระราชบัลลังก์ พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการเฝ้าทูล

ลอองชู่พระบาท มหาเสวกโท พระยาเทเวศรวงศ์วิวัฒน์ (ม.ล.วราห์ กุญชร)
 สมุหพระราชมณเฑียร เบิกอุปราช สมุหเทศาภิบาลเจ้าพลุดองชู่พระบาท
 นายพลตรี พระยาพระกฤษณรักษ์ (สวาสดิ บุนนาค) ปลัดพลุดองกระทรวง
 กลาโหม เบิกข้าราชการฝ่ายเสนาที่รับราชการอยู่หัวเมือง มหาอำมาตย์โท
 พระยาศรีธรรมราช (เจิม บุญรัตพันธ์) ปลัดพลุดองกระทรวงมหาดไทย
 เบิกข้าราชการฝ่ายอำมาตย์ ซึ่งรับราชการอยู่หัวเมืองแล้ว สมเด็จพระเจ้า-
 อยู่หัว ทรงจุดเทียนเก้าพระองค์ทั้งสองคู่ และเทียนพระมหามงคัลเทียนทอง
 เงิน บนพระที่นั่งบุษบกมาลาที่ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการแล้ว ทรงเทียน
 ชนวนพระราชทานแก่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิจิตรวราณปริชา เสด็จไป
 ทรงจุดในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามเหมือนวันก่อน ตำรวจ ๔ นำ
 เสด็จขึ้นพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ทรงจุดเทียนเก้าพระองค์ในตู้เบื้องซ้ายขวา
 พระแท่นมณฑลแล้วประทับพระราชบัลลังก์ พนักงานประโคมแตงคังเครื่อง
 ดุริยดนตรี จึงพระราชอาสน์ในพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ๕ รูป
 ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ๓๐ รูป คงเจริญพระพุทธมนต์ในพระที่นั่งอมรินทร
 วิมลฉัย ๔๕ รูป สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนพระมหามงคัลที่พระแท่น
 มณฑล และเครื่องนมัสการหน้าพระแท่นมณฑลในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ
 ทรงศีล แล้วทรงจุดเทียนทองเงินที่โต๊ะบูชาพระสยามเทวาธิราช และที่พระ
 บวรเสวตฉัตรพระที่นั่งอัฐทิศพระที่นั่งภัทรบิฐแล้ว พระสาสนโสภณประกาศ
 เทวดา พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ พระราชครูวามเทพมุนีพราหมณ์ถวาย
 นำพระมหาสังข์ พราหมณ์เป่าสังข์ แล้วถวายใบไม้สมิทธิทรงบัตพระองค์อย่าง
 วันก่อน ทรงบัตพระองค์แล้ว พราหมณ์รับพระราชทานกลับไปกระทำศาสตร์
 ปุณยาชูปใหม่เพลิง ราชบัณฑิตเข้าบูชาอัฐทิศ โหรบูชาเทวดาไพไทธิบาด
 และเทวดานพเคราะห์ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นไปประทับในพระที่นั่ง
 จักรพรรดิพิมานห้องบรรทม ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการพระแล้ว พระ
 ราชอาสน์ ๕ รูปเจริญพระพุทธมนต์ ประทับพระราชอาสน์ทรงสดับพระพุทธ

มนตรีเหมือนวานนี้ ครั้นเสร็จเสด็จออกประทับพระที่นั่งไพศาลทักษิณ และ
อมรินทรวินิจฉัยโดยนัยตั้งวันก่อนเป็นเสร็จการ เวลา ๗.๐๕ ด.ท. เสด็จพระราช
ดำเนินกลับพระที่นั่งบรมพิมาน

วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ เวลา ๑๑ นาฬิกาเที่ยง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงเครื่องทรงยศทหารบกประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เสด็จบำเพ็ญพระราช-
กุศลเช่นวันก่อนทุกประการ เวลาเที่ยงวันเสด็จพระราชดำเนินกลับโดยขบวน
ราบตามทางเดิม

ครั้นเวลา ๖ ด.ท. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องเต็มยศทหารบนใหญ่
ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทรงสายสพายจักรบรมราชวงศ์ ประทับพระราช
ยานยাত্রาขบวนราบมาสู่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ปลัดทูลฉลองกระทรวง
กลาโหมกราบบังคมทูลพระกรุณาเบิกนายทหาร ที่รับราชการอยู่หัวเมืองเผ่าทูล
ฉลองรูปพระบาท แล้วทรงกระทำราชสักการตามราชประเพณีและทรงเทียบ
ชนวนพระราชทาน พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนิววัชรธรนปรีชา เสด็จไปทรง
จุดในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วเสด็จขึ้นพระที่นั่งไพศาลทักษิณ
และพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน บำเพ็ญพระราชกุศลจริยาวัตรจตุรวัตรก่อนทุก
ประการ เสด็จกลับเวลา ๗.๕๐ ด.ท.

ในเวลาสวดมนตร์ ณพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นที่เชิดชูยิ่ง มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก
แต่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์

(ข) พิธีบรมราชาภิเษก วันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๘ ตรงกับ
วัน ๑๔ ค่ำ ปีมลุศัปตศก ในวันนั้นฝนตกโปรยปรายมาตั้งแต่ ๑.๒๕ ก.ท.
ครั้นใกล้จะถึงอุดมฤกษ์สร้างพระมูรธาภิเษกฝนหยุด ไปจนเสด็จออกทรงรับคำ
ถวายพระพรชัยมงคลแล้ว ฝนได้ต้อก ครั้นจวนใกล้จะเสด็จพระราชดำเนิน
โดยขบวนพยุหยาตราออกไปทรงกระทำสักการนมัสการ พระมหามณเฑียรต้นปฐุมิ
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยเคชะพระบารมี ฝนหยุดลงอีกเป็นมหัศจรรย์

และ
ราช
อยู่หัว
ราช-
บรร
ใหญ่
ราช
รวง
ทูล
ย
รง
ย
ทุก
เ
อก
กับ
.ท.
คำ
น
มา

เวลา ๕.๑๕ ก.ท. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องเต็มยศทหารเรือ
 ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทรงสายสพายนพรัตน์ราชวราภรณ์ เสด็จโดย
 ขบวนราบแต่พระที่นั่งบรมพิมานมาสู่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงจุดเทียน
 เครื่องนมัสการพระแล้ว เสด็จขึ้นประทับพระที่นั่งไพศาลทักษิณ เจ้าพนักงาน
 สังฆการีอาราธนาพระสงฆ์คณะแพะ ๕ รูป คือ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า สมเด็จพระ
 พระพุทธโฆษาจารย์ (ม.ร.ว. เจริญ ญาณจันท) สมเด็จพระวันรัต (จ่าย
 ปุณฺณทตฺต) สมเด็จพระพุฒาจารย์ (แพ ตีสฺสเทว) พระพรหมมณี (แย้ม
 อุปวิภาส) เข้านั่ง ณ อาสน์ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ (อีก ๓๐ รูปไปนั่งในพระที่
 นั่งจักรพรรดิพิมาน เพื่อรับพระราชทานอาหารบิณฑบาต) ทรงจุดเทียน
 เครื่องนมัสการในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ สมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวายศีลแล้ว
 เสด็จขึ้นประทับบนหอนพระสุราลัทยพิมาน ผลัดทรงเสวตพัศตรัสพักขาขลิบทอง
 นพคุณ ครั้นถึงอุตมฤกษ์โหรบูชาเทวดาพระฤกษ์ ที่ศาลทั้ง ๕ ณ พระมณฑป
 มุรธาภิเษกสถาน มีศรีษะสุกร มะพร้าวอ่อน บายศรีตองทั้ง ๕ ศาล เวลา
 ๕.๕๒ ก.ท. เป็นปฐมฤกษ์ พระราชครูวามเทพมุนี เจ้ากรมพราหมณ์พิชิตกราบ
 บังคมทูลอัญเชิญเสด็จสู่พระมุรธาภิเษกสถาน เสด็จลงจากหอนพระสุราลัทย
 พิมานทางพระทวารทิศใต้รับขบวนนำเสด็จคือ

ซ้าย

ขวา

๑. หลวงเทพาจารย์ (มี วสุพราหมณ์)		หม่อมเจ้าพร้อม ในกรมหมื่น ภูมินทรภักดี
พราหมณ์พฤคิเบศ		ราชบัณฑิต เชิญ
เชิญพระพิฆเนศ		พระชัยนาวโหะ
๒. พราหมณ์สุก	เป่าสังข์อุตตราวัฏ	พราหมณ์เถิ้ม รัตนพราหมณ์
โกมลเวทิน		
๓. พราหมณ์เผย	เป่าสังข์อุตตราวัฏ	พราหมณ์ตาด จารุเสน
เศตพราหมณ์		

๔. หลวงสุรียาแหวเศร	เป่าสังข์ทักษ์ณาวุธ	พระครูสถานันทมุนี
(สด สดเวทิน)		(แจก นาคเวทิน)
๕. หลวงราชมนี่	ไปรยเข้าตอก	พระครูอัยญาจารย์
(สวาสดี รังสีพราหมณกุล)		(ปลอด สวัสดิ์เวทิน)
๖. พระสิทธิชัยบดี		พระราชครูวามเทพมุนี
(วิน ศิริพราหมณกุล)		

เจ้ากรมพราหมณพฤทธิบาท

เจ้ากรมพราหมณ์พิช

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดเทียนสังเวทเวทากลางหาวแล้วเสด็จขึ้นประทับตั้ง
 ไม้อุทุมพรห่มผ้าขาว ทรงเหยียบใบไม้ตะขบพันพระพักตร์สู่มงคลทิศอีสาน
 หม่อมเจ้าพร้อมเจริญพระชายาโอรสประคิมฐานในบุษบกตัวนอก หลวง
 เทพจารย์ เจริญพระพิฆเนศประคิมฐานในบุษบกทิศบ้ศิม พระยาโหราธิบดี
 ลั่นฆ้องชัย พนักงานประโคมสังข์แตรเครื่องดุริยดนตรีทหารกองแก้วจินดา
 ยิงปืนมหาฤกษ์ มหาชัย มหาจักร มหาปราบยุค เป็นพระฤกษ์ พระยาอุทัย
 ธรรมถวายเครื่องพระกายะสนานและใจสหัสธารา พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรม
 หมันจันทรศรีวิวัฒน์ถวายนำพระพุทธรูปด้วยพระครอบพระกริ่ง ที่พระอังษา
 และพระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์
 วรเดช ถวายพระเต้าเบญจकरणน้อย สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรม
 หลวงนครสวรรค์วินิต ถวายพระเต้าหยก พระยาอุทัยธรรมถวายพระเต้า
 นำพระพุทธรูปต่าง ๆ พระยาอภัยนันทริกามาตย์ (จ่าง ภาณุทัต) ถวายพระเต้า
 ปทุมนิมิตร์นำพระพุทธรูป ทอง นาก เงิน พระยาโหราธิบดีถวายนำ
 ด้วยพระเต้านพเคราะห์ พราหมณ์ถวายนำด้วยพระมหาสังข์ นาก ทอง เงิน
 และพระครอบไสยศาสตร์ พระยาอุทัยธรรมถวายพระมหาสังข์ สรงเสร็จแล้ว
 เสด็จขึ้น พระยาวงศาภรณ์ภุชิต (ริน วัชรอุทัย) ถวายทรงคลุมชันษา พระ-
 ยาบรหารราชมานพ (เนียร สาคริก) สอดคล้องพระบาทถวายแล้ว เสด็จ
 จากพระมณฑปสรงขึ้นสู่หอพระสราลัยพิมาน ขณะเมื่อสรงพระมูรธาภิเษก

นั้น พระบรมวงศานุวงศ์และผู้แทนพระราชาธิบดี และประธานาธิบดีนานาประเทศณะพะงานพระบรมราชาภิเษก ๘ นาย เฝ้าอยู่ที่ชานพักท้องพระโรงหน้าพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน เมื่อเสด็จขึ้นจากพระมณฑปเสร็จแล้ว พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนนานาประเทศ ได้ไปคอยเฝ้าอยู่ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณอนึ่ง ในมหาอุดมมงคลฤกษ์เมื่อเวลาทรงมุรธาภิเษกนั้น เจ้าพนักงานได้ยกพระมหาเศวตฉัตรในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ๒ องค์ และที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระที่นั่งจักรมหาปราสาท พระที่นั่งอนันตสมาคม และสมเด็จพระมาตัจฉาเจ้าได้ทรงลาดพระยุภันท์พระบรมมในพระที่นั่งจักรพรรดิพิมานพร้อมกันด้วย

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องบรมราชาภิเษก สำหรับพระบรมราชาภิเษกเต็มตามสัพขัยสงคราม (วันพฤหัสบดีขึ้น ๕ ค่ำ) พร้อมเสด็จถึงพระฤกษ์เสด็จจากหอพระสุราลัยพิมานลงสู่พระที่นั่งไพศาลทักษิณ หม่อมเจ้าพร้อมเชิญพระชัยนาวโหะนำเบี่ยงขวา หลวงเทพาจารย์พราหมณ์พฤติบาทเชิญพระพิฆเนศนำเบี่ยงซ้าย ประทับพระราชอาสน์พระที่นั่งอัฐทิศภายใต้พระบวรเศวตฉัตร ผืนพระพักตร์สูงมงคลทิศบูรพา พระยาอภัยธรรมทูตเกล้าฯ ถวายพระเต้าเบญจครก สำหรับทรงรับน้ำอภิเษกของราชบัณฑิตและพราหมณ์ผู้ถือพรต พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระราชาธิบดีและประธานาธิบดีนานาประเทศ และข้าราชการผู้ใหญ่ตั้งแต่ชั้นสายสพายข้างเฟือกเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอยู่ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณทางแนวผนังด้านเหนือ ตั้งต้นแถวอยู่ทางพระที่นั่งภัทรบิฐ เมื่อประทับพระที่นั่งอัฐทิศแล้วพราหมณ์เข้าประจำทิศเพื่อถวายนาสังข์ พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการซึ่งนับว่าเป็นราชบัณฑิตกับพราหมณ์ นั่งหันหน้าหมอบเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทประจำอยู่ตามทิศเป็นคู่ ๆ กัน

จึงพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิจิตรวราณปรีชา ราชบัณฑิตประจำ

ทิศบูรพาประทับคู่พระขงฆ์กราบบังคมทูลถวายน้ำอภิเษกเป็นมคธภาษา แล้ว
กล่าวแปลเป็นสยามภาษาอีกเคารพหนึ่งดังนี้—

ยคุเฒ เทโว ชย วัตถุ
รชชามิมงคลตถาย
ปรตถาภิมุโขทานิ
คณินพิทฐา จ เย เทสา
คุกุที เตสึ ปสาเรนโต
ภियโย อิทถณิมิ รมุ
ภियโย ปชณฺจ ปาเลนโต
จิวิ รชเช ปฏิตฐาตุ
สมิทถิ ปาปถณโตว
ปรตถาภิยตี ราชา
สรณฺฐมณฺทลั เทว
ปรตถิเม ทิสภาเค
สพเพ เท สคฺคโว สมมา

อนุชานาตุ โน อธิ
ปุนยี่ อภิสิมฺจิต
นิสินโน ราชปี่ฐเก
เย ปาณา คณินวาสิน
อาณั วัตเตตุ ราชก
ภियโย จ พุทฺธสาสน
อชณฺวารสตุ เมทนี
สพฺพโรควิวชฺชิต
ชิวตุ สรโทสท
อถรณฺฐิต วิสสุโต
อภิปาเลตุ สาทร
เย เท อนตถกการภา
เทโว ชยตุ เตชสา

คำแปล

ขอเดชะเจ้าลของอุลัพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อมขอเทวดา (ใต้เจ้าลของอุลั
พระบาท) จงทรงพระบรมราชานุญาตให้ข้าพระพุทธเจ้ากล่าวถวายชัยมงคลถน
พระองค์ทรงพระบรมราชาภิเษกใหม่ เพื่อประโยชน์แก่การมงคลยิ่งในราชสมบัติ
เสด็จประทับบนพระราชบัลลังก์ ผืนพระพิภคร์ณะเพาะทิศบูรพาณย์คิน ประเทศทั้งหลาย
เหล่าใดซึ่งตั้งประจำอยู่ที่คินนาก็ สัตว์ทั้งหลายเหล่าใดที่อาศัยอยู่ในที่คินนาก็
ขอพระองค์จงทรงแผ่ความปกครองและยังพระราชอาญาให้ขึ้นไปแก่ประเทศและสัตว์
ทั้งหลายเหล่านั้น ขอพระองค์จงทรงรักษาแคว้นแคว้นนี้ กับทั้งพระพุทธศาสนา

และพระราชวาทย์ ปกครองเมตหนักลให้สำเร็จโดยภักโยภภาพ ขอพระองค์จงเสด็จ
สถิตย์อยู่ในราชสมบัติสันกาลนาน ปราศจากสรรพโรคอาพาธ ทรงบัลลุผลสำเร็จมี
พระชนมชีพยืนนานตลอดร้อยสรรพกาล (ข) ขอพระราชผู้เป็นอธิปัตย์ในบูรพทิศซึ่ง
ปรากฏพระนามว่าอัครรัฐ จงอภิบาลรักษาเทวตา (ไต่ฝ้าลของธิดีพระบาท) พร้อมกับ
รัฐมณฑลโดยเอื้อเฟื้อ ค้ำชูทั้งหลายเหล่าใดผู้ใคร่กระทำอนันตพินาศในปรุคติม
ทิสภาศ (ทิสบูรพา) ขอเทวตา (ไต่ฝ้าลของธิดีพระบาท) จงทรงชำระปวงอริราช
เหล่านั้นด้วยดี โดยพระบรมเทชานภาพ

แล้วถวายน้ำ เสกด้วยคาถาดังนี้

รัตนตฺตยานุภาเวน   อวสิตฺเตน วารินา
สิทฺทมตฺถุ สิทฺทมตฺถุ   สิทฺทมตฺถุ ยถากถิ

คำแปล

ด้วยพระรัตนตยานุภาพและน้ำมูรธาวัสติ ขอจงเป็นผลสำเร็จ จงเป็นผลสำเร็จ
จงเป็นผลสำเร็จ ตามคำที่ข้าพระพุทธเจ้าถวายพระพร

จึงมีพระราชดำรัสตอบว่าดังนี้—

มงฺคลี เม ภเณ วุตฺติ   ราชนํ ททงฺคมิ
วรํ เตะ สมฺปฏิจฺฉามิ   ตถา โหตุ ยถา วโจ
ปฺรตฺถายํ จ เย เทสา   เย ปาณา ตนนฺวิาสิน
คฺคฺติ เตะ ปสาเรนฺโต   อาณํ วตฺเตมิ ราชกั
ภิกฺโข อิทฺถณฺจิมํ ฆฏฺฐิ   ภิกฺโข จ พุทฺธสาสนํ
ภิกฺโข ปชณฺห ปาเลนฺโต   อชฺฌาวสามิ เมทนํ

คำแปล

คุณพรนาย คำมงคลที่ถึงพระหทัยของพระราชาททั้งหลายที่เจ้ากล่าวแก่เรา
เรารับพรของเจ้าขอจงเป็นวาจา ประเทศเหล่าใดที่ตั้งอยู่ในทิศบูรพาภักดิ์ สัตว์ทั้ง

หลายเหล่าไท่ที่อาศัยอยู่ในทิศนั้นก็ เราจะปกแผ่คุ้มครองและยังพระราชอำนาจ
ให้เข้าไปแก่ประเทศและสัตว์เหล่านั้น เราจะรักษาปกครองแคว้นแคว้นนั้น ก็ยังพระ
พุทธศาสนาและประชากรหมู่มาก และเมตน์คิดให้สำเร็จผลโดยภัยโยภภาพ

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิจิตรวราณปรีชา รับพระบรมราชโอง—
การว่า —

สาธุ เทว

คำแปล

คือแล้ว ขอเทศะ

ลำดับนี้พราหมณ์ที่ยื่นประจำไว้เป่าสังข์จึงพระราชครูวามเทพมุนซึ่งประ-
จำทิศบูรพาถวายน้ำพระมหาสังข์ พระสิทธิไชยบดีเจ้ากรมพราหมณ์พฤฒิบาศ
ถวายน้ำพระครอบสัมฤทธิ์ด้วย แล้วคลานเวียนตามไปถวายทุกทิศ เมื่อ
ทรงรับน้ำแล้ว พราหมณ์เป่าสังข์ ผันพระองค์ไปโดยทักษิณาวัดฏ์ ประทับ
ราชอาสน์ทิศอาคเนย์ ราชบัณฑิตและพราหมณ์ประจำทิศถวายน้ำอภิเษก
ทรงรับปฏิบัติโดยนัยเดียวกันกับทิศบูรพาจนรอบพระที่นั่งอัฐทิศโดยลำดับตาม
รายชื่อต่อไปนี้

ทิศ	ราชบัณฑิต	พราหมณ์
อาคเนย์	หลวงธรรมนิเทศทวยหาญ (อยู่ อุดมศิลป์)	พระครูอัษฎาจารย์ (ปลอด สวัสดิเวทิน)
ทักษิณ	พระยาวิจิตรธรรมปรีวัตร (คำ พรหมกสิกร)	พระครูสถานันทมุนี (แหก นาคเวทิน)
หรด	พระราชาภิรมย์ (แจ่ม บุรณะนนท์)	หลวงเทพมุนี (เรือง รังสีพราหมณกุล)
บ้ศจิม	พระยามหานามราช (ม.ร.ว. จ้านง นพวงศ์)	หลวงราชมุนี (สวัสดิ รังสีพราหมณกุล)

พ่ายัพ	พระญาณวิจิตร (สัทธิ โจนานนท์)	หลวงสุริยาเทเวศร (สด ศตเวทิน)
อุคร	เจ้าพระยายมราช (บน สุขุม)	พราหมณ์เนาค โกมลเวทิน
อิสาน	พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพร ตาละลัทยมณ)	พราหมณ์เผ็ด เศตะพราหมณ์

จึงเสด็จผันพระองค์คืนมาประจำที่ศุบูรพา พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิจิตรวรณปรีชา กราบบังคมทูลถวายพระพรรวบยอดอีกครั้งหนึ่งว่า—

ทิสา จตสฺโส วิทิสา จตสฺโส
 อทุธฺ-อโธ ทส ทิสา อิมาย
 สพฺเพสุ ภาเคสุ มรุตฺตณฺเห
 สมฺมาภิกฺคฺโต ปรมินทฺภูโต
 เขมิ ปถิโต จ หคนฺตราโย
 ที่นฺายกฺลฺยาณสมฺภิกฺภูโต
 ราชฺทีทฺธิเตเชน อโนปฺเมน
 ธมฺเมเนน ปาเวตุ สियามรณฺฐิ

คำแปล

ทิศทั้งหลาย ๑๐ คือ ทิศใหญ่ ๔ ทิศน้อย ๔ ทิศเบื้องบน ๑ ทิศเบื้องต่ำ ๑ เหล่านี้ ขอพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชในทิวาราตรีที่ปางค์มครอง โดยชอบแล้ว จึงทรงพระเกษมเปรมปรีดิ์ปราศจากอันตราย มีพระชนมายุยืนนาน พร้อมพรุ่งด้วยกัลยาณคุณ ทรงอภิบาลสยามรัฐโดยธรรมด้วยพระราชฤทธิและพระราชเดช อันหาสิ่งเปรียบปานมิได้

จึงมีพระราชดำรัสตอบว่า ดังนี้ —

กฺลฺยาณํ โว ภณฺเ วุคฺคํ สพฺพราชาภิกฺคฺตํ

ยถา วุตฺตํ ตถาโทก,
 เขมิ จาหิ สทา โหนฺโต
 อิทํ ผิตถมิ รณฺฐิ

สทา เม ชยมนฺคฺลํ
 ยถากลํ ยถารหํ
 ปาเลมิ สยามมณฺฑลํ

คำแปล

ภิกษุพนาย ถ้อยคำอันงามซึ่งพระราชาทรงปวงทรงปรารภอย่างยิ่งที่เจ้าหง
 หลายกล่าวแล้วฉันทิ จงเห็นฉันทันั้น ขอชัยมงคลจงมีแก่เราทุกเมื่อ ขอเราจง
 เป็นผู้ มีความเกษมสำราญทุกเมื่อตามกาลตามสมควร เราจะปกครองสยามรัฐ
 มณฑลให้บังเกิดผลสำเร็จและไพศาล

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวิจิตรวรณปริชา รับพระบรมราช
 โองการว่า—

เอวี่ เทว

คำแปล

อย่างนั้น ขอเศษะ

เสด็จจากพระที่นั่งอัฐทิศวงไปโดยทักษิณาวฏ มาตามทางลาดพระบาท
 ไปสู่พระที่นั่งภัทรบิฐ

รื้อนำเสด็จเดินเป็น ๒ สาย

ซ้าย

ขวา

๑. หลวงเทพาจารย์
 พราหมณ์เพฤติบาศ
 เชิญพระพิฆเนศ

หม่อมเจ้าพร้อม ราช-
 บัณฑิต เชิญพระชัย-
 เนาวโลหะ

๒. ภูษามาลา ขับไม้บัณฑะวะ
 ๓. ภูษามาลา ขับไม้บัณฑะวะ
 ๕. พราหมณ์สุก เป้าสังข์ขูดตราวัฏ
 โกลมเวทิน

ภูษามาลา
 ภูษามาลา
 พราหมณ์ไถไม้ รัตน-
 พราหมณ

๕. พราหมณ์เผย เศตพราหมณ	เป่าสังข์อุตตราวัฏ	พราหมณ์ตาด จารุเสน
๖. หลวงสุรียา เทเวศร	เป่าสังข์ทักษิณวัฏ	พระครูสถานันทมุนี
๗. หลวงราชมุนี	โปรยเข้าตอก	พระครูอัมภาจารย์
๘. พระสิทธิชัยบดี เจ้ากรมพราหมณ์พฤฒิปาศ		พระราชครูวามเทพมุนี เจ้ากรมพราหมณ์พิธ

รวบรวรเชิญเครื่องตามเสด็จเป็น ๔ สาย

นั่งเกี้ยวลาบสวมครุย

ซ้าย			ขวา
๑. เชิญพระ เสวตฉัตร มหาเสวกตรี พระยาเทวา ธिरาช (ม.ร.ว. ไผ่ย มาลากุล)	เชิญพระ สังวาลย์ พราหมณ์ธูรา รองเสวกเอก หลวงญาณ สขมภูว (วัน รังสีพราหมณกุล) นพวงศ์)	เชิญพระ สุพรรณบัตร จางวางโท พระยามหา นามราช (ม.ร.ว. จ้าง นพวงศ์)	เชิญพระมหา พิชัยมงกุฏ มหาเสวกโท พระยาอุทัย ธรรม (หรุ่น วัชรโรทัย)
๒. เชิญทาน พระกร จางวางตรี พระยา บริหาร ราชมานพ (เนียร สาคกริก)	เชิญพระ สังวาลย์ พระนพ มหาเสวกตรี พระยาวงษา ภรณ์ภูษิต (วัน วัชรโรทัย)	เชิญพระ สังวาลย์นพ รัตนราชวรา ภรณ์เสวกโท พระยาราช โกษา (โบบี วัชรโรทัย)	เชิญพระแสง ขรรค์ชัยศรี หิวหมื่น พระ ยามานพนริศร์ (ทองเจือ ทอง เจือ)

๓. เชิญพัต วาพวัชนี รองหุ้มแพร เซาวน ปาลกวงศ ณอยุธยา	เชิญพระเส จามร์ รอง หุ้มแพร พัน จิตรภักดี	เชิญพระเส หางข้างเฟือก รองหุ้มแพรสม บุญ ผลพันธิน	เชิญฉลอง พระบาท หุ้มแพร เลื่อน วิจิตร บุตร
๔. เชิญทานพระ กรเทวรูป รองหุ้มหมั้น จมนมหา เล็ก (ฉัตร โชติกเสถียร)	เชิญพระ ธำมรงค์ วิเชียรจินดา เสวกโทพระยา เอกมณฑลราชา อภิมณฑลราชา (จ้อย วัชรโรทัย)	เชิญพระ ธำมรงค์รัตน วราวุธ เสวก เอก พระยาประ ชุมมงคลการ (ก้ำต วัชรโรทัย)	เชิญพระแสง ฝักทองเกลี้ยง รองหุ้มหมั้น หลวงศักดิ์ นายเวร (เนื่อง สาคกริก)
๕. เชิญพระ สุพรรณศรี บัวแดง หุ้มแพรแจ่ม เงินยง	เชิญพานพระ ขันหมาก รองหุ้มแพร กุญ พงบารมี	เชิญพระ มณฑป รอง หุ้มแพร นพ วิเศษเนียม	เชิญพระเต้า ทักษิโณทก รองหุ้มแพร เอิบ ยอดบุตร
๖. เชิญพระแสง ดาพชดลย รองหุ้มแพร นายรองสุ จินดา (สกร สัตยยุคต์)	เชิญพระแสง จักร รองหุ้ม แพร นายรองจัน (คลอ คชนันท์)	เชิญพระแสง ตรี รองหุ้ม แพร ม.ร.ว. อนุศักดิ์ หัส ดิทร	เชิญพระแสง หอกเพชรรัตน รองหุ้มแพร นายรองเสนอ งานประภาษ (แสง โรหิตจันทร)
๗. เชิญพระแสง ของ้าวแสน	เชิญพระแสง ดาพเขน	เชิญพระแสง ธนู มหาเด็ก	เชิญพระแสง บันขำแม่น้า

พลพ่ายมหาด	มหาดเล็กสำ	สำรอง สม	สโคง รongหุ้ม
เล็กสำรอง	รอง กระสินธุ์	สวาท โชติก	แพร นายรอง
ม.ร.ว. สล้าง	อมาตยกุล	เสถียร	สนองราช
ลดาวลัย			บรรหาร (อัมพร
ณอยุธยา			วัชรโรทัย)

เมื่อเสด็จประทับพระที่นั่งภัทรบิฐ ขบวรหันหน้าเข้าที่ประทับและหมอบ
อยู่สองข้างทางลาดพระบาท ทรงพระที่นั่งภัทรบิฐออกมา ผู้เชิญเครื่อง
ตามเสด็จแยกทางอ้อมไปขึ้นเชิญเครื่องอยู่ข้างหลังพระที่นั่งภัทรบิฐข้างละสอง
สายตามขวาและซ้าย

เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับพระที่นั่งภัทรบิฐเป็นปรกติแล้ว พระ
ราชครูวามเทพมุนี ร่ายเวทสรรเสริญไถลาจบ พราหมณ์เป่าสังข์ ๓ ลา
แล้ว จึงกราบบังคมทูลด้วยมคธภาษาเฉลิมพระปรมาภิไธยถวายเครื่องราช
กกุธภัณฑ์ และเครื่องบรมราชาภรณ์เครื่องประดับอิศริยยศด้วยมคธภาษาว่า

ยคุเม เม เทโว โยกาสิ กโรตุ ฯ ยโต จ โช เทโว มฤตคามิสิตโต
มหาราช สยามานมินโท โททิ เคน มัย สมนคฺคา หตุวา เทวสุส สุวณฺณ-
ปฏฺฐเฐ ยถาลิขิตํ อภิเชยฺยํ กโรม อิสฺสรียานํ รูปานิ ฯ ราชกกุธภณฺฑทานิ
นินยาเทม ฯ สาลุ เทโว เคน อภิเชยฺเยน วิสุสฺสโต โทตุ อิมานิ ฯ ราชกกุธ-
ภณฺฑทานิ ปฏฺฐิกคณฺหาตุ ฯ ตถา กตุวา ราชภาริ วทนโน พหฺโน ชนฺสฺส
อตุถาย หิตาย สฺขาย ธมฺเมเน เสฺมน รัชฺช กาวเรตุ ฯ

มีพระราชดำรัสตอบด้วยมคธภาษาว่า เหว้ พราหมณ ฯ แล้วพระราช
ครูวามเทพมุนีกราบบังคมทูลเป็นคำสยามอีกครั้ง ๑ ว่า

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ขอใต้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสแก่ข้าพระพุทธเจ้า ฯ ด้วยพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใต้ทรงรับพระมูรธาภิเษกเป็นบรมราชาธิราช เป็นเจ้าเป็นใหญ่
ของประชาชนชาวสยาม เหตุคั้งนั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าทูล

ลของฉลัพระบาทมีท่านเสนาบดีเป็นประธาน และสมณพราหมณาจารย์ทั้งปวง พร้อม
เพียงมีน้ำใจเย็นอันเดียวกัน ขอขนานพระบรมภาวิไธยถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัว ทั้งได้จรรโลงไว้ในพระสุพรรณบัฏนั้นและขอมอบถวายเครื่องราชกกุธภัณฑ์อัน
สมพระราชาธิปไตย ฯ ขอได้ทรงเฉลิมพระบรมภาวิไธยโดยกำหนดคนนั้น และทรงรับ
เครื่องราชกกุธภัณฑ์นั้น ครั้นแล้วขอให้ทรงราชการะดำรงราชสมบัติโดยธรรม
สม่ำเสมอ เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและสุขแห่งมหาชน ลี้ไป ขอเดชะ ฯ

ทรงรับคำสยามอีกครั้งหนึ่งว่า ขอขลพระราชมณั ฯ

แล้วพราหมณ์เป่าสังข์ พระยาโหราธิบดีลั่นฆ้องชัย กรมแสงในจับไม้
บัณเฑาะว์ ชาวประโคมฯ สังข์ แตร มหรสพ เครื่องดุริยดนตรี แตร
วงทหารที่ตั้งแถวกองได้บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ยิ่งบันมहाฤกษ์
มหาชัย มหาจักร มหาปราบยุคอีก ๑๕ นัดตามกำลังวัน ทหารบก ทหารเรือ
ได้ยั้งบันใหญ่เฉลิมพระเกียรติยศแห่งละ ๑๐๑ นัด พระสงฆ์ในพระอาราม
ทั้งหลายได้ยั้งระฆังถวายพระพรชัยมงคลอารามละ ๑๑๑ เพื่อประชาชนทั้ง
หลายได้สดับเป็นที่หมายว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เถลิงถวัลยราชสมบัติบรม
ราชาภิเษกแล้ว ณ วันนี้ ผู้เชิญเครื่องได้เชิญเข้าไปส่งให้พระราชครูวามเทพ
มุนีถวายโดยมีลำดับดังต่อไปนี้—

- (๑) พระสุพรรณบัฏ ทรงรับแล้ว พระยามหานามราช รับต่อพระ
ราชหัตถ์ มาเชิญยืนอยู่ข้างพระที่นั่งภัทรบิฐ
- (๒) พระสังวาลย์พราหมณ์ธูรา ทรงรับแล้ว ทรงสวมพระองค์
เฉียงซ้าย
- (๓) พระสังวาลย์นพรัตน์ราชวราภรณ์ ทรงรับแล้ว ทรงสวมพระองค์
เฉียงขวา
- (๔) พระสังวาลย์พระนพ ทรงรับแล้ว ทรงสวมพระองค์เฉียงขวา

(๕) พระมหาพิชัยมงกุฎ ทรงรับมาทรงสวมแล้ว ผู้เชิญพานไป
ยืนข้างท้ายพระที่นั่งภัทรบิฐ ด้านแฉวงใน

(๖) พระขรรค์ชัยศรี ทรงรับแล้ว ทรงวางบนโต๊ะข้างพระที่นั่งภัทรบิฐ
เบื้องซ้าย

(๗) ทานพระกร ทรงรับแล้ว ทรงวางบนโต๊ะข้างพระที่นั่งภัทรบิฐ
เบื้องขวา

(๘) พัดวาพวนั้น ทรงรับแล้ว ทรงวางบนโต๊ะข้างพระที่นั่งภัทรบิฐ
เบื้องขวา

(๙) พระแสงจามรี ทรงรับแล้ว ทรงวางบนโต๊ะข้างพระที่นั่งภัทรบิฐ
เบื้องซ้าย

(๑๐) พระแสงห่างข้างเผือก ทรงรับแล้ว ทรงวางบนโต๊ะข้างพระที่นั่ง
ภัทรบิฐเบื้องซ้าย

(๑๑) พระขำมรงค์วิเชียรจินดา ทรงรับมาทรงสวม ผู้เชิญพานไปยืน
อยู่ท้ายพระที่นั่งภัทรบิฐ ด้านใต้แฉวงนอก

(๑๒) พระขำมรงค์รัตนาวุธ ทรงรับมาทรงสวม ผู้เชิญพานไปยืน
ท้ายพระที่นั่งภัทรบิฐ ด้านเหนือแฉวงนอก

(๑๓) ฉลองพระบาทเชิงงอน พระราชครูวามเทพมุนี สอดถวาย ผู้
เชิญพานไปยืนท้ายพระที่นั่งภัทรบิฐ ด้านใต้ต้นแฉวงนอก

(๑๔) พระแสงผักทองเกลี้ยง ทรงรับแล้ว ผู้เชิญรับไปเชิญอยู่ท้าย
พระที่นั่งภัทรบิฐ ด้านเหนือแฉวงใน

(๑๕) ทานพระกรเทวรูป ทรงรับแล้ว ผู้เชิญรับไปยืนท้ายพระที่นั่ง
ภัทรบิฐ ด้านใต้แฉวงใน

(๑๖) พระสุพรรณศรีบัวแฉก	} ผู้เชิญเชิญเข้าไปตั้งบนโต๊ะข้างพระ ที่นั่งภัทรบิฐเบื้องขวา
(๑๗) พานพระขันหมาก	

- (๑๔) พระมณฑป
  - (๑๕) พระเต้าทักขิโนทก
- } ผู้เชิญเชิญเข้าไปตั้งบนโต๊ะข้างพระที่นั่ง
} ภัทรบิฐเบื้องซ้าย

แล้วพระราชกรวามเทพมนี่ ถวายพระแสงอัญญาวุธต่อไป ผู้เชิญได้
เชิญเข้ามาส่งคือ

- (๒๐) พระแสงหอกเพชรรัตน์ ทรงรับแล้ว ผู้เชิญรับไปเชิญอยู่ตามที่
- (๒๑) พระแสงดาพชเลย
- (๒๒) พระแสงตรี
- (๒๓) พระแสงจักร
- (๒๔) พระแสงเขนมีดาพ
- (๒๕) พระแสงธนู
- (๒๖) พระแสงของ้าวพลพ่าย
- (๒๗) พระแสงบันคาบชุตข้ามแม่น้ำสโตง

ทรงรับแล้วมหาดเล็กผู้เชิญ รับไปยื่นเชิญอยู่ข้างหลังพระที่นั่งภัทรบิฐ
ด้านหนึ่ง และด้านใต้ ตามระเบียบที่ได้เชิญตามเสด็จมาแล้วนั้นตามเดิม
แล้วหยุดประโคม

จึงพระสัทธรรษาธิบดีเจ้ากรมพราหมณ์พิฤฒนิบาศกราบบังคมทูลถวายนพปฎล
มหาเศวตฉัตรด้วยคำมคธภาษาว่า

ยคุเพ เม เทโว โสภาสั กโรตุ ฯ ยโต จ โช เทโว มุทุภาภิสิตโต
มหาราชฯ สยามานมินโท โหติ เคน มยฺ สេตจฺจตุตฺ เทวสุส นียฺยาเทม ฯ
สาธุ เทโว อิมํ ปฏิคฺคเหตฺวา อมหากํ อปฺริราชกํ อาณํ ปสาเวตฺวา นาโต
หฺตุวฯ ธมฺมิกํ วุทฺธาวรณคฺคฺติ สฺวิทฺหฺตุ ฯ

ทรงตอบด้วยมคธภาษาว่า เอวัง พฺราหฺมณ ฯ

แล้วกราบบังคมทูลด้วยคำสยามอีกว่า

ขอเคาะฝ่าลของฉลัพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ขอใต้ทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสแก่ข้าพระพุทธเจ้า ด้วยพระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ใต้ทรงรับพระมูรธาภิเษก เป็นบรมราชาธิราชเป็นเจ้าเป็นใหญ่
 ของประชาชนชาวสยาม เหตุคั้งนั้น ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายทั้งพระบรมวงศานุวงศ์
 ข้าทูลฉลองฉลัพระบาท มีท่านเสนาบดีเป็นประธาน และ สมณะพราหมณาจารย์ทั้งปวง
 ขอมอบพระเศวตฉัตรณถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ขอใต้ ทรงรับแล้วแม่พระ
 ราชอาณาปกเกล้า ฯ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงตลอดถึงอาณาประชาราษฎร์ เป็น
 บรมนาถทรงจัดการคุ้มครองรักษาซึ่งกันอันเป็นธรรม สืบไป ขอเคาะ

ทรงรับด้วยคำสยามอีกว่า ขอขลพะพราหมณ์ ฯ

พระสัทชิษยับดีเชญนพปลุกมहाเศวตฉัตรถวายเป็นพระพรหมณ์
 เป้าคั้ง ไหร่ถันหม่องชัย เจ้าพนักงานประโคมแตรคั้ง บัณเฑาะว์
 มหรธีก เครื่องดุริยดนตรี เมื่อทรงรับแล้ว ผู้เชญรับไปเชญยืนอยู่ท้าย
 พระที่นั่งภัทรบิฐด้านใต้ ต้นแถวโดยปรกติแล้ว จึงหยุดประโคม พระครู
 อัญญาจารย์กล่าวอนุชฎุกสิวมนตร์ หลวงราชมนูกล่าวอนุชฎุก วิชณุมนตร์
 ถวายพระพรชัยเสร็จ แล้วพระราชครูวามเทพ มุนีถวายเป็นทั้งสองภาษาดังนี้

ชยภัก ปรุวิ สัพพ ชยภัก อรโย สทา
 ปรมินโท มหาวรธา รชช กาวเรติ โย อธิ ฯ

แล้วกราบทูลความไทยตามความแห่งคำมคธว่า

ขอเคาะฝ่าลของฉลัพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
 ขอถวายชัย ขอพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
 อันเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัตินี้ ในสยามรัฐมหามงคลฉลั ทรงชำระทั่วปรุพิคด ทรง
 ชำระเหล่าชนอริราชคัสกร ทุกเมื่อเทอดญ ฯ

จึงมีพระบรมราชโองการเป็นประณมด้วยคำมคธว่า

พุทธมณฑลในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งนี้แล้ว พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา
สมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวายอดิเรกพิเศษเป็นประณมฤกษ์ว่า

พุทธานุภาโว ปรมินทมหาปชาธิปกั มหาราชา อภिरกชตุ
ขมมานุภาโว ปรมินทมหาปชาธิปกั มหาราชา อภिरกชตุ
สัฆมานุภาโว ปรมินทมหาปชาธิปกั มหาราชา อภिरกชตุ ฯ

พุทธานุภาวํ นิสฺสาย ปรมินทมหาปชาธิปกโ มหาราชา พุทฺธิสฺสสนํ อูป
ถมฺเภนโต จิรํ รชฺเช ปตฺติภูจฺจาทุ ฯ

ขมมานุภาวํ นิสฺสาย ปรมินทมหาปชาธิปกโ มหาราชา ฆฺฏฐํ อภิปาเลนโต
สพฺพปฺสคฺเคหิ วิคฺชจตุ ฯ

สัฆมานุภาวํ นิสฺสาย ปรมินทมหาปชาธิปกโ มหาราชา ปชํ ปสาเลนโต
สพฺพกฺิจฺเจสุ สามคฺคณิ อปชฺชตุ ฯ

พุทธานุภาเวน ปรมินทมหาปชาธิปกสฺส มหาราชสฺส เตโช มวตุ ฯ
ขมมานุภาเวน ปรมินทมหาปชาธิปกสฺส มหาราชสฺส อิทฺธิ ภวตุ ฯ
สัฆมานุภาเวน ปรมินทมหาปชาธิปกสฺส มหาราชสฺส อิสฺสฺสริยํ ภวตุ ฯ

พระสงฆ์ในที่นั้นสวด ภวตุ สพฺพ ฯ ถวายพระพร สมเด็จพระพุทธ
โฆษาจารย์ถวายพระพรลากลับ ว่า

ขอถวายพระพร เจริญพระราชสิริสวัสดิ์พิพัฒน์เมิ่งคลพระชนมสุขทุกประการ
จงมีแต่สมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภาร พระองค์สมเด็จพระปรมินทรมหาปชาธิปก
พระปกเกล้าเจ้าสยามธรรมิกมหาราชาธิราชผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เวลานี้
สมควรแล้ว อาตมภาพทั้งปวงขอถวายพระพรลา แก่สมเด็จบรมบพิตรพระราช
สมภารพระองค์ ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ ขอถวายพระพร

จึงพระสงฆ์ออกจากพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน สมเด็จพระสังฆราชเจ้า
กับพระราชอาคันตุกะ ๓๐ รูป ซึ่งเจริญพระพุทธมนต์ในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ เข้า
ประจำอาสน์ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระสงฆ์ทั้งนั้นสวดคาถาดับเทียน
ชัย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ดับเทียนชัยแล้วเป็นเสร็จการพระราชพิธีสงฆ์

(ก) พิธีของปลาย เจ้าพนักงานได้เทียบพระยาข้างต้นผูกเครื่องพร้อมอย่างคชราชพาหนะละค่อมมาผูกเทียบอยู่ที่ เกยหน้า พระที่นั่งดุสิตาภิรมย์ ด้านตะวันตก พระยาม้าต้นอยู่ที่สนามหญ้าหน้าพระที่นั่งจักรีองค์ตะวันออก พระที่นั่งราชนทรยานเทียบอยู่ที่เกยพระที่นั่งดุสิตาภิรมย์ด้านเหนือ และเตรียมสิ่งอื่น ๆ ไว้พร้อมสรรพ

เวลา ๑๓.๓๐. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องบรมราชูปถัมภ์ ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทรงฉลองพระองค์ครุย เหมือนเมื่อเวลาบรมราชาภิเษก เสด็จออกทางพระทวารเทวราชมเหศวร์ ออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย กลุ่มพระแสงขรรค์ชัยศรี เสด็จสถิตย์เหนือรัตนสิงหาสน พระราชบัลลังก์ พุดตาล ทองคำ บน พระแท่น มหาเศวตฉัตร ทรงพระ มหาพิชัยมงกุฎ และฉลองพระบาทราชกฤษ์กันต์เสร็จ ได้เวลาอุดมฤกษ์ พนักงานร่วกรับ ชาวบ้านไขพระสุตร์เลื่อนสาย พระยาราชมานู (ถ้ว อิศวเสนา) ชูพุ่มดอกไม้ทองขึ้นเป็นสัญญาณชาวประโคมกระทั่งมหรชั๊ก แตร คังขั๊ กลองชนะ ทหารกองเกียรติยศกระทำวันทยาวัช แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า ผู้แทนพระราชาธิบดีและประธานาธิบดีกับคณะทูตานุทูตและข้าทูตล่องธูลพระบาทฝ่ายเสนาอำมาตย์ราชเสวก ฝ้าทูตล่องธูลพระบาทตามตำแหน่ง เมื่อสุดเสียงประโคมแล้ว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช กราบบังคมทูลพระกรุณา แสดงความจงรักภักดี และถวายพระพรชัยแทนในนามแห่ง พระบรมวงศานุวงศ์กับทั้ง เสนาบดี มนตรี มุขและบรรดา เสนา มาตย์ ราชเสวก บริพาร ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยทั่ว พระราชอาณาจักรใน ท้ามกลางมหาสันนิบาต นั้น มีพระบรมราชโองการดำรัสตอบขอบใจทั่วกัน พระราชทานอนุญาตให้ ดำรงตำแหน่งราชการสืบไปทุกคน ตามราชประเพณีและพระราชทานอารักขา ด้วย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ เป็นฤกษ์ พนักงานร่วกรับ ชาวบ้านชักพระสุตร์เลื่อนสายบัต มีสัญญาณและประโคมตามพระเกียรติยศ

ลำดับนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระชฎามหากฐินทรง
 พระแสงขรรค์เนาวโลหะ เสด็จขึ้นพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ประทับพระที่นั่ง
 ภัทรบิฐ พระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลลอองธุลีพระบาทฝ่ายในตลอดถึงสตรี
 บรรดาศักดิ์นอกพระราชฐานเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาทโดยลำดับกัน หม่อมเจ้า
 รั้าไพพรรณ พระวรราชชายา ประทับพระราชอาสน์ทางทิศเหนือพระที่นั่งภัทร
 บิฐตามที่เข้าพนักงานได้ทอดไว้ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระ
 เจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมรุชาคร อ่าน
 ประกาศกระแสพระบรมราชโองการทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนา
 หม่อมเจ้ารั้าไพพรรณขึ้นเป็นสมเด็จพระนางเจ้ารั้าไพพรรณ พระบรมราชินี
 จบแล้วทรงหลังนาพระมหาสังข์ ทรงเจิม พระราชทาน สมเด็จพระนางเจ้ารั้า ไพ
 พรรณพระราชินี แล้วพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์มหาจักรีบรมราชวงศ์
 กับเครื่องราชอิสริยาภรณ์รัตนราชวราภรณ์อันเป็นโบราณมงคล อื่นทั้ง
 เครื่องราชูปโภคสำหรับตำแหน่งพระอัครมเหสีด้วย ในขณะนั้นพนักงานประ
 โคมได้ประโคม ม้องชัย สังข์แตร และขับไม้บัณเฑาะว์ เครื่องดุริยดนตรี
 เมื่อสุดเสียงประโคมแล้ว พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุประดิษ
 ฐานนท์แทนในนามของสตรีสันนิบาตถวายพระพรชัย พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสตอบแล้ว เสด็จพร้อมด้วยสมเด็จพระบรม
 ราชนี ทรงไปรดดอกพิกุลทองพิกุลเงิน และเงินสลึงตามทางเสด็จขึ้นหอ
 พระสุราลัยพิมานทรงเปลื้องพระชฎามหากฐินและฉลอง พระองค์ครุแล้วทรง
 พระมาลาเส้าสูงสีน้ำเงิน เสด็จพระราชดำเนินโดยทางลาดพระบาทพร้อม
 ด้วยสมเด็จพระบรมราชินี แต่หอพระสุราลัยพิมานไปสู่พระที่นั่งบรมพิมานตาม
 เดิมโดยทางภายใน

เวลาบ่ายเข้าพนักงานได้เชิญพระโกศพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระ
 รมราชบิดาที่ ๑ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ๑ พระโกศพระบรมอัฐิพระบาท
 สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ๑ พระโกศพระบรม

อัสติพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๓ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑ พระโกศ
พระบรมอัสติพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๔ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑ พระ
โกศพระบรมอัสติพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๕ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
๑ พระโกศพระบรมอัสติสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก ๑ พระโกศพระบรม
อัสติสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ๑ รวม ๗ พระโกศชั้นประดิษฐาน
ยังพระแท่นมหาเศวตฉัตรประดับมุกข์ในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท

จัดตั้งขบวนแห่โดยขบวนพยุหยาตรา ๔ สาย คือประตูหน้า พระยา
พิทักษ์ ภูบาล (สวัสดิ วิเศษศรี) เบื้องขวา พระยาเวียงในนฤบาล (ชูป
โอสถานนท์) เบื้องซ้าย ถิ่นนายท้ายข้างเข็ญธงหักทองขวาง ๓ ชาย เดินขวา
เดินซ้ายคู่ ๑ นำริ้ว พระยาภูบาลบรรเทิง (สง สงสเสวี) เบื้องขวา พระยา
บำรุงราชฐาน (ฮวด หุตเสวี) เบื้องซ้าย มีมหรธีกส์เดินเรียงขวาง ๔ มี
คนหาม ๑๖ ผู้ตีมหรธีก ๑ หลวงคชศักดิ์ (เฉลิม คชาชวะ) ๒ หลวง
ศรีวังราช (ชน สุทรเดช) ๓ หลวงอักษรสรรพกิจ (แหว่ ศัพท์เสวี)
๔ หลวงสิทธิบรรณการ (สำเนียง สิทธิสุข) สารวัตรคุม หลวงวิสุทธิเสวก
(เทียบ ที่ประตัน) ร้วนอก ตำรวจหลวงคู่กับมหาดเล็กเดินเคียงคู่กันเป็น ๔
สาย เดินข้างขวา ๔๖ คู่ เดินข้างซ้าย ๔๖ คู่ ร้วในกลองชนะทอง ๔๐ กลอง
ชนะเงิน ๔๐ เดินขวา ๒ สายเดินซ้าย ๒ สาย ระหว่างกลางมีจ่าปี่ ๒ จ่ากลอง
๒ พระรามเถรี (มณ วิวัฒนานนท์) ผู้กำกับ กับนายทหารรักษาวังอีก ๒ รวมผู้
กำกับเป็น ๓ ต่อจากกลองชนะถึงแตรฝรั่ง ๒๐ แตรงอน ๓๒ คังข์ ๔ เดินเรียง
ขวา ๒ สาย เดินเรียงซ้าย ๒ สาย สารวัตรแตร ขุนเสนห้ราชา (ฉัตร ฉัตรเสน)
กำกับ ๑ เครื่องสูงหน้า ๕ ชั้น ๖ เจ็ดชั้น ๒ บัง แตรก ๔ เดิน ๒ ข้างมหาดเล็ก
เข็ญพระแสงหว่างเครื่องข้างหน้า ๖ พระพิณจินนทิสาสัน (เปี่ยม ปุณเสวี)
๑ กับพระสมบัตยาธิบาล (พวง หุตเสวี) ๑ คุมเครื่อง แล้วถึงพระเสมา
ธิบดี ๑ พระฉัตรชัย ๑ พระเกวพาหนะ ๑ เดินขวางเป็น ๓ ผู้บอกสัญญาพระ
ยาราชมานู ๑ ผู้ถือกรับพวงงาให้สัญญาพระยาเสถียรสุรประเพณี (ชม

ชมเสวี) ๑ พราหมณ์เป่าสังข์คู่ ๑ นายทหารราชองครักษ์ เชิญธงกระบี่ชูธง
ครุฑพ่าห์นำเสด็จถึงพระราชนทรยานประทับแล้วพระราช ปริมาณกำกับพระที่-
นั่ง ภูษามาลาถวายอยู่จนพระกลศพิชโบก พนักงานอภิรัฐมนตรีถวายอยู่จน
บังสุริย์ และจมนัจภักดิ์องค์ (เดชนัน รัตนสุนทร) เชิญพระหอยทองและคู่
เคียงเข้าประจำที่ คือ

คู่ที่ ๑ จางวางเอก พระยารวมวงศ์พิพัฒน์ (ม.ร.ว. เย็น อิศรเสนา) จาง-
วางเอก พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ (นพ ไกรฤกษ์)

คู่ที่ ๒ มหาเสวกเอก พระยาบริบูรณ์ราชสมบัติ (ม.ร.ว. มูล คารากร)
มหาเสวกโท พระยาพจนปรีชา (ม.ร.ว. สำเริง อิศรศักดิ์)

คู่ที่ ๓ มหาอำมาตย์โท พระยาศรีธรรมมาธิราช (เจิม บุณยรัตพันธ์)
จางวางโท พระยาไพศาลศิลปศาสตร์ (รื่น ศยามานนท์)

คู่ที่ ๔ มหาอำมาตย์โท พระยาสวัสดิ์วิโรจน์ (ม.ร.ว. สายหยุด สนิทวงศ์)
มหาอำมาตย์โท พระยาอิสรพันธ์ุโสภณ (ม.ร.ว. ชม อิศรางกูร)

คู่ที่ ๕ จางวางโท พระยามหานามราช (ม.ร.ว. จำนง นพวงศ์) มหา
อำมาตย์โท พระยาไมตรีวิรัชกฤตย์ (พุ่ม บุญนาค)

คู่ที่ ๖ นายพลเรือตรี พระยาดำรงราชพลขันธ์ (คอน บุญนาค) นาย
พลตรี พระยาพระกฤษณรักษ์ (สวาสดิ บุญนาค)

คู่ที่ ๗ มหาอำมาตย์ตรี พระยาสรรพกิจเกษตรการ (แก๊ง หุตสิงห์)
มหาอำมาตย์ตรี พระยาราชสมบัติ (เอิบ บุรานนท์) ทั้งมีราชองครักษ์อีก

๑๐ คู่ และมหาดเล็ก ๘ คู่ เป็นอินทรพรหม เชิญพุ่มดอกไม้ทองเงิน (เพราะ
เป็นขบวรภายในพระราชฐาน) มหาดเล็กเชิญพระแสงรายคันทองอีก ๔

เตรียมเข้าประจำที่พร้อม แล้วถึงเครื่องสูงหลัง เจ็ดชั้น ๒ ห้าชั้น ๔ บังแทรก
๒ ชุมสาย ๔ มหาดเล็กเชิญพระแสงหวางเครื่องข้างหลัง ๔ พระแสงตาม ๘

มหาดเล็กเชิญเครื่องราชูปโภคตาม ๔๐ แพทย์ท้ายขบวรคือ พระรัตนแพทย์
(เวช พิชัยแพทย์) พระชัยแพทย์ (บุญ บุญตเวช) ประตูลัง พระยาสิทธิ

โชคขุมนุมน (เปลื้อง กรสูตร) จมื่นราชนาคร (ม.ล. โรจน์) คู่ ๑ ทหาร
 มหาเด็กรักษาพระองค์ ๒๐๐ แข่งข้างตามเสด็จข้างละ ๒ แถว มีขุนนาย
 ทหารเดินนำหน้าแถว และมีนายทหารบกรายทางสองข้างทางตลอดไป
 เจ้าพนักงานได้เตรียมการและจัดตั้งขบวนไว้พร้อม

ครั้นเวลา ๔ ล.ท. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องบรมราช
 ภิษิตาภรณ์ เสด็จพระราชดำเนินทางข้างในออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย
 ประทับพระที่นั่งดุสิตาภิรมย์ ทรงเปลื้องพระมหามาลาเส้าสูง ทรงพระ
 มหาพิชัยมงกุฏ เสด็จออกเทียบประทับพระราชนทรยาน เจ้าพนักงาน
 ผู้ให้สัญญาณรับฟังวงงา พนักงานกระทั้งแต่รสังข์ข่มหรือปักประโคมกลองชนะ
 ทองเงิน ทหารกองเกียรติยศกระทำวันทยาวัชแตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญ
 พระบารมี เคลื่อนขบวนแต่เกยหน้าพระที่นั่งดุสิตาภิรมย์ไปตามถนนอมรวิถิ
 เลี้ยวออกประตูพินาศไปตามถนนจักรจรณย์ เลี้ยวไปเทียบพระราชนทร
 ยานที่เกยพลับพลาเปลื้องเครื่อง ประตูลังวัดพระศรีรัตนศาสดารามเสด็จขึ้น
 ประทับในพลับพลา ผู้แทนนานาประเทศและพวกทูตานุทูตพร้อมกันเฝ้าอยู่
 ที่ศาลาสหทัยสมาคม ได้เดินเข้าไปในวัดพระศรีรัตนศาสดารามขึ้นไปคอย
 เฝ้าอยู่ในพระอุโบสถ ด้วยกันกับพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าทูลลอองธุลี
 พระบาทผู้ใหญ่ ชั้นนายพล มหาอำมาตย์ มหาเสวก และชั้นผู้ใหญ่ นอก
 นั้นเฝ้าที่หน้าพระอุโบสถคือ พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้าอยู่กลาง นายทหารชั้น
 นายพันและนายนาวาอยู่เบื้องขวา ฝ่ายพลเรือนชั้นอำมาตย์และเสวกอยู่
 เบื้องซ้าย ข้าราชการชั้นนายร้อยนายเรอรองอำมาตย์รองเสวกเฝ้าที่ศาลาพระ
 อารามสองข้างทางลาดพระบาทตลอดไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
 เปลื้องพระมหาพิชัยมงกุฏทรงพระ มหามาลาเส้าสูงเสด็จ พระราช ดำเนินด้วย
 ขบวนตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ราชองครักษ์ มหาเด็กรักษาพระองค์ตาม
 เสด็จพระราชดำเนินโดยทางลาดพระบาทขึ้นประทับในพระอุโบสถ ทรงจุด
 เทียนทองเงินถวายต้นไม้ทองเงินขนาดสูงประมาณสองศอก บูชาพระพุทธ

มหามณเฑียรปฎิมา แล้วทรงจุดเทียนทองเงินถวายต้นไม้ทองเงินขนาด
 ย่อม บูชาพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงจุด
 เทียนทองเงินบูชาพระธรรมคัมภีร์ ซึ่งทอดอยู่บนพานทองสองชั้นเหนือ
 ธรรมาสันศิลา ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการพระแล้ว พระเจ้าวรวงศ์เชอ
 กรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวายศีลทรงศีลแล้ว ทรง
 ประกาศพระองค์เป็นศาสนูปถัมภกในพระบวรพุทธศาสนาดังนี้

ยโคหิ ฆนฺเต สทฺโท ปสนฺโน เคน เคน วิชิโน ทิสฺรณฺคโต อิทานิ
 จ รัชเช อภิสฺสิตฺโต ฯ เคนาหิ พุทฺธสฺส ฆมฺมสฺส สัมมสฺส อุตฺตมานํ นิยุยาเทมิ
 พุทฺธสาสนสฺส ฆมฺมิกิ ฆกาธาจรณคฺคฺติ สํวิทฺหามิ ฯ สาธุ ฆนฺเต สโม พุทฺธ
 สาสนูปถมฺภโกติ มํ ชาเรตุ

สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะซึ่งชุมนุมเฝ้าอยู่ทั้ง ๘๐ รูปนั้นสาธุ
 พร้อม ๆ กัน ๓ ครั้ง แล้วสมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวายอติเรก พระสงฆ์รับด้วย
 โสอทุสทโท ๓ ๓ ๓ ภาวะตุสพพ ๓ สมเด็จพระวันรัตถวายพระพรลากลับทาง
 ในฉากกลางข้างหลังพระอุโบสถ แล้วมานั่งยังอาสน์สงฆ์ในพระที่นั่งดุสิต
 มหาปราสาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกจากพระอุโบสถ
 โดยขบวนตามทางเดิมขึ้นประทับพลับพลา ประตูลงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
 ทรงพระมหาพิชัยมงกุฎ เสด็จออกเฝ้าประทับพระราชนทรยาน เจ้า
 พนักงานเคลื่อนขบวนเสด็จพระราชดำเนินกลับเข้าประดิษฐานชัยศรี เสด็จ
 ไปเทียบพระราชนทรยานที่เกยหน้า พระที่นั่งอาภรณ์พิโมกษปราสาทเปลื้อง
 พระมหาพิชัยมงกุฎ เสด็จในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงเครื่อง
 ทองน้อยเครื่องราชสักการถวายบังคมพระบรมอัสถิ พระบรมศพกับด้วยสมเด็จพระ
 พระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี และทรงทอดผ้าไตรสดับปกรณ์พระ
 บรมอัสถิพระโกศละ ๑ ไตร ผ้าขาวพับพระโกศละ ๕ พับเป็น ๑๐ และผ้าไตรที่
 พระบรมศพอีก ๑๐ ไตร พระสงฆ์ราชาคณะ ๘๐ รูป สดับปกรณ์แล้ว
 เสด็จขึ้นทางข้างในพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมราชินีเสด็จโดยทางลาดพระบาทไป
 สู่พระที่นั่งบรมพิมาน ทรงโปรยเหรียญสลึงตลอดทางเสด็จพระราชดำเนิน มี

ขบวรข้างในเชื้อพระวงศ์เชษฐาเครื่องตามเสด็จคือ พระแสงขรรค์ชัยศรี พระ
เจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิริรัตนบุษบง พระสุพรรณศรีหม่อมเจ้ารำไพ-
ประภา ในสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช
พานพระศรี หม่อมเจ้าดวงจิต ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระ
นริศรานุวัดติวงศ์ พานพระรัตนกรรต์ท์ หม่อมเจ้าพวงรัตนประไพ ในสมเด็จ
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ พานพระกล้อง หม่อมเจ้า
แชไขจรัส ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ

เวลา ๖ นาฬิกาหลังเที่ยง เจ้าพนักงานได้ตั้งบายศรีแก้ทองเงิน ที่
พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พรหมผลแบ็กแวนเวียนเทียนเจ้าพนักงานฝ่ายหน้า
และข้าราชการฝ่ายใน เวียนเทียนสมโภชพระราชมณฑเข็ยรสถานตามขัตติย
ราชประเพณี

ครั้นค่ำใกล้พระฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องสัพขัยสง-
คราม (ส่น้ำเงิน) ทรงพระมาลาเพ็ชรน้อย เสด็จพระราชดำเนินจากพระที่นั่งบรม
พิมานโดยทางในทรงโปรยพิกลทองพิกลเงินและเงินส่น้ำเงินตาม ทางลาดพระบาท
เสด็จพระราชดำเนินขึ้นประทับพระที่นั่งจักรพรรดิพิมานในพระมหามณเฑียร มี
พระราชวงศ์ฝ่ายในเชษฐาเครื่องเฉลิมพระราชมณฑเข็ยรและเครื่อง ราชูปโภคตาม
เสด็จคือ

๑ เชษฐาพระแสงดาพศกทองเกดียง
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุททวงศ
วิจิตร ในสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงนคร
สวรรค์วรพินิต

๑ เชษฐาธารพระ กรศักดิ์สิทธิ์ และ
อู่ไม้ไก่อ่าว พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
มยุรฉัตรในกรมหลวงกำแพงเพชรอัคร
โยธิน

๑ เชษฐาพระแสงขรรค์องค์น้อย พระ
เจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิริรัตน
บุษบง ในสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวง
นครสวรรค์วรพินิต

๑ เชษฐาพระแสงหางข้างเผือก กีบอู่
ไม้ไก่อ่าว พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระ
องค์เจ้าพิสิษฐสุสมบัติ ในสมเด็จ
กรมหลวงนครสวรรค์วรพินิต

๑ เชิญศิลาบด หม่อมเจ้าดวง
ทิพย์โชติ ในกรมหลวงราชบุรีดิเรก
ฤทธิ

๑ เชิญกุญแจทอง หม่อมเจ้าจารุ
พัศตรา ในกรมหลวงชุมพรเขต
อุดมศักดิ์

๑ อัมวิฬาร หม่อมเจ้าสรียนันทนา
ในกรมหมื่นไชยาศรีสุริโยภาส

๑ เชิญพานพระศรี หม่อมเจ้าดวง
จิต ในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนริศรา
นวัตติวงศ์

๑ เชิญพานพระรัตนกรัณฑ์ หม่อม
เจ้าพวงรัตนประไพ ในสมเด็จพระ
พระยาเทวะวงศ์โรปกการ

๑ เชิญพานดอกไม้ หม่อมเจ้าสุด
วิลาสในกรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฏ์

ถึงพระฤกษ์เวลา ๕ นาฬิกา ๕๑ นาทีหลังเที่ยงเป็นประณมชาวประโคน
ถันของชัย ประโคนแตร์สังข์เครื่องดุริยดนตรีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จขึ้นประทับบนที่พระบรรทม สมเด็จพระมาตุจฉาเจ้า พระบรมราชเทวี
ถวายพระแสงหfangข้างเผือก พระนางเจ้าสุชุมมาลย์มารศรี พระราชเทวี
ถวายเงินหมากทอง ท้าววรคณานันท์ (ม.ร.ว. ปีม มาลากุล) ถวายกุญแจทอง
ทรงรับวางข้างพระที่นั่ง ๓ สิ่ง แล้วสมเด็จพระมาตุจฉาเจ้า และพระนางเจ้า
พระราชเทวี ถวายพระพรชัยมงคล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเอน
พระองค์ลงแทบบที่พระบรรทมเป็นพระฤกษ์ เป็นอันได้เข้าที่ในพระมหามณ
เชียรในวันนั้น

๑ เชิญพานพืชน์ หม่อมเจ้าพัฒน
คนณา ในกรมพระจันทบุรีนฤนาถ

๑ เชิญเงินหมากทอง หม่อมเจ้า
สวาทวัฒน์นอม ในกรมหลวงปรา
จิณกิติบดี

๑ เชิญพานพึก หม่อมเจ้าพรรณ
เพ็ญแข ในกรมหมื่นพิไชยมหินทร
โรดม

๑ เชิญพระสุพรรณศรี หม่อม
เจ้ารำไพประภา ในสมเด็จพระเจ้า
กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

๑ เชิญพานพระกล้อง หม่อมเจ้า
แขไขจรัส ในสมเด็จพระพระยา
เทวะวงศ์โรปกการ

๑ เชิญพานรูปเทียน หม่อมเจ้ารัส
สาทิศในกรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฏ์

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ เวลา ๔.๐๐ ล.ท. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องเต็มยศทหารมหาดเล็ก จ.ป.ร. ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์สาย สพายจักรบรมราชวงศ์ เสด็จออกพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี มหาอำมาตย์เอก พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไตรทศ ประพันธ์ เสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศเบิกอัครราชทูต พิเศษที่มาช่วยงาน แทนพระองค์พระราชาธิบดีแทนตัวประธานาธิบดีนานาชาติประเทศเข้าเฝ้าในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทของบูรพทิศ คราวละนายโดยลำดับ คือ

- ท่าน ร. อัสมิส, ผู้แทนท่านประธานาธิบดีแห่งรัฐเยอรมัน;
- ท่าน ว.ว. รัสเสลล, ผู้แทนท่านประธานาธิบดีแห่งสหปาลีรัฐอเมริกา;
- ท่าน ม. โปแลง, ผู้แทนพระองค์สมเด็จพระราชาแห่งชาวเบลจ;
- ท่าน ฟ. คราเมร, ผู้แทนพระองค์สมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ก;
- ท่าน อ. วิลเดน, ผู้แทนท่านประธานาธิบดีแห่งเรปบลิกฝรั่งเศส;
- ท่าน ร.ฮ. เกรก, ผู้แทนพระองค์สมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ;
- ท่าน จ. อะมาโดร์, ผู้แทนพระองค์สมเด็จพระเจ้ากรุงอิตาลี;
- ท่าน ก. ฮายาชิ, ผู้แทนพระองค์สมเด็จพระบรมราชาธิราชกรุงญี่ปุ่น;
- ท่าน ฮ.จ.ว. ฮูเบร, ผู้แทนพระองค์สมเด็จพระนางเจ้ากรุงเนเดอร์แลนด์.

ครั้นแล้วเสด็จออกทอ้งพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท มีเสนา บดักกระทรวงวัง ราชเลขาการฝ่ายต่างประเทศ สมุหราชองครักษ์ อธิบดี กรมมหาดเล็ก ฯลฯ โดยเสด็จ ๆ เสนาบดีว่าการต่างประเทศนำคณะทูตานุทูตต่างประเทศเข้าพร้อมกัน อัครราชทูตเนเดอร์แลนด์ผู้เป็นหัวหน้ากราบบังคม ทูลถวายพระพรชัย มีพระราชดำรัสตอบ และทรงพระราชปฏิสันถารบรรดาผู้ มาเฝ้าแล้วเสด็จขึ้น

เวลา ๕ ล.ท. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องครึ่งยศทหารเรือ เสด็จออกพระที่นั่งไพศาลทักษิณ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการฝ่ายในและ ภรรยาข้าทูลลอองธุลีพระบาททูลเกล้า ฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียน แล้วเสด็จ

ออกพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมวงศานุวงศ์กับข้าทูลลอองธุลีพระบาท
ฝ่ายเสนาอำมาตย์ทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้มิใช่เทียนแล้ว ทรงจุดเทียนทอง
เงินบนพระที่นั่งบุษบกมาลา และเครื่องนมัสการพระแล้ว พระราชทานสัญญา
บัตรตั้งพระราชาคณะเป็นประถมฤกษ์ ๓ รูป คือ พระครูประทุมธรรมชาดา
(หนู) เจ้าอาวาสวัดป่าทุมนาราม เป็นพระบัญชาพิศาลเถรคณะธรรมยุติกา ๑
พระมหาพรวัดประยูรวงศาवास เป็นพระปฏิภักโกศลคณะมหานิกาย ๑ พระ
มหาคงวัดสนาม จังหวัดนนทบุรี เป็นพระธรรมวิสาร์ทะคณะรามัญ ๑ พระราชา
คณะที่นำตั้ง ๑๐ รูป มีสมเด็จพระสังฆราชเจ้าเป็นประธานสวดชยันโต แล้ว
พระหรับพระราชทานสมณะศักดิ์ใหม่ออกไปครองผ้าไตรเข้ามานั่งณอาสน์ พระ
บัญชาพิศาลเถรถวายยะถาพระสงฆ์อนุโมทนา สมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวาย
อดิเรก พระสาสนโสภณถวายพระพรลาแล้วพระสาสนโสภณวัดเทพศิรินทรา-
วาส ขึ้นนั่งบนพระแท่นภายใต้พระมหาเศวตฉัตร ถวายศีลศักราช ถวาย
พระธรรมเทศนามงคลสุตต์ รัตนสุตต์ กรณียเมตตสุตต์รวมเป็นกัณฑ์เดียวกัน
จบถวายยะถาพระฐานานุกรมเปรียญ ๔ รูปรับสัพพีแล้ว ทรงประเคนผ้าไตร
มีใบวัดอุบ้จจัยเครื่องไทยธรรมกัณฑ์เทศน์ และรูปเทียนใบวัดอุบ้จจัยไทย-
ธรรมแก่พระรับสัพพี พระสาสนโสภณถวายอดิเรกถวายพระพรลากลับ เวลา
๖.๓๐ ล.ท. เสด็จขึ้น

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ เวลา ๔ ล.ท. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง
เครื่องทรงยศทหารบก ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เสด็จออกประทับ
พระราชอาสน์ที่ห้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เสนาบดีกระทรวง
วัง ราชเลขาธิการ สมุหราชองครักษ์ อธิบดีกรมมหาดเล็ก ฯลฯ โดย
เสด็จฯ พระราชดำเนิน มหาอำมาตย์นายก เจ้าพระยายมราช เสนาบดี
กระทรวงมหาดไทย นำผู้ที่เป็นหัวหน้าในคณะพ่อค้าประชาชน

๑. สังฆราชเปโรโรส นำคณะนักพรต โรมันกะทอลิก ซึ่งแต่งผู้แทน
มา ๑๘ รูป

๒. เรเวอเรนดฺ ร.ว. โปสตฺ นายกแห่งคณะเปรสบิเตียเรียน ถวาย
พระพรแทนคณะ, ซึ่งตั้งผู้แทนมา ๑๔ นาย,

๓. นาย ว. แสพเฟินเดน นายกแห่งสภาสากลพาณิชย์ ถวายพระพร
แทนสภานี้ ซึ่งตั้งผู้แทนมา ๑๘ นาย,

๔. นายมิเยกั ถวายพระพรแทนคณะชนชาติญี่ปุ่น ซึ่งตั้งผู้แทนมา
๗ นาย,

๕. นายเซียวสุตเส็ง สิบญูเรอง ถวายพระพรในนามคณะพ่อค้าจีน ซึ่ง
ตั้งผู้แทนมา ๒๐ นาย,

๖. นาย เอ.เอ. นานา ถวายพระพรในนามคณะพ่อค้าอิสลาม ซึ่งตั้ง
ผู้แทนมา ๒๓ นาย,

๗. นายบรอตคัม สิงหุ ถวายพระพรในนามคณะพ่อค้าชาติสิกข ซึ่ง
ตั้งผู้แทนมา ๑๖ นาย,

๘. นายชัคตราม นำคณะชนฮินดู ๒๓ นาย,

๙. นาย เอ.เอ.เอ็ม. อับดุล กายุม นำคณะคาวัต โยหุรา มหะหมัด
๒๐ นาย,

๑๐. อำมาตย์โท พระยาบริบูรณโกษากรณ (ผ่อง โชติกพุกคณะ) กรม
ท่าซ้ายนำคณะพ่อค้าไทย ๒๖ นาย,

เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลพระกรุณาแสดงความจงรักภักดีถวาย
พระพรชัยมงคล มุพระราชดำรัสตอบแล้วเสด็จขึ้น ผู้ที่เฝ้าทูลลอองธุลีพระ
พระบาทออกจากที่เฝ้าแล้ว

เวลา ๕ ล.ท. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมด้วยสมเด็จพระนาง
เจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เสด็จออกมุขเด็จพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท
พระราชทานราษฎรทั้งเด็กผู้ใหญ่ชายและหญิง ซึ่งเข้ามาคอยเฝ้าอยู่ที่สนามหญ้า
และทชาดาหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทดูเล่นหลามแน่นอนันต์ไปจนประค
พิมานชัยศรีเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาท พระยาเพชรดา (สอาด ฌบ้อมเพชร)

สมุหพระนครบาลกราบบังคมทูลพระกรุณาทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียน
แทนประชากรราษฎร มีพระราชดำรัสตอบแล้วเสด็จขึ้น

เวลา ๕ ล.ท. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกพระที่นั่งไพศาล
ทักษิณ สตรีบรรดาศักดิ์ทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียนแล้วเสด็จออก
พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมวงศานุวงศ์ข้าทูลลอองธุลีพระบาทฝ่ายราช
เสวกทูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียน แล้วทรงกระทำราชสักการะเช่นวันก่อน
สมเด็จพระสังฆราชเจ้าฉันประทับบนพระแท่นภายใต้พระมหาเศวตฉัตร ถวาย
พระธรรมเทศนาเทวตาสัทสนกถาศัพทราชาธรรมและจกกวตติวตธรรมเป็นกัณฑ์
เดียวกันจบแล้วถวายยะธา พระถานานุกรม ๔ รูปรับสัพพะแล้ว ทรงประเคน
ผ้าไตรใบวัดอุปัชฌาย์เครื่องไทยธรรมกัณฑ์เทศน์ และธูปเทียนใบวัดอุปัชฌาย์
แก่พระที่รับสัพพะ สมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวายอดิเรกถวายพระพรลากลับ
แล้ว เวลา ๕.๕๕ ล.ท. เสด็จขึ้น

อนึ่งในงานนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างของที่ระลึกพระ
ราชทานชำร่วยแก่พระเถรานุเถรและพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการไทยและ
ต่างประเทศ ตลอดจนพ่อค้าคหบดีทั้งไทยและชาวต่างประเทศ คือ (๑) เหรียญ
บรมราชาภิเษก มีแถบแพรริ้ว เหลือง กับเขียวสลับกัน เป็นทองบ้าง เงินบ้าง กา
ไหล่ทองบ้างเงินบ้างตามฐานันดรศักดิ์ ส่วนพระสงฆ์ได้รับพระราชทานเหรียญ
ทองแดง (๒) ดอกพิกุลเงิน ทอง มีจำนวนมากน้อยตามฐานันดรศักดิ์ ส่วน
(๓) หนังสืออธิบายลักษณะงานภาษาอังกฤษสำหรับพระราชทานชาวต่างประ
เทศ และบางบุคคลตามพระราชอัชฌาศัย

การเสียบเมือง

ตามราชประเพณีแห่งงานบรมราชาภิเษก สมเด็จพระราชาธิบดี เมื่อ
ได้ทรงรับอภิเษกแล้ว ย่อมเสด็จไปกระทำราชสักการะในพระอารามหลวง

ที่จัดว่าสำคัญเป็นที่ทรงนับถือยิ่ง เป็นโอกาสที่จะให้ทวยราษฎร์ได้เฝ้าแห่ชม
พระบารมีตามทางที่เสด็จพระราชดำเนินด้วย

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้กำหนดการเสด็จทางบกตกวัน
ที่ ๑ มีนาคม เพื่อทรงนมัสการบุษนิวัตต์ในวัดบวรนิเวศน์และวัดพระเชตุพน
และทางเรือวันที่ ๓ มีนาคมที่วัดอรุณราชวราราม การเสด็จทั้ง ๒ วันนับตั้ง
เป็นขบวนพยุหยาตรา

ในวันที่ ๑ มีนาคม ขบวนพยุหยาตราเป็นอย่างสดมมารคมริ้วขบวนดังนี้

ขบวนหน้าทหารบก

- กรมบัญชาการกองพลทหารบกที่ ๑ รักษาพระองค์
- แตงวงกรมทหารบกมารวม
- กรมทหารบกมากรุงเทพ ฯ รักษาพระองค์
- กรมทหารปืนใหญ่ที่ ๑ รักษาพระองค์
- กรมทหารบกช่างที่ ๑ รักษาพระองค์
- แตงวงกรมทหารบกราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์
- กองพันที่ ๑ กรมทหารบกราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์
- กองพันที่ ๒ กรมทหารบกราบที่ ๑๑ รักษาพระองค์
- กรมบัญชาการกองทัพน้อยทหารบกที่ ๑

ขบวนราชอิสริยยศ

ประตู่หน้า	พระยาพิทักษ์ภูบาล ๑	๒
	พระยาเวียงในนฤบาล ๑	
นายท้ายช้าง	เชษฐรงค์ทกทองขวาง ๒ (สองผลัด)	๔

นำ ^๕ รวัชบรร	พระยาบำรุงราชฐาน ๑		๒
	พระยาภูบาลบรรเทิง ๑		
มหรธีก ๔	คนห้าม ๑๖ ตี ๔		๒๐
	หลวงคชศักดิ์ ๑		
กำกับมหรธีก	หลวงศรีวังราช ๑		๔
	หลวงอักษรสรรพกิจ ๑		
	หลวงสิทธิบรรณการ ๑		
สารวัตร	หลวงวิสุทธิเสวก		๑
ตำรวจหลวง	เขารวัคู้กับมหาดเล็ก ๔๖ คู่		๕๒
มหาดเล็ก	เขารวัคู้กับตำรวจหลวง ๔๖ คู่		๕๒
	ทอง ๔๐		
กลองชนะ	เงิน ๔๐		๘๐
	ปี ๒		
จำ	กลอง ๒		๔
	พระรามเถร ๑		
ผู้กำกับ	นายทหารรักษาวัง ๒		๓
	ฝรั่ง ๒๐		
แตร	งอน ๓๒		๕๖
	สังข์ ๔		
สารวัตรแตร	ขุนเสนาหราช		๑
	๗ ชน ๒		
เครื่องสูงหน้า	๕ ชน ๖	สองผลัด	๒๔
	บังแทรก ๔		

	พระเสมาธิปัตติ ๑	
	พระนัครชัย ๑	๓
	พระเกวพาห ๑	
พระแสงหว่างเครื่องหน้า	มหาดเล็กเชิญ	๖
คุมเครื่องหน้า	พระพินิจนทิสาสน ๑	๒
	พระสมบัตยาศิบาล ๑	
ผู้บอกสัญญา	พระยาราชามานู	๑
กรับสัญญา	พระยาเสถียรสุรประเพณี	๑
พราหมณ์พิธี	เป่าสังข์ ๑ คู่	๒
ราชองครักษ์	เชิญธงกระบี่ชู ๑	๒
	เชิญธงครุฑพาห้ ๑	
พระที่นั่งพุดตาลทอง	ทหารรักษาวังห้ามและถือม้า ๓ ผลัด	๕๒
กำกับพระที่นั่ง	พระราชปริมาณ (ปาน รตนपाल)	๑
	พัดโบก ๑	
	บังสุรีย ๑	กุษามาดา ๓
	พระกลด ๑	
เชิญพระทวย	จมนจกักดองค์	๑
	(สำหรับผลัดเปลี่ยน)	
	จมนจกรักษาองค์ (เอิบ ชมเสวี)	๑
	จมนสวัสดิวังราช (ม.ล. ประจวบ กล้วยไม้)	๑

คู่เคียงพระที่นั่ง

มหาเสวกโท พระยาโบราณราชธา-	มหาเสวกโท พระยาราชนกุล (อวบ
นินทร (พร เดชคุปต์) อุปราช	เปาโรหิตย์) อุปราชมณฑลภาค
มณฑลอยุธยา	อีสาน

มหาเสวกโท พระยาเดชาอนุชิต
(หนา บุนนาค) สมุหเทศาภิบาล
มณฑลมหाराษฎร์

มหาเสวกโท พระยาเพชรดา(สอาด
ณ บ่อมเพ็ชร) สมุหพระนครบาล

มหาเสวกโท พระยาศรีธรรมศกราช
(บัว บุนนาค) สมุหเทศาภิบาล
มณฑลอุบล

จางวางโท พระยามหินทรเดชา-
นุวัต (ใหญ่ สยามานนท์) สมุห
เทศาภิบาลมณฑลนครสวรรค์

จางวางโท พระยาคทาธรบดี (เทียบ
วิศวรภัย) สมุหเทศาภิบาลมณฑล
ราชบุรี

จางวางตรี พระยาไกรเพชรรัตน
สงคราม (ชม โชติกพุกคณะ) สมุห
เทศาภิบาลมณฑลจันทบุรี

ราชองครักษ์ ทหาร ๑๐ คู่

อินทร มหาดเล็ก ถ้อยทวน ๘

พรหม กรมวัง ถ้อยทวน ๘

กำกับ อินทร พระอินทราทิตย์ (ตุน ภาณุทัต) ๑

พรหม พระจันทรอาทิตย์ (ย้อย สุกันธดูล) ๑

จางวางโท พระยาสุรินทรราชา (นก-
ยุง วิเศษกุล) สมุหเทศาภิบาล
มณฑลภูเก็ต

มหาเสวกโท พระยาศรีสุริยราชวรา
นุวัต (สุข ดิษยบุตร) สมุหเทศา
ภิบาลมณฑลพิษณุโลก

มหาเสวกโท พระยารณชัยชาญยุทธ
(ถนอม บุญยเกตุ) สมุหเทศาภิบาล
มณฑลร้อยเอ็จ

มหาเสวกโท พระยาคงคาธราชธิบดี
(พลอย ณ นคร) สมุหเทศาภิบาล
มณฑลสุราษฎร์

มหาเสวกตรี พระยาเพชรปานี (คั่น
ภักตประจิต) สมุหเทศาภิบาล
มณฑลนครราชสีมา

จางวางตรี พระยาสุนทรบุรีศรีพิชัย
สงคราม (อ๊อ กรรณสูต) สมุหเทศา
ภิบาลมณฑลนครชัยศรี

๒๐

๑๖

๒

เครื่องสูงหลัง	๓ ชั้น	๒	๑๒ (ผลัด)	๒๔
	๕ ชั้น	๔		
	บังแซก	๒		
	ชุมสาย	๔		
คุมเครื่องหลัง	นายประกาศมณเฑียร (ม.ล. เจือ มาลากุล)	๑		๒
	นายเสถียรรักษา (ม.ล. เฉลิม ทินกร)	๑		
มหาดเล็ก	เชิญพระแสงหว่างเครื่องหลัง			๔
	พระแสงรายคืนทอง	๔		๕๒
	พระแสงตาม	๘		
	เชิญเครื่องตาม	๔๐		
พระที่นั่งทองลงยา	รอง (ทหารรักษาวังห้าม)			๑๘
	กำกับพระที่นั่งรอง	พันทอง (ร่น สุกันษประยูร)		๑
กรมอัครราช	เจ้ากรม		๑	๓๒
	ปลัดกรมม้าพระที่นั่งทรง		๑	
	ปลัดกรมม้าพระที่นั่งรอง		๑	
	ม้าพระที่นั่ง	๔	ม้า	
	ม้าจูง		๔	
	นายม้านั้น		๔	
	พนักงานจูงม้า		๑๖	
	นายเวรกรม		๑	
แพทย์ท้ายขบวน	พระรัตนแพทย์	๑		๒
	พระชัยแพทยา	๑		
ประตู่หลัง	พระยาสิทธิโชคชุมนุม	๑		๒
	จมนราชนาคา	๑		

กองพันที่ ๑ กรมทหารมหาดเล็ก (แขวงเสด็จพระราชดำเนิน ๒ ข้าง ๆ ละ
กองร้อย)

ทหารบกหลัง

แถวกรมทหารมหาดเล็ก
กองพันที่ ๒ กรมทหารมหาดเล็ก (ตาม)

ทหารเรือ

แถวทหารเรือ
กรมทหารเรือ

(กรมทหารทุกกรมจัดแถวตอนเดินทาง และภายในกองร้อยทหาร
บนใหญ่จัดแถวเรียงรถ)

เวลา ๓ นาฬิกาหลังเที่ยง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่อง
บรมราชภูษิตาภรณ์ ทรงสายสพายจักรบรมราชวงศ์ประดับเครื่องราชอิสริยา
ภรณ์พระสังวาลย์นพรัตน์ ทรงสวมฉลองพระองค์ครุยกรองทองชั้นนอก
เสด็จออกพระที่นั่งดุสิตาภิรมย์ ทรงพระชฎามหากฐินน้อยแล้ว เสด็จออก
เทียบประทับพระที่นั่งพุดตาลทองคำราชยาน คู่เคียงแต่งเต็มยศสวมครุยเข้า
ประจำที่ขวาช้ายตามลำดับ พร้อมทั้งราชองครักษ์ ทหารมหาดเล็กรักษา
พระองค์แขวงทั้งสองข้าง พระยาเสถียรสุรประเพณีรักรับสัญญาประโคมสังข์
แตรมหรธก๊กก้อง เวลา ๓ นาฬิกา ๑๐ นาทีหลังเที่ยง เคลื่อนขบวน
ไปตามถนนอมรวิถี เลี้ยวออกประตูพิมานชัยศรีไปตามถนนจักรจรณีย์ ออก
ประตูวิเศษชัยศรีบรรจบขบวนทหารข้างหน้าตรงไปตามถนนหน้าพระธาตุ ใน

ขณะเคลื่อนขบวนเสด็จพระราชดำเนินนั้น ทหารบนใหญ่ได้ยิงปืนใหญ่นำทะเล
 ๑ นัดเฉลิมพระเกียรติยศจนครบ ๑๐๑ นัด เลี้ยวถนนหัวสนามไปตามถนนราชินี
 ข้ามสะพานผ่านพิภพลีลา เลี้ยวไปตามถนนจักรพงษ์ ตรงไป เลี้ยวถนนพระสุเมรุ
 มีทหารรายทางสองข้างที่เสด็จพระราชดำเนิน ตลอดไปตามทางเสด็จพระ
 ราชดำเนิน ตามหน้าวัดปลุกประวัตตั้งโต๊ะบูชา มีพระสงฆ์สวดชัยมงคลคาถา
 เมื่อเวลาเสด็จผ่าน ตามหน้าดึกแถว โรงแถวและบ้านข้าราชการได้ตั้งประรำ
 ผูกผ้าสีและธงตั้งเครื่องสักการบูชา ตลอดไปทั้งสองข้างทางตั้งแต่หอรพระ
 สมุดสำหรับพระนครเป็นต้นไป ขบวนเสด็จยাত্রาไปกระทั่งถึงหน้าวัดบวร
 นิเวศน์วิหาร เทียบพระราชยานที่เกยลับพลากลับเครื่อง เสด็จขึ้นประทับ
 ในลับพลาก ทรงเปลื้องพระชฎามหากษัตริย์ทรงพระมหามาลาเส้าสูงสีขาว
 แล้ว เสด็จออกทรงพระราชดำเนินโดยทางลาดพระบาทยังพระอุโบสถ ทรง
 เปลื้องพระมหามาลา มหาเด็กลีลาเชิญพานทองรับไว้ เสด็จเข้าในพระอุโบสถ
 พระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายชุมนุมอยู่ในพระอุโบสถสวดชัยมงคลคาถาถวาย
 พระพรชัย ทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการถวายต้นไม้ทองเงินแด่พระพุทธชินสีห์
 แล้วทรงจบพระหัตถ์ถวายผ้าทิพตาดพันทอนมีลูกกรวยทอง ภูษามาลารับจาก
 พระราชหัตถ์ขึ้นผูกถวายห้อยที่ข้างหน้าฐานพระพุทธชินสีห์ พระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัวทรงจุดเทียนในพาน มหาเด็กลีลาเชิญบูชาพระพุทธรูปปฏิมาและ
 ที่พระอัสถิสเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ กับที่
 พระอัสถิสเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส แล้วประทับ
 พระราชบัลลังก์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้าถวายอดิเรก พระสงฆ์ถวายพระ
 พรชัยมงคล เสด็จออกจากพระอุโบสถ เสด็จขึ้นประทับบนลับพลาก ทรง
 พระชฎามหากษัตริย์ แล้วเสด็จออกเทียบประทับพระที่นั่งพุดตาลทองคำราชยาน
 ตามเดิม เจ้าพนักงานได้เคลื่อนขบวนเสด็จพระราชดำเนินไปตามถนนพระ
 สุเมรุ ถึงเชิงสะพานผ่านฟ้าลีลาศ เลี้ยวมาตามถนนพระราชดำเนินกลาง
 ข้ามสะพานผ่านพิภพลีลาไปตามถนนพระราชดำเนินใน ตรงไปตามถนนสนามชัย

ประทับเทียบพระราชยานที่เกยหน้าวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เสด็จลง
จากเกยเข้าในพระอาราม ประทับที่พลับพลา ทรงเปลื้องพระชฎามหากฐิน
ทรงพระมหามาลาเส้าสูง เสด็จโดยทางลาดพระบาทยังหน้าพระอุโบสถ พระ
สงฆ์ฝ่ายมหานิกาย ที่ชุมนุมรับเสด็จในพระอุโบสถและที่พระระเบียง สวด
ชัยมงคลคาถาถวายพระพรชัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่อง
นมัสการพระแล้ว ทรงจบพระหัตถ์ถวายผ้าทิพาดทองอย่างถวายพระพุทธร
ชินสี่ ภูษามาดำรับจากพระหัตถ์ขึ้นผูกถวายห้อยที่ข้างหน้าฐานพระพุทธร
เทวะปฏิมา แล้วทรงเครื่องนมัสการเครื่องห้าสักการถวายบังคมพระบรม
อัสถิพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ มหาจักรีบรมนาถ พระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และทรงเครื่องทอน้อยบูชาพระอัสถิสเด็จพระมหา
สมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส จึงสมเด็จพระวันรัต วัดเบญจมบพิตร
นำพระสงฆ์เฝ้าอยู่ในที่นั้นถวายอดิเรก พระสงฆ์ถวายพระพรชัยมงคลแล้ว
เสด็จพระราชดำเนินจากพระอุโบสถประทับยังพลับพลา เปลื้องเครื่องทรง
พระชฎามหากฐินแล้ว เสด็จออกพลับพลาขึ้นเกยหน้าวัดประทับพระที่นั่ง
พุดตาลของคัมภีรราชยาน เคลื่อนขบวนเสด็จพระราชดำเนินกลับ เลี้ยวเข้า
ถนนเชตุพนไปเลี้ยวขวาไปตามถนนมหาราช และเลี้ยวถนนหน้าพระลาน ถึง
ประตูวิเศษชัยศรีบรรจบรอบประตักษิณพระบรมมหาราชวัง เข้าประตูวิเศษ
ชัยศรี ประตูพิมานชัยศรี เลี้ยวไปประทับเทียบพระราชยานที่เกยพระที่นั่ง
ดุสิตาภิรมย์ เสด็จขึ้นทรงเปลื้องพระชฎามหากฐิน แล้วเสด็จสู่พระราช
มณเฑียรสถาน

ครั้นวันที่ ๓ เวลา ๓ ล.๓. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องบรม
ราชภูษิตาภรดเทืองสายสพายนพรัตนราชวราภรณ์อันเป็นโบราณมงคล ประดับ
เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทรงฉลองพระองค์ครุยพระสังวาลย์ปฐมจุลจอมเกล้า
ทรงพระมหามาลาเส้าสูงสี่เขี้ยว เสด็จออกเกยหน้าพระที่นั่งบรมพิมานประทับ
พระที่นั่งราชยานทองลงยาราชาวดี เสด็จโดยขบวนราบตามถนนอมรวิถี เข้า

ประตูกำแพงแก้วตะวันออกเข้าพระลานผ่านหน้าพระที่นั่งดุสิตออกประตูตะวันตกไปออกประตูศรีสุนทรและประตูเทวภิรมย์ เลี้ยวไปประทับเทียบพระราชยานที่เกย เสด็จขึ้นประทับพระราชอาสน์ณพระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย เจ้าพนักงานปล่อยเรือขบวนหน้าเป็นสี่สายให้ทอดพระเนตร คือ—

เรือขบวนเรือ

ชาย		ขวา
เรือเสด็จการณสินธุ์น้ำ	เรือกลองนอก (เรือกราบ)	เรือเสด็จหยานชล
เรือตั้ง		เรือตั้ง
เรือตั้ง		เรือตั้ง
เรือตั้ง	เรือกระบี่ปราบเมืองมาร	เรือตั้ง
เรือตั้ง	เรือกระบี่ราญรอนราบ	เรือตั้ง
	เรือพระตำรวจนอก (เรือกราบ)	เรือตั้ง
เรือตั้ง	เรือสุรบักษา (กลองชนะ)	เรือตั้ง
		เรือตั้ง
เรือตั้ง	เรือสุกรพครองเมือง (กลองชนะ)	เรือตั้ง
		เรือตั้ง
เรือตั้ง	เรือครุฑเทร็จไตรจักร์ (สังข์แตร)	เรือตั้ง
		เรือตั้ง
เรือทองขวานฟ้า	เรือพระตำรวจใน	เรือทองบ้าน

เรือประภัสสรชัยมบุษบก
 (เป็นเรือผ้าทรงพระพุทธรูป)
 เรือกลองใน
 (เรือกราบ)

เรือเอกชัยหลาวทอง
 (มหรชัฏ)

คู่ชัก

เรือเอกชัยเหิรหา
 (มหรชัฏ)

เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์
 (ตั้งบุษบก เป็นเรือพระที่นั่งทรง)

เรือแซง (ทหารเรือ)

(ทหารเรือ) เรือแซง

เรือแซง (ทหารเรือ)

(ทหารเรือ) เรือแซง

เรือเนกชาติภูงศ์
 (ตั้งบัลลังก์กัญญา เป็นเรือพลับพลา)

เรือนนตนาคราช
 (ตั้งบุษบก เป็นเรือพระที่นั่งรอง)

เรือทวยเทพถวายกร
 (ตั้งบัลลังก์กัญญา เป็นเรือพระที่นั่งรอง)

เมื่อเจ้าพนักงานปล่อยเรือขบวนไปให้ทอดพระเนตร ลอยลำ อยู่เพียงเรือเอกชัยเหิรหาและเอกชัยหลาวทอง เจ้าพนักงานได้เลื่อนเรือพลับพลา (เรือพระที่นั่งอเนกชาติภูงศ์) เข้าเทียบท่าราชวรดิษฐ์ เรือพระที่นั่งบุษบกสุพรรณหงส์พร้อมด้วยเครื่องสูงอภิรมย์รายลำ มั่นกษัตราธิราชชายหักทองขวางที่ท้ายเรือพระที่นั่งพร้อม เลื่อนเข้ามาเทียบเรือพลับพลาข้างนอกเป็นเรือพระที่นั่งทรง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระมหาเมตตาเสด็จสู่เสด็จพระราชดำเนินตามทางลาดพระบาทจากพระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย ลงประทับในเรือพลับพลา เปิดองพระมหาเมตตา และทรงพระชฎามหากฐินน้อยแล้ว

เสด็จออกจากเรือปลับปลา ขึ้นประทับในบุษบกเรือ พระที่นั่ง สพรณหงส์ ภูษา
 มาลาถวายอยู่ งานพระกลศบัง สุริย์พนักงานอภิรมถวายอยู่ งานพัดโบกเสนาบดี
 กระทรวงวัง กับสมุหราชองครักษ์นั่งหน้าพระที่นั่ง หัวหม่มมหาดเล็ก
 เชิญพระแสงรายคั่นตอง มหาดเล็กหุ้มแพรเชิญเครื่องราชูปโภคตามเสด็จ กับ
 มหาดเล็กเชิญพระแสงหอกมหากหูนกับพระแสงทวนอยู่ตอนท้าย เวลา ๓
 นาฬิกา ๔๕ นาทีหลังเที่ยง นายทหารเรือต้นทัพพายเกรนให้ เรือพระที่นั่ง
 เคลื่อนออกจากท่าราชวรดิษฐ์ เป็นขบวนยাত্রา ๔ สายทางชลมารค ล่องลง
 ไปตามลำน้ำเจ้าพระยา ชาวประโคม ๆ สังข์แตรมหรสพ มีนายทหารเรือราช-
 องครักษ์แซงออกข้างละ ๒ ลำ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราชเป็นเรือพระที่นั่ง
 รอง เรือพระที่นั่งทวยเทพถวายกรเป็นเรือพระที่นั่งรองกับเรือปลับปลาตาม
 เสด็จพระราชดำเนินข้ามฟากไปยังวัดอรุณราชวราราม เรือพระที่นั่งปลับปลา
 เทียบพระฉนวนท่าหน้าวัดแล้ว เรือพระที่นั่งศรีสพรณหงส์ลาทรงเข้าเทียบ
 เรือปลับปลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จในเรือปลับปลา ทรงเปลื้อง
 พระชฎามหากหูน ทรงพระมหามาลาเส้าสูง เสด็จขึ้นประทับพระราชยานถม
 ตะทอง เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวนราบ มีตำรวจ กรมวัง ราชองครักษ์
 ทหารมหาดเล็กแซง มหาดเล็กเชิญเครื่องตามเสด็จพระราชดำเนิน เทียบ
 พระราชยานที่เกยหน้าประตูพระอาราม ทรงพระราชดำเนินโดยทางลาดพระ
 บาทขึ้นประทับในพระอุโบสถ พระสงฆ์ที่ชุมนุมรับเสด็จอยู่ในพระอารามสวด
 ชัยมงคลคาถาถวายพระพรชัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียน
 เครื่องนมัสการทองทิศแล้ว ทรงจบพระหัตถ์ถวายผ้าทิพย์พันตาดทองมีพู่
 ลูกร้อยกรวยทองพระราชทาน ภูษามาลารับจากพระหัตถ์ขึ้นไปผูกถวายห้อย
 ข้างหน้าฐานพระพุทธรูปปฏิมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเทียนรูป
 เครื่องห้าถวายสักการบูชาพระบรมอัสติ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า
 นภาลัย และเครื่องทองน้อยบูชาพระพุทธรูปมิตร์แล้ว สมเด็จพระพุทธ
 โทมหาราชย์ถวายอดิเรกพระสงฆ์ถวายพระพรชัยมงคล

อนึ่งเมื่อเวลาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับในพระอุโบสถเรือ
 ขบวรไถ่กลับลำตั้งรวบวรกลับขึ้นมาตามลำน้ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 เสด็จพระราชดำเนินออกจากพระอุโบสถตามทางลาดพระบาทขึ้นเกยที่หน้าประ
 ตูพระอารามประทับพระราชยาน เสด็จพระราชดำเนินโดยขบวรราชยานยัง
 ฉนวนทำหน้าวัดเสด็จจงประทับเรือพระที่นั่งพลับพลา ทรงพระชฎามหากฐิน
 น้อยแล้ว เสด็จจากเรือพลับพลาประทับเหนือพระบรมราชอาสน์ในพระบุษบก
 เรือพระที่นั่งอนันตนาคราชเป็นลำทรง ประดับด้วยเครื่องเฉลิมพระราชอิสริย
 ยศประจำเรือเหมือนเรือพระที่นั่งสุพรรณทงส์ พร้อมด้วยมหาดเล็กเชิญพระ
 แสงและเชิญเครื่องเหมือนเมื่อเสด็จมา ต้นบทไฟฉายเกร็นให้เคลื่อนเรือพระ
 ที่นั่งเคลื่อนขบวรพยุหยาตราจากท่าพระฉนวนหน้าวัดอรุณราชวราราม ข้าม
 ฟากกลับขึ้นมายังท่าราชวรดิษฐ์ เรือพลับพลาเข้าเทียบท่าราชวรดิษฐ์ เวลา
 ๔ นาฬิกา ๔๕ นาทีหลังเที่ยง เรือพระที่นั่งเทียบเรือพลับพลา พระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จจากเรือพระที่นั่งอนันตนาคราชประทับในเรือพลับ
 พลาทรงเปิดองพระชฎามหากฐินน้อย ทรงพระมหามาลาเส้าสูงแล้ว เสด็จขึ้น
 ท่าราชวรดิษฐ์ขึ้นพระที่นั่งราชกิจวินิจฉัยประทับเกยที่เจ้าพนักงานตั้งไว้ ประทับ
 พระราชยานทองลงยาราชาวดี เสด็จพระราชดำเนินกลับโดยขบวรราชยาน
 เข้าประตูเทวาริรมย์ ประตูศรีสุนทร เข้าประตูชลาภำแพงแก้วตะวันตกผ่าน
 หน้าพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ออกประตูกำแพงแก้วตะวันออกไปเทียบเกย
 หน้าพระที่นั่งบรมพิมาน เสด็จขึ้นสู่พระราชมณเฑียรสถาน เป็นเสร็จการ

นานาประเทศแสดงอักษณาลักษณ์

ในโอกาสที่เสด็จขึ้นเถลิงราชย์รับพระบรมราชาภิเษกนี้สมเด็จพระราชา
 ธิบดี และท่านประธานาธิบดีนานาประเทศได้ทรงแสดงและ แสดงอักษณาลักษณ์
 ไม่ตรีมาถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นอนุเคราะห์การ คือ โทเรเลฆมา
 แสดงพระราชหฤทัย และน้ำใจยินดีอำนวยพรดังจะปรากฏต่อไปข้างหน้าอย่าง
 หนึ่ง ตั้งอัครราชทูตหรือหัวหน้าคณะทูตในพระนครขึ้นเป็นอัครราชทูตวิสามัญ

มาช่วยงานพระราชพิธี ดังปรากฏอยู่แล้ว (หน้า ๔๖) นั้นอย่างหนึ่ง; จักรราช
บรรณาการให้อัครราชทูตหรือผู้แทนเชิญขันถวายก็อีกอย่างหนึ่ง ดังจะได้กล่าว
ต่อไป.

โทรเลข

จากสมเด็จพระเจ้ากรุงอังกฤษ,

ในงานบรมราชาภิเษกของพระองค์, หม่อมฉันมีความยินดีขอถวาย
ตราบาท อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งขั้นที่ ๑ แต่พระองค์, และขอถือโอกาสนี้
เพื่อถวายพระพรให้ทรงพระเกษมสำราญ ปราศจากสรรพโรคนันตราย และขอ
ประเทศของพระองค์จงเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปเทอญ.

จอร์จ ป.ร.

จากสมเด็จพระราชาแห่งชาวเบลจ,

ในโอกาสพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของพระองค์, หม่อมฉันขอแสดงความ
ยินดีและขอถวายพระพร.

อัลแบรุต.

จากสันตปาปากรุงโรม,

เราได้รับพระราชหัตถเลขาลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์, ซึ่งทรงพระเมตตา
แจ้งข่าวเสด็จขึ้นเถลิงราชสมบัติมาให้ทราบ; และในเมื่อจะทูลตอบนี้ เรา
ปรารถนาจะถวายพระพรชัยมงคลมาให้ถึงพระองค์ที่งานพระบรมราชาภิเษก.
ขอพระองค์ และประชาชนนิกรจงได้รับทิพยพรเป็นอติแรกโดยอเนกประการ
เทอญ.

ปีอัศ ที่ ๑๑.

จากสมเด็จพระราชินี กรุงเนเดอร์แลนด์,

หม่อมฉันมีความยินดีอย่างจริงใจและขอถวายพระพร. ขอพระองค์
จงทรงพระสำราญและรักษากาลของพระองค์จงรุ่งเรืองยิ่ง. มีความยินดีที่จะถวาย
เครื่องราชอิสริยาภรณ์สิ่งหนึ่งของหม่อมฉันแด่พระองค์ด้วย.

วิลเฮลมินา ร.

จากสมเด็จพระเจ้ากรุงญี่ปุ่น,

ในมหามงคลสมัยบรมราชาภิเษกของพระองค์ หม่อมฉันขอถวายพระพร. ขอให้ทรงดำรงอยู่ในราชสวริย์ชั่วกาลนานและขอให้ทางพระราชไมตรีระหว่างสองพระนครจงเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น.

โยชิฮิตโต.

จากมกุฎราชกุมารญี่ปุ่น,

หม่อมฉันขอถวายพระพรชัยมงคล, ในโอกาสบรมราชาภิเษกของพระองค์ ขอให้พระองค์ทรงพระสำราญ และประเทศของพระองค์จงเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น.

ฮีโรฮิตโต.

จากประธานาธิบดีเรปูบลิกฝรั่งเศส,

ในโอกาสพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของพระองค์, หม่อมฉันยินดีที่จะถวายพระพรชัยมงคลอย่างแท้จริง. ขอให้พระองค์ทรงพระสำราญ, ขอให้รัชกาลของพระองค์จงรุ่งเรืองยิ่ง และขอให้ประเทศของพระองค์จงเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น.

คัสตอง ดูแมรอก.

จากสมเด็จพระเจ้ากรุงอิตาลี,

ในวันซึ่งพระองค์เสด็จขึ้นเถลิงสิริราชสมบัตินี้ หม่อมฉันมีความยินดีขอถวายคำปราศรัยด้วยน้ำใจจริงอย่างที่สุด มายังพระองค์, กับขอถวายพระพรให้ทรงพระเจริญสุขทั้งพระองค์และมวลดพระราชวงศ์. กับขอรัชกาลของพระองค์ได้รุ่งเรืองบริบูรณ์ด้วย. หม่อมฉันได้ให้คอมเมนตะโตเร อะมาโตรี่ รับบับสั่งโดยฉะเพาะของ หม่อมฉันมาทูลยืนยัน ถ้อยคำยินดีของหม่อมฉัน และให้มาช่วยในงานพระราชพิธีแทนหม่อมฉันใน ตำแหน่งอัครราชทูต พิเศษในราชการวิสามัญแล้ว.

วิตตอริโอ เอมานูเอเล.

จากสุลต่านยะโฮร์,
 ขอถวายพระพรอย่างจริงใจ ในโอกาสพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของ
 พระองค์.

สุลต่านยะโฮร์.

จากราชโอรสของสุลต่านยะโฮร์,
 ขอถวายพระพรด้วยความเคารพยิ่ง ในโอกาสพระราชพิธีบรมราชา
 ภิเษก.

อิสไมล.

จากมกุฎราชกุมารผู้สำเร็จราชการประเทศสวีเดน,
 ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของพระองค์, หม่อมฉันขอถวาย
 พระพรชัยมงคลแด่พระองค์, และขอให้ราชอาณาจักรของพระองค์จงมี
 ความเจริญ.

กุสตัดฟ อะโดลฟ.

ส่วนราชบรรณาการ คือ :-

ญูปูน เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ เวลา ๓.๓๐ ล.ท. ท่าน
 ก. ฮายาชิ, อัครราชทูตญูปูน เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระที่นั่ง
 บรมพิมาน, เชิญเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เบญจมาศ ชั้นทูลเกล้าฯ ถวายใน
 พระนามาภิไธยสมเด็จพระเจ้ากรุงญูปูน.

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ท่าน ก. ฮายาชิ ได้เข้าเฝ้าทูลละออง
 ธุลีพระบาทอีก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม, เชิญขวดบักดอกไม้อันเป็นเครื่อง
 ราชบรรณาการ จากสมเด็จพระเจ้ากรุงญูปูน ขนถวาย.

เดนมาร์ก เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ เวลา ๔ ล.ท. ท่าน
 ฟ. คราเมอร์, อัครราชทูตเดนมาร์ก, เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระที่นั่งบรม
 พิมาน, เชิญเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้น ข้าง ขนทูลเกล้าฯ ถวายในพระนามา
 ภิไธยสมเด็จพระเจ้ากรุงเดนมาร์ก.

คำแปล คำกราบบังคมทูล ของคณะทูตานุทูต

ขอเดชะ

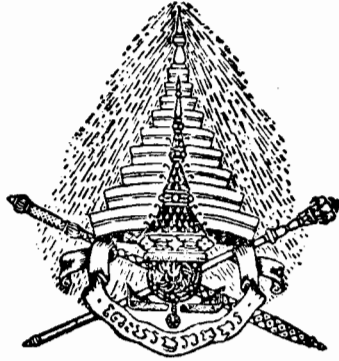
ข้าพระพุทธเจ้าคณะทูตานุทูตและกงสุลทั้งหลาย ขอพระราชทานกราบบังคมทูล ถวายพระพรชัยด้วยน้ำใจจริงและด้วยความเคารพแต่ใต้ฝ่าละอองพระบาท ในศุภมงคลวารแห่งพระบรมราชาภิเษก

ใต้ฝ่าละอองพระบาทได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ สืบพระบรมสันตติวงศ์ ในขณะที่ความเกี่ยวพันในระหว่างรัฐบาลของพระองค์และรัฐบาลต่าง ๆ ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้รับเกียรติยศมาเป็นผู้แทนนั้น กำลังสนธิสนมอย่างยิ่ง และข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายหวังล่วงหน้าด้วยความเชื่อมั่นได้ในการที่จะบำรุงรักษาแลกระทำให้ความสัมพันธ์นี้แน่นหนายิ่งขึ้น

ถึงแม้ในกรุงสยาม คุณแห่งอื่น ๆ ย่อมมีปัญหาใหม่ ๆ และยากลำบากที่ต้องประสพกิด แต่พวกข้าพระพุทธเจ้าไม่มีความสงสัยเลย เชื่อว่าคงจะแก้ไขให้สำเร็จได้โดยทำนองที่จะเป็นผลดีแก่ความเจริญ และ รุ่งเรือง ของบ้านเมือง

พวกข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระราโชวโรภาสกราบบังคมทูลความหวังใจอันแรงกล้า ขอให้ใต้ฝ่าละอองพระบาท และสมเด็จพระบรมราชินีได้ทรงพระเจริญสุขสำราญอีกนานับเพื่อเป็นประมุขทูลูกบำรุงกรุงสยาม

ขอเดชะ

พระราชดำรัสตอบคณะทูตานุทูต

ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พ.ศ. ๒๔๖๘

ท่านราชทูต

คำอวยพรอันเต็มไปด้วยไมตรีจิตต์ซึ่งท่านกล่าวในนามแห่งคณะทูตานุทูต และกงสุลทั้งหลาย ในวาระบรมราชาภิเษกของข้าพเจ้าจับใจข้าพเจ้าอย่างยิ่ง ข้าพเจ้าปิติยินดีที่ได้ยินท่านอ้างอิงถึงความเกี่ยวพันอันสนิทสนมซึ่งมีอยู่ในระหว่างบ้านเมืองของเราทั้งสองฝ่าย และข้าพเจ้าอาจยืนยันแก่ท่านได้ว่า ข้าพเจ้าจะพยายามโดยเต็มกำลังที่สามารถจะทำได้ เพื่อที่จะบำรุงรักษาความสัมพันธ์อันสนิทนั้น

ท่านกล่าวถูกต้องแล้วว่า ฝ่ายเรามีปัญหายากลำบากบางอย่างซึ่งจำเป็นต้องแก้ไข แต่เราเชื่อมั่นว่าจะแก้ไขได้สำเร็จ และข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้เห็นว่าความเชื่อมั่นของฝ่ายเรานั้น ท่านมีความเห็นร่วมด้วย ข้าพเจ้านิยมชมชื่นในอัธยาศัยไมตรีของท่านอย่างจริงใจ อัธยาศัยไมตรีนี้จะเป็นอุปการณ์ส่งเสริมหัวใจของฝ่ายเราอย่างสำคัญ

ข้าพเจ้าขอบใจท่านด้วยความจริงใจ ในการที่ท่านได้แสดงไมตรีจิตต์แต่สมเด็จพระบรมราชินีและตัวข้าพเจ้าเอง และข้าพเจ้าใคร่จะสนองพรของท่านทั้งหลาย ขอให้ท่านได้ประสบความสุขสำราญ และขอให้ประเทศซึ่งท่านมาเป็นผู้แทนอยู่ด้วยความสามารถณพระราชสำนักนั้นจงประสบความเจริญรุ่งเรืองชวกาลนาน เทอญ

คำกราบบังคมทูลถวายชัยมงคล

ในนามแห่งมิชซังโรมันกาทอลิก

ทูลเกล้าฯ ถวาย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ด้วยในอภิถักจิตสมัยหม่อมมงคลสมัยแห่งพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ข้าพระพุทธเจ้าในนามแห่งมิชซังโรมันกาทอลิกผู้ได้มาตั้งการบำรุงกุศลกิจและศาสนกิจในสยามรัฐสีมาราชอาณาจักรโดยร่วมมือเป็นสันติสุข ขอรับพระราชทานพระบรมราชวโรกาสรวมน้ำจิตก้อนผ่องใส ซึ่งเต็มไปด้วยกตัญญูทศเวที แสดงความจงรักภักดีปรีดาโมทย์ ในการที่พระองค์เสด็จดำรงราชย์เป็นมหาประมุขแห่งชาติสยามสืบพระราชสันตติวงศ์ต่อไป

อันว่าราชประเพณี การเสด็จขึ้น เถลิงถวัลยราชสมบัติ บรมราชาภิเษกแห่งพระราชชาติประเทศใด ก็ย่อมนำมาซึ่งความปรีดาปรีดาโมทย์แก่ประชาชนพลเมืองในประเทศนั้นเป็นธรรมดา แต่การบรมราชาภิเษกแห่งสมเด็จพระราชาธิบดีในสยามประเทศนี้ ยิ่งนำมาซึ่งความปลาบปลื้มปรีดาปรีดาโมทย์อันใหญ่หลวงของอาณาประชาราษฎร์ทั้งปวงทุกถ้วนหน้า ด้วยว่าประเพณีนิยมของชาวชนพลเมืองสยามแต่ดึกดำบรรพ์พลึงมาจนทุกวันนี้ มีจำเพาะแต่ต่างคนต่างมีความเกรงขามต่อพระบารมีแห่งพระเจ้าแผ่นดินเท่านั้น ต่างยังพากันนิยมนับถือ มีความจงรักภักดีต่อเบื้องพระยุคลบาทอย่างสิ้นพิน เพราะราชประเพณีสยามแต่ไหน ๆ มาพระมหากษัตริย์ย่อมทรงดำเนินทางรัฐประศาสนบายโดยมัทธรรม มีพระหฤทัยอ่อนโยนเยือกเย็นเป็นไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณในประชาชนทั่วหน้า ตลอดทั่ววิเทศชนที่เข้ามา พังพระบารมีดุจบิดา กรุณาในบุตร

แม้แต่แรกที่พระองค์เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ ก็ได้ดำเนินพระราชกรณียกิจ แสดงให้เห็นปรากฏชัดว่า มุ่งพระทัยจะเจริญตามรอยยุคลบาทแห่งสมเด็จพระราชาธิบดีพระองค์ก่อนมีสมเด็จพระบรมชนกชาติปิยมหาราชของชาวไทยเป็นอาทิ พระราชจรรยาของพระองค์ข้อนี้เป็นพระคุณสมบัติให้เห็นพระหฤทัยอันกว้างขวางของพระองค์ ว่าไพบูลย์พูนเปี่ยมไปด้วยพระปรีชาญาณอันสุขุมคัมภีรภาพ และประกอบไปด้วยเมตตากรุณาในหมู่ประชากรเป็นยอดเยี่ยม เพราะฉะนั้นในโอกาสแห่งศุภวารฤกษ์ พระราชพิธีบรมราชาภิเษกนี้ ประชาชนพลเมืองทุกถ้วนหน้า ต่างจึงพากันมีจิตต์ปรีดาโสมนัสนิยมชมชื่นอยู่ปรักพร้อม น้อมกายถวายชีวิตไว้ในใต้ฝ่าถองธูลีพระบาทแซ่ซรวงรื่องประกาศถวายพระพรชัยมงคล ขอให้พระองค์เสด็จสถิตย์ในราชย์ยืนยาวนาน ทรงสำราญพระราชหฤทัยทุกทิวาราตรี เพื่อความศิริมงคลสวัสดิ์แก่ประเทศสยามและพสกนิกรทั้งปวง

ส่วนมิชซังโรมันกาทอลิก ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าเป็นผู้รับภาระในโอกาสอันประเสริฐนี้ ก็อ้อนวอนขอพรแต่พระผู้เป็นเจ้าแห่งสากลโลก ของงใต้ทรงโปรดประสิทธิ์ประสาทพระพรที่ทราบบังคมทูลพระกรุณามานี้ ให้มีผลสำเร็จทุกประการ พระองค์มีพระราชประสงค์สิ่งใด ขอพระผู้เป็นเจ้าทรงโปรดให้ได้ทรงรับเต็มเปี่ยมบริบูรณ์ โดยสมควร แก่ตำแหน่งสมเด็จพระราชาธิบดีชาติยมหาราช อันปรากฏพระเกียรติยศพระเกียรติคุณในกาลก่อน

ขอพระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม รับคำถวายพระพรชัยมงคลอันซื่อสัตย์สุจริตของข้าพระพุทธเจ้าในนามของมิชซังโรมันกาทอลิกในเมืองไทยนี้ด้วยเทอญ

การจะควรประการใด แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ขอเดชะ

คำกราบบังคมทูลของคณะเปเรลบีเตียเรียน

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ในโอกาสพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาท ข้าพระพุทธเจ้าคณะอเมริกันเปเรลบีเตียเรียน มีสัจน์มีความปิติเป็นล้นเกล้า ๆ ขอกราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคลแด่ใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาท ในมหามงคลสมัยเช่นนี้ เป็นหน้าที่แห่งคณะข้าพระพุทธเจ้าที่จะ แสดงความกตัญญูรู้สึกในพระมหากรุณาธิคุณ โดยรำลึกถึงอภัยาศัยไมตรีและความปรานีประណอม ซึ่งรัฐบาลของใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาทได้แสดงแก่คณะของข้าพระพุทธเจ้า อีกทั้งความสันติสุข ความปราศภัย และอิสรภาพ ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าพึงประสพไม่ว่าณที่ใด ๆ ในขณะเมื่อประกอบกิจกรณีย์เป็นเวลาล่วงมาประมาณเกือบถึงศตวรรษกาล

ความเจริญยั้งของชาติไทยในยุคนี้เป็นตำนานอันสำคัญส่วนหนึ่งแห่งประวัติการ เป็นเอกสิทธิของคณะข้าพระพุทธเจ้าที่ได้มาสังเกตเห็นด้วยตาตนเองว่าแม่สรรรพอำนาจใด ๆ ในโลก ซึ่งมีอยู่เป็นประจำสำหรับปัจจุบัณสมัย จะได้มากถึกลายกิดี ชาติไทยก็ยังสามารถที่จะดัดแปลงตนให้ดำรงคงทนอยู่ได้ด้วยดี โดยเลือกต้อนรับเอาแต่สิ่งที่จะพึงบังเกิดเป็นคุณประโยชน์แก่ชาติดังนี้

ดูเหมือนว่าไม่เคยปรากฏมาในประวัติการเลยแม้แต่ครั้งคราวเดียว ที่โอกาสได้อำนวยให้ประมุขผู้ปรีชา ได้กระทำหน้าที่ดียิ่งกว่าครานี้ ข้าพระพุทธเจ้าหาญกล่าวได้ว่า สำหรับความจริงข้อนี้ ใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาทควรจะได้ทรงรับความปรีดาปราโมทย์บันเทิงใจ ซึ่งบุคคลทั้งหลายจะพึงน้อมเกล้า ๆ ถวาย ไคร ๆ ก็ย่อมทราบเกล้า ๆ อยู่ทั่ว ๆ ไป ว่าประชาชนนิกธของใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาท ทิวพระราชอาณาจักร เมื่อมองดูการในอนาคตถาก บ้อมเต็มเปี่ยมด้วยความหวัง และการที่ใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาทได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลย

ราชสมบัติ ครั้นประชาชนชาว สยามทุกชั้นทุกประเภทย่อมรู้สึกมี ความ สวามิ
ภักดิ์จงรักโดยแท้จริงอยู่ทั่วหน้า

ความรู้สึกแห่งประชาชนชาติไทยดังกล่าวมาแล้ว คณะของข้าพระ
พุทธเจ้าใคร่จะมีส่วนร่วมอยู่ด้วยโดยจริงใจ คณะข้าพระพุทธเจ้ายินดียิ่งนัก
ที่ได้มีโอกาสอันสำคัญเช่นครั้งนี้ เพื่อแสดงความจงรักภักดีและความตั้งใจดี
ทั้งความปรารถนาอันสำคัญยิ่ง ที่จะประกอบการสาธารณประโยชน์ให้แก่ประ-
ชาชนชาวสยามยิ่งขึ้นเสมอ และความหวังอันแน่วแน่ถึงอนาคตภาคแห่งประ-
เทศสยาม

สิทธิที่จะได้กระทำหน้าที่ของตน และประกอบกิจการสาธารณประโยชน์
นั้น ไม่ต้องสงสัยเลย ย่อมเป็นกรณีอันสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในชีวิตของ
คนเรา เหล่าข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายขอน้อมเกล้า ๆ ถวายอาเศียรพาทด้วยความ
ยินดีปราโมทย์ในอันที่สิทธิดังกล่าวมานี้ได้ ตกมาเป็นของใต้ ฝ่าล่อง
ธุลีพระบาทอย่างมโหฬาร

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานถวายความปลื้มใจอีกต่อไปว่า ในเมื่อ
ทรงพระราชภาระแห่งฐานันดรอันสูงศักดิ์ ของใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาททั้งสอง
พระองค์ ของจงทรงพระเกษมสุขอนามัยและพระชนม์ชีพยืนนาน อีกทั้งเมื่อ
เวลาว่างพระราชกิจทรงสถิตอยู่ภายในพระราชโอรสโอรสของจงทรงพระราช
สำราญเป็นที่เบิกบานพระราชหฤทัยเทอญ

คณะสอนศาสนาอเมริกันเมื่อได้มาอยู่ร่วมกับ คนไทยก็ได้เกิด ความ พอ
ใจรักใคร่คนไทยมานานแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าจึงขอแสดงความนอบนบเคารพ
นับถืออันจริงใจแก่ชาติไทยทั้งหมด ตั้งแต่พระบรมราชาวงศ์ เป็นต้นตลอดลงไป
และขอมีส่วนร่วมความรื่นเริงบันเทิงใจ อันย่อมมีเป็นธรรมดาในโอกาสพระ
ราชพิธีบรมราชาภิเษกใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาทขึ้นเป็นเอก อัครมหากษัตริราช
เจ้าแห่งราชอาณาจักรสยาม

เมื่อข้าพระพุทธเจ้าได้มารับความเอื้อเฟื้อแผ่อยู่ในประเทศสยาม
เป็นอันดี จนได้มีโอกาสอย่างสะดวกที่สุดที่จะประกอบกิจการอันเป็นมูลฐานให้
ข้าพระพุทธเจ้าเข้ามาอยู่ในประเทศนี้เช่นนี้ จึงเป็นอันสุดวิสัยสำหรับข้าพระ
พุทธเจ้าในฐานะที่เป็นคณะสอนศาสนา ที่จะไม่เอาใจใส่สอดส่องในความเจริญ
ก้าวหน้าแห่งรัชสมัยของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วยความทึ่ง อย่างไม่รู้จักย่อ
หย่อน จักเป็นความป็นชานต่อพระผู้เป็นเจ้าของข้าพระพุทธเจ้าเป็นเนือง
นิตย์ ที่จะคลบบรรดาให้รัชกาลนี้เป็นกาลสัณญาณแห่งความรุ่งเรืองภายในประ-
เทศในกรณีที่จะนำมาซึ่งความดีความงามแห่งชีวิต ทั้งเป็นเครื่องหมายแห่ง
ความเจริญในทางสัมพันธ์กับนานาประเทศ โดยน้อมไปโดยแรงกล้าเป็นนิตย์
ในอันจะปฏิบัติกิจการต่อกันโดยยุติธรรมในทางสันติสุข สัมพันธไมตรี และ
ร่วมความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการที่จะทรงพระราชทานพระบรมราชานุ-
เคราะห์แก่กิจการนี้เหล่านี้ ขอให้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทพึงพูลเพิ่มด้วยพระ
บรมราชกฤษฎีกานี้นี้หารยิ่ง ๆ ขึ้นเทอญ

คำถวายชัยมงคลของพวกพ่อค้าไทย

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า เหล่าพ่อค้าไทย ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส
กราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท

ด้วยข้าพระพุทธเจ้ามีความยินดีเป็นอันเกล้า ๆ ซึ่งใต้ฝ่าละอองธุลีพระ
บาทได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ บรมราชาภิเษกแล้วโดยสวัสดิภาพ และ
เป็นมาด้วยทรงรับรัชทายาท ต้องตามพระราชประเพณีนิยมประกอบตามกฎ
มณเฑียรบาลที่ได้ตราขึ้นเป็นพระองค์ปฐมยิ่งด้วยพระบรมราชกฤษฎีกานี้นี้หาร ทั้ง
ปรากฏที่ได้ทรงตั้งพระราชหฤทัย จัดการภายในภายนอกอยู่เป็นเอกประการ
ให้เพิ่มพูนความเป็นมงคลเจริญแก่ประเทศสยามสืบไป

เหล่าข้าพระพุทธเจ้าผู้เป็นข้าแผ่นดิน กงตั้งใจสวามิภักดิ์มอบกายถวายชีวิตอยู่ในใต้ฝ่าตอองธุลีพระบาท ระวังถึงพระเดชพระคุณประจำเกล้า ๆ คงรู้สึกถึงความดำรงตระกูลเป็นไทยอยู่ได้ เพราะพระบรมราชวงศ์จักรีสถิตย์อยู่เหนือเกล้า ๆ ได้เป็นอิสรชาติมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมให้ความถาวรสืบแต่ปฐมรัชกาลมาจนถึงบัดนี้ เป็นเวลาถึง ๑๔๔ ปี รวม ๗ รัชกาล ได้แผ่ความสัมพันธ์กับนานาประเทศยิ่งขึ้นตลอดจนการเปลี่ยนแปลงรัชกาลในครั้งนี้ เป็นมาด้วยความเป็นปรกติภาพ ทั้งได้พระราชวงศ์ชั้นสูงร่วมพระราชหฤทัยช่วยทรงพระวิจารณ์จัดการบ้านเมืองเป็นพิเศษ เช่นความขาดแคลนที่พึ่งประสพอยู่แล้วเพื่อให้บรรเทาเสื่อมสูญเป็นต้น ย่อมเป็นมงคลเจริญแก่ประเทศสยามด้วย

การค้าขายสำหรับเหล่าข้าพระพุทธเจ้า แม้จะยังมีคณะแต่น้อยเพราะพึ่งจะได้รู้สึกกัน เพิ่มความปรารถนาแสวงหาผลในทางนี้ ให้ได้เป็นลำดับทั่วโลกทรัพย์ อักขณหนึ่ง แต่มั่นด้วยพระบารมีปกเกล้า ๆ เป็นที่พึ่ง อยู่ในทางที่คงโปรดให้ได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลมา และยังด้วยภายหลังนี้ ย่อมปรากฏกันถึงต่างได้ค้ำจุนอยู่อีกมาก ซึ่งเห็นความจำเป็นที่จะต้องประกอบการค้าขายเป็นส่วนสำคัญอยู่ด้วยกัน ทั้งนี้ก็ย่อมอยู่ในทางเป็นมงคลเจริญแก่ประเทศสยาม

ความเป็นมงคลเจริญแล้วทั้งนี้ และด้วยวันนี้อยู่ในวันมงคลพระราชพิธีบรมราชาภิเษก พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เหล่าข้าพระพุทธเจ้าได้มีโอกาสมาเฝ้า ยังมีความยินดีหาที่เปรียบมิได้ เพราะรู้สึกในพระมหากรุณาธิคุณ ได้เป็นมงคลเจริญใจแก่เหล่าข้าพระพุทธเจ้าณบัดนี้อกขณหนึ่ง จึงพร้อมกันตั้งจิตต่อธิษฐานถวายพระพรชัย เถลิงพระราชสิริสวัสดิ์พัฒน์มงคล สรรวมคุณพระศรีรัตนไตรย์เทวธิดาธาตุนิลาสนอง

ขอให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้า

อยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี ซึ่งสมบูรณโดยพระ
 สุขุมมาตชาติราชอุภัยวงศ์ทั้งสองพระองค์ เป็นที่นิยมเคารพทั่วกันเป็นอย่างดี
 แล้ว ทรงพระเจริญด้วยจตุพิชพรมงคลเป็นอาธิสถิตย์เสถียรในพระมหาเศวต
 ฉัตร ดำรงสยามรัฐไพศาลสมบูรณ บำราศสรรพาดูรศรีตรุษย์พระบรมราช
 ประสงค์ไฉจงเสร็จสม พระบรมราชวงศ์จักรีคงเป็นที่นิยมตรึงสยามไพท ประ
 ดุจสุเมรุไกรตรึงอยู่คู่ดินฟ้า

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ
 ข้าพระพุทธเจ้า เหล่าพ่อค้าไทย

คำกราบบังคมทูลของพ่อค้าฝรั่ง

ขอเดชะฝ่าล่องธูลพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ในโอกาสจิตสมัยพระราชพิธีบรมราชาภิเษกของใต้ฝ่าล่องธูลพระบาท
 ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส กราบบังคมทูลพระกรุณา
 ถวายพระพรชัยมงคลด้วยความจริงใจ และความเคารพอย่างสูงสุด ข้าพระพุทธ
 เจ้ายังหาได้ลืมไม่เลย ว่ากาลได้ล่วงเลยมาแล้วกว่าสี่ร้อยปีตั้งแต่ชนชาติยุโรป
 ได้ทำการค้าขายติดต่อกับประเทศสยามมา ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกภูมิใจในการ
 สัมพันธไมตรีอันมีมาแต่ประวัติการณ์ยิ่งนัก ซึ่งสามารถเป็นไปได้เช่นนี้เพราะ
 พระบรมราชาบายอันสุขุมคัมภีรภาพของพระราชาธิบดีแห่งประเทศสยาม เป็น
 ลำดับสืบมา โดยที่ข้าพระพุทธเจ้าได้เข้ามาอาศัยพระบรมโพธิสมภารอยู่ จึง
 เว้นเสียมิได้ ที่จะรู้เห็นตระหนักแนในกิจการที่ประเทศสยาม ได้กระทำสำเร็จล
 ล่วงมาในสมัยปัจจุบันนี้ อีกทั้งความสำเร็จซึ่งกิจการต่างๆ ของประเทศได้
 เปลี่ยนแปลงดำเนินตามแผนปัจจุบัน และระเบียบการปกครองบังคับบัญชา
 ก็ได้ดัดแปลงเข้าหาความต้องการแห่งสมัย กล่าวโดยแท้จริง ใต้ฝ่าล่องธูล
 พระบาทได้เสด็จขึ้นสืบราชสวริย์แห่งรัฐสีมาอาณาจักรอันสง่างามและอุดมด้วย

พชพันธ์ ฐัญญาหาร ในกาลสมัยอันจะเป็นสำคัญอยู่ส่วนหนึ่งแห่งประวัติการ ด้วยเหตุว่าสัญญาทางพระราชไมตรีที่ได้ทำขึ้นใหม่กับนานาประเทศนั้น คงจะ เว้นเสียไม่ได้เป็นอันขาดที่จะเป็น เครื่องหมายอันสำคัญแห่งความก้าวหน้า ของ ชาติไทย สมเด็จพระบรมชนกนาถผู้ทรงพระเกียรติคุณอันรุ่งเรืองยิ่งของ ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท แม้ในขณะที่พระองค์ทรงรับรองโดยเปิดเผยอยู่ว่า พ่อ คำชาวต่างประเทศเป็นผู้ริเริ่มกระทำการพาณิชย์ในประเทศสยามก่อนผู้อื่นก็ ด้ พระองค์ก็ทรงตั้งพระราชหฤทัยอยู่เสมอที่จะได้เห็นประชาชนของพระองค์กระ- ทำการค้าขายเป็นส่วนสำคัญยิ่ง ๆ ขึ้นเสมอ ความหวังในข้อนี้ก็ได้นำแรงกล้ายิ่งขึ้น ด้ แต่ขึ้นมาเป็นธรรมดา ขอใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทจงทรงมีพระราชหฤทัยเกิด ว่า ความก้าวหน้าแห่งชาติไทยในข้อนี้หรือแม้ ในทางอื่น จะได้รับความไมตรี จิตตัวอย่างเต็มเปี่ยมแห่งพาณิชย์ต่างประเทศ ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าได้เข้ามาเป็นผู้ แทนอยู่ในประเทศนี้ โดยที่ข้าพระพุทธเจ้าเชื่อมั่นด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมว่า ความสัมพันธ์ไมตรีอันมีมาช้านานระหว่างรัฐบาลของประเทศนี้กับหมู่พ่อค้านานา ชาติคงจะไม่มีเวลาร้าวรานแตกแยกจากกันได้โดยแท้

ข้าพระพุทธเจ้าขออธิบาย ให้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงพระเกษม สำราญปราศจากสรรพโรคาพาธ กอปรด้วยพระพลานุกาพที่จะทรงนำประชาชน นิกรของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองสันติสุข และขอให้ รัชกาลของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทนำมาซึ่งเกษมสุขสำราญ และความเจริญมั่ง คองแห่งชาติไทย เทอญ

คำกราบบังคมทูลของพ่อค้าญี่ปุ่น

ขอเดชะใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ในนามแห่งชนนิกรชาวญี่ปุ่นในประเทศสยาม ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกใน

เกียรติยศ ที่จะกราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคลแด่ใต้ฝ่าละออง
ธุลีพระบาท ในโอกาสพระราชพิธีบรมราชาภิเษกนี้

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้า พุสตะโร อุยกี

นายกสมาคมญี่ปุ่นในประเทศไทย

คำถวายชัยมงคลของพวกพ้องข้าพเจ้า

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าเหล่าพ้องข้าพเจ้า ขอพระราชทานพระราโชวโรภาส กราบ
บังคมทูลพระกรุณา ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท

ด้วยในกาลก่อนเป็นมงคลวาร งานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกแม่เกล้า
ข้าพระพุทธเจ้าจะเป็นจีนโดยกำเนิดสืบตระกูลมาแต่ต่างดาวแต่ได้มาพึ่งพระ
บรมโพธิสมภาร สืบตระกูลอยู่ในพระราชอาณาเขตหลายชั่วรัชกาลในพระบรม
ราชจักรวงศ์ จนถึงรัชกาลแห่งใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท กระจุกถึงพระเดช
พระคุณประจำเกล้า ๆ มีความยินดีเป็นอันเกล้า ๆ ซึ่งใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ บรมราชาภิเษกแล้วพร้อมด้วยพระวรราชชายา
ได้ดำรงพระราชอิสริยยศศักดิ์ สมเด็จพระบรมราชินี โดยสมควรแก่เกียรติราช
ประเพณีเป็นที่เคารพนิยมในพระบรมราชตระกูลอยู่ทั่วกันทั้งสองพระองค์

ความรู้สึกลงในพระปรีชาสามารถ และด้วยความเคารพนิยมในใต้ฝ่าละออง
ธุลีพระบาท ซึ่งได้เคยทรงศึกษาขั้นสูงมาในสำนักอารยประเทศ ไม่แต่ทรง
รับราชการฝ่ายทหารมาก่อน เคยทรงรักษาราชการทั่วไปในบางคราวแทนพระ
บาทสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชมาแล้วนั้นได้เป็นมาด้วยดี ย่อมเป็นผลให้ประ
จักษ์อยู่จนได้ทรงสำเร็จราชการในกาลที่เปลี่ยนรัชกาลมานี้ ยิ่งทวักความมั่นหมาย

ที่ประเทศสยามจะได้ดำเนินไปในทางเจริญสวัสดิภาพยิ่งขึ้น โดยสมควรแก่ยุค
 อีกด้วย

ความรู้สึกทั้งนี้ ย่อมตลอดถึงชาวต่างประเทศได้พึงปรารถนาในใฝ่
 ลอองธุลีพระบาท ซึ่งได้ทรงปกครองประเทศสยามมาแล้วนั้นต่างได้ถวาย
 ความเคารพนิยมพร้อมเพรียง เฉลิมพระเกียรติปรากฏทั่วไป

ยังความรู้สึกอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งปรากฏถึงใฝ่ลอองธุลีพระบาทได้ทรง
 ตั้งสัตยาธิษฐาน ตั้งพระราชหฤทัยดำรงทศพิธราชธรรมจักรวรรดิวัตรจรรยา
 เป็นต้น ย่อมนำมาซึ่งความพึงพอใจอีกมากด้วยกัน คงหวังในพระกรุณาโปรด
 เกล้า ๆ เป็นที่พึงพร้อมสรรพ ตลอดถึงการค่าขายให้ได้แผ่ไพศาลสมบูรณ์
 ทั้งปรากฏมาแล้วแก่เหล่าข้าพระพุทธเจ้า และชาว ประเทศอื่นได้ มาพึ่งพำนัก
 ไปมาค้าขายได้ โดยสะดวกเป็นลำดับมา

ในโอกาสที่เหล่าข้าพระพุทธเจ้าได้มาเฝ้าละบัดนี้ เป็นพระมหากุณา
 ธิคุณที่โปรดเกล้า ๆ อีกด้วย ยิ่งเบิกบานใจทั่วหน้ากันอธิษฐานจ้านงปองถวาย
 พระพรชัย เฉลิมพระราชสิริสวัสดิ์พัฒนามงคล

สรวมสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประสิทธิ์สนองพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประ-
 ชาติปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี
 พระบรมราชินี ทรงพระเจริญพระชนมายุ วัฒนะ สุขะ พละ สมบูรณ์ประไพ
 สถิตยเสถียรในเศวตฉัตรรัตนมโหสิวรรยราชสมบัติ ปกคุ้มสมาวิบูลย์ผลสถา
 พร ขจรพระเกียรติเกริกไกร บำราศสรรพอุบัตถวิสัยศัตรูพินาศ เฉลิมพระ
 บรมราชจักรีวงศ์ ดำรงสยามประเทศอยู่ด้วยความเป็นเอกราชคู่ฟ้าดิน เป็นที่
 พึ่งอันประเสริฐทั้งภายในและภายนอกทุกประการ

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า เหล่าพ่อค้าจีน

พระนคร กรุงเทพ ฯ

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๘

คำถวายพระพรชัยของพวกอิสลาม

ขอเดชะฝ่าล่องธูลพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าผู้ได้รับฉันทานุมัติจากบรรดาพวกแขกอิสลามคณะสุหนี่
ศาสนิกชนพ้อคำ ซึ่งได้พร้อมกันมาคอยเฝ้าทูลลอองธูลพระบาทอยู่ณที่ ขอ
พระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงทราบใต้ฝ่าล่อง
ธูลพระบาท พระราชาอย่าไม่พินเกล้าฯ

ด้วยข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายมีความขี้ โสมนัสเป็นล้นเกล้าฯ ที่ได้ฝ่า
ล่องธูลพระบาทได้พระราชทานพระบรมราชวโรกาส แก่ข้าพระพุทธเจ้าทั้ง
หลายได้เฝ้าทูลลอองธูลพระบาท เพื่อถวายพระพรชัยในมหามงคลสมัยบรม
ราชาภิเษกสมโภชนี้ ย่อมเป็นที่ประจักษ์พระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าฯ
หาที่เปรียบมิได้

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบ
ใต้ฝ่าล่องธูลพระบาทด้วยความจริงใจว่า บรรดาพวกข้าพระพุทธเจ้าเหล่า
อิสลามศาสนิกชน ที่ได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ประกอบการค้าขาย
เลี้ยงชีพอยู่ในพระราชอาณาจักรสยามนี้ ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระราชาธิบดี
ทุก ๆ รัชกาล ตลอดมาถึงรัชกาลบัดนี้ ล้วนแต่ได้มีพระมหากรุณาธิ
คุณทรงทูลบำรุงให้พวกข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ประกอบการค้าขายและกระ
ทำกิจการตามลัทธิศาสนาไม่ขัดข้อง ได้มีโภคสมบัติมั่งคั่งตั้งปักแผ่นอยู่ในพระราช
อาณาจักรสยามนี้ด้วยความร่มเย็นเป็นสุขสำราญอยู่ทุกเมื่อ ทั้งนี้โดยพระมหา
กรุณาธิคุณและพระราชกฤษฎาภินิหาร ศกदानุภาพของใต้ฝ่าล่องธูลพระบาท
ทรงไว้ซึ่งทศพิชราชธรรมปกเกล้าฯ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายมีใจเบิกบานรู้สึก
พระมหากรุณาธิคุณ และมีความจงรักภักดีในใต้ฝ่าล่องธูลพระบาทอยู่เนื่อง
นิตย์ เพราะฉะนั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายที่ได้มีโอกาสมาเฝ้า และทั้ง
ที่มีโอกาสมาเฝ้าทูลลอองธูลพระบาทณที่นี้ พร้อมใจกันขอพระราชทาน

ถวายพระพรชัยแด่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ในวโรกาสมหามงคลสมัยบรมราชาภิเษกสมโภชน

ขออาราธนาอัครเทพเจ้าผู้ทรงไว้ซึ่งสรรพานุกาญในสากลโลกจงบันดาลความสุขสิริสวัสดิ์พัฒนามงคลให้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเสวยราชย์สวรรยาธิบัตติ ปราศจากปวงภัยอุบัตวโรคนันตราย มีพระราชหฤทัยเบิกบานด้วยอภิวินิบูลย์ผล ทรงพระเจริญด้วยอสิริยศ บริวารยศ ทรงสมบุญด้วยพิพิศศถงฆารพระชนมายุยืนนาน มีพระบรมเดชานุกาญแผ่ไพศาลไปทั่วทิศานุทิศราชบัณฑมิตรพ่ายแพ้ด้วยพระราชกฤษฏาภินิหารศกตานุภาพเรื่องโรจนอยู่ทุกทิวาราตรกาล

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ

กรุงเทพมหานคร

วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๘

คำกราบบังคมทูลของพ่อค้าชาติลิกข

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าเหล่าผู้แทนคณะชาวลิกข ซึ่งได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสในอภิศักดิ์สมัยบรมราชาธิเษก เพื่อกราบบังคมทูลพระกรุณา ถวายพระพรชัยมงคลแด่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททั้งสองพระองค์

บางคนในคณะข้าพระพุทธเจ้าได้เข้ามาสู่ประเทศสยามแต่ครั้งพระบรมพมหาราชเจ้า ผู้ทรงไว้ซึ่งพระเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทชวกาลนานถึง ๓๐ ปีล่วงมาแล้ว ในระหว่างเวลานั้นข้าพระพุทธเจ้าได้รับความร่มเย็นสันติสุขโดยบริบูรณ์ พร้อมทั้งความอสิริภาพทั้งกายและวาจา เหตุฉนี้ ข้าพระพุทธเจ้าจึงรู้สึกเป็นหน้อยู่ในพระมหากรุณาธิคุณของพระบรมราชวงศ์แห่งสยามอย่างลึกซึ้ง

ภายใต้การปกครองแห่งอดิศมหาราชเจ้าของใต้ฝ่าลอองธุลีพระบาท
ข้าพระพุทธเจ้าได้เห็นประเทศนี้เจริญรุ่งเรืองขึ้นทั่วไป ทางรถไฟอันยาวและ
ดังกังวาล การทนน้ำอันสามารถทำการได้สำเร็จคดี โรงเรียนและวิทยาลัยคดี
โรงพยาบาลหรือกรมไปรษณีย์โทรเลขคดี ล้วนแต่เป็นพยานส่วนน้อยแห่ง
ความทรงเอาพระราชหฤทัยสอดส่อง เพื่อประโยชน์แห่งสาธารณชนของใต้
ฝ่าลอองธุลีพระบาทและพระอดิศมหาราชเจ้าทั้งนั้น

ข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกปรีดาปราโมทย์ยิ่งนัก ที่กรณียกิจอันหนักแห่งราชอาณาจักรอันไพศาลนี้ ได้ตกเป็นราชอาณาจักรของใต้ฝ่าลอองธุลีพระบาท ผู้ทรงไว้
ซึ่งพระปรีชาสามารถเป็นอย่างเลิศ การเปลี่ยนแปลงทั้งส่วนทางรัฐประศาสน-
กิจและเศรษฐกิจ ซึ่งใต้ฝ่าลอองธุลีพระบาทได้ทรงประสิทธิ์ประสาทขึ้นตั้งแต่
วาระแรกเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัตินั้น จะนำมาซึ่งเหตุการณ์อันสำคัญแห่ง
ประวัติศาสตร์ภายในเวลาเร็ว ๆ นี้

ขอให้พระผู้เป็นเจ้าอันศักดิ์สิทธิ์ได้ทรงประสาทพระพรชัย แต่ใต้ฝ่า
ลอองธุลีพระบาท ให้ทรงดำรงสิริราชสมบัติอยู่เนาว์นานโดยผาสุก เพื่อ
บันดาลให้พระราชกรณียกิจ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๖ อดิศมทา
ราชเจ้า ได้ทรงริเริ่มขึ้นไว้นั้น บรรลุเป็นผลสำเร็จถึงที่สุดเทอญ

ข้าพระพุทธเจ้ามีความหวังใจและความปรารถนาอย่างยิ่งว่า ประเทศ
สยามอันอยู่ในพระบรมราชประศาสนกิจอันเป็นที่พึงเคารพนบของใต้ฝ่า
ลอองธุลีพระบาท คงจะเป็นประเทศสยามที่บริบูรณ์มั่งคั่งสพรั่งพร้อม พอแก่
ความประสงค์ทุกประการแล

ขอให้ใต้ฝ่าลอองธุลีพระบาทจงมีพระชนม์มัยยืนยาว เพื่อทรงคุ้มครองร่ม
เกล้า ๆ เหล่าข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ขอให้พระบรมราชาและพระบรมราชินีทรงพระเจริญเทอญ

คำกราบบังคมทูลของชาวฮินดู

ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าเหล่าสมาชิกแห่งฮินดูสภา ซึ่งมีคณะอริยสมาชิคตชาว
สิกข และคณะอื่น ๆ ของชาติฮินดู ซึ่งได้เข้ามาสำนักอยู่ในพระราชอาณา
เขตต์สยามนี้ ขอน้อมเกล้าฯ กราบถวายบังคมแด่ใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาททั้ง
สองพระองค์และพระมหาเสวตฉัตร เพื่อแสดงความจงรักภักดีอันซื่อสัตย์
สุจริตแด่ใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาทผู้เอกอัครมหากษัตริราชเจ้าแห่งพระบรม
ราชวงศ์จักรี

ข้าพระพุทธเจ้าเหล่าชาวฮินดูจากกล่าวได้ว่า ได้ปลงใจถือเอาพระราช
อาณาเขตต์สยามเป็นที่อาศัยดำรงชีพไปจนตลอดแล้ว และเกือบจะทุกคนได้
ทำการส่งเสริมการพาณิชย์ของประเทศมากกว่า ๒๐ ปี ทั้งจำนวนสามโนครวั
กัทวีงษ์ขึ้นอย่างรวดเร็ว จนบัดนี้นับได้เกือบ ๒,๐๐๐ คนแล้ว

เหตุฉะฉินจึงเป็นธรรมดาที่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจะเอาใจสอดส่องอยู่
ในความผาสุกและความสำเร็จบริบูรณ์แห่งราชอาณาจักรสยาม ซึ่งข้าพระพุทธ
เจ้าได้รับความร่มเย็นสันติสุขชั่วนานมาแล้วข้าพระพุทธเจ้าจึงขอวิงวอนต่อ
พระผู้เป็นเจ้าผู้ประสิทธิ์ประสาทสรรพสิ่งในโลกนี้ ให้พระราชอาณาจักรสยาม
ซึ่งอยู่ในพระราชปรีชาสันทัด อันก่อปรด้วยพระปรีชาฉลาดและพระเมตตา
กรุณาคุณ จงบรรลู่ถึงซึ่งความรุ่งเรืองอันสูงสุดและขอให้ใต้ฝ่าล่องธุลีพระ
บาทจงทรงประสพแต่ความสำเร็จและชัยชนะในสรรพราชกิจทั้งปวงเทอญ

พุทธศาสนาอันเป็นศาสนาสำคัญที่สุดศาสนาหนึ่ง ได้มีกำเนิดขึ้นในแดน
ของเหล่าข้าพระพุทธเจ้า ทั้งผู้ให้กำเนิดคือผู้ดับทุกข์ของมนุษย์ ชาติเล่าก็ได้
มีพระประสูติการในบ้านเกิดเมืองมารดรของข้าพระพุทธเจ้า คืออินเดีย ชาว
อินเดียทั่วทั้งประเทศนับถือกราบไหว้พระพุทธเจ้าในฐานะที่เป็นพระเจ้าอันสูง
สุดแห่งพระเจ้าทั้งหลาย

ข้าพระพุทธเจ้าได้ ถวายชีวิตไว้ ในพระราชอาณาจักรสยามซึ่งมิใช่ เป็นประเทศซึ่งข้าพระพุทธเจ้าจะพึงรู้สึกแปลกถิ่นเลย ข้าพระพุทธเจ้าขอถวาย สัตย์ปฎิญา ว่าข้าพระพุทธเจ้ามีความจงรักภักดีต่อประเทศสยามโดยแท้จริง

พระบาทสมเด็จพระบรมมหาชนกรบรมโกศเจ้าของใต้ฝ่าละอองธุลีพระ บาทเป็นพระบรมราชาธิบดีองค์แรก ที่ได้ทรงดำเนินรัฐประศาสนกิจตามแนว แห่งปัจจุบันสมัยนิยม ทรงสอดส่องอยู่ในความผาสุกของพลเมืองของพระองค์ เป็นเนืองนิตย์จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานความร่มเย็นสันติสุข และการปกครองอันเป็นระเบียบเรียบร้อย พระองค์ได้ทรงทราบตระหนักแน้ พระราชเหตุที่ว่า เมื่อจะปลูกสร้างถาวรวัตถุสิ่งใดลงจักต้องก่อฐานให้มั่นคง ด้วยสัมภาระที่ดัดเสกก่อน

แม้การปกครอง การศึกษา และการที่เกี่ยวกับประชาสาธารณชน ต่าง ๆ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๖ พระบรมเชษฐาธิราชของใต้ฝ่า ละอองธุลีพระบาท มีพระบรมนามาภิไธยเกี่ยวข้องอยู่ด้วยเสมอ นั้น ก็ไม่เป็น สิ่งที่ใคร ๆ จะรู้จักน้อยไปกว่าพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ที่ ๕ ได้ทรงกระทำมาแล้วนั้นเลย พระองค์ได้ทรงแสดงพระราชอัชฌาศัย สอดส่องถึงความเป็นไปของประชาชนของพระองค์ และพยานแห่งความ สอดส่องทรงเห็นเหตุการณ์ไกลของพระองค์นั้น ก็คือ พระองค์ได้เตรียมพระ ราชอาณาจักรสยามให้มัสภาพพร้อมสรรพที่จะรับรองการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่ จะบังเกิดมขึ้นในภายหน้า แต่ใช้วิธีที่คนทุก ๆ คนจะได้รับผลแห่งพืชที่ตน ได้ หว่านลงไว้ หรืออีกนัยหนึ่งใช้วิธีที่เราจะได้ เห็นผลแห่งการที่ตนได้ ลงแรง กรากกล้าทำมาทุก ๆ คน งานของคนเราโดยมากนำมาซึ่งความสุขสำราญและ ผลประโยชน์แก่คนที่เกิดมาภายหลัง พระบรมเชษฐาธิราชเจ้าของใต้ฝ่าละออง ธุลีพระบาทให้แต่ได้ ทรงพระราชอุสสาหะบำรุงการศึกษาของกุลบุตร ถ้ายแต่เพียง เท่านั้น แต่ยังได้ทรงจัดการศึกษาให้แพร่หลายจนประชาชนนิกรที่อยู่ในฐานะ อันขาดแคลนไร้อุปการะก็ได้รับความสดวกในการเล่าเรียนทั่วกันด้วย

พระองค์ได้ทรงทำนบบำรุงการอุตสาหกรรมต่าง ๆ จนมีผลให้บังเกิดโรง
 สกไฟฟ้าแลโรงงานต่าง ๆ ขึ้นเป็นอันมาก อีกทั้งความสดวกในการคมนาคมโดย
 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ ให้สร้างทางรถไฟขึ้น ดังนี้พาณิชย์การของประ-
 เทศจึงได้รับความส่งเสริมก้าวหน้าขึ้นอีกเป็นอเนก อันเป็นเหตุให้บังเกิดผล
 ประโยชน์กำไรอย่างงดงาม

กิจการใดที่จำเป็นอันจะเป็น บัณฑิตให้กรุงเทพฯ เป็นพระมหานครอันสมแก่
 พระราชอาณาจักรสยามนี้ พระองค์ก็ได้ทรงส่งเสริมโดยพระราชวิริยภาพอัน
 ยดยิ่ง แต่โดยความปรารถนาของพระผู้เป็นเจ้า พระองค์ได้เสด็จสวรรค-
 ตเสียบแล้ว จึงมิสามารถจะทรงพระราชกิจของพระองค์ให้ลุถึงที่สุดแห่ง
 พระบรมราชประสงค์ได้

ในพระราชอาณาจักรสยามไม่มีการปกครองอย่างกตัญ ไม่มีความหมาย
 บังคับอย่างหน้าเลือด ไม่มีการถือชาติ ไม่มีการขายชาติที่ชั่วร้าย ไม่มีความ
 พยายามที่จะแยกกันคนต่างชาติ ไม่มีการแสดงความเห่อเหิมโดยบับคั้นผู้
 น้อย และข้อสำคัญที่สุดคือความยุติธรรมนั้น มิได้ซื้อขายแก่กัน แต่ได้เพื่อ
 แผล่ให้กันแลกัน

บัดนี้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงถ้อยเห็นแห่งการปกครองพระราช
 อาณาจักรแล้ว พระราชภาระอันหนักแห่งตำแหน่งอันสูงสุดเช่นซึ่งยอมต้อง
 ปฏิบัติ ด้วยความวิญฉัยสอดส่องและให้ผลอันสำคัญยิ่งเสมอ จึงได้ตกมาเป็น
 ของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ซึ่งพระอัครมหาราชธิบดีได้ทรงส่งเสริมให้มี
 เกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่ง ๆ ขึ้นตลอดเวลาหลายร้อยปีมาด้วยความสำเร็จอย่างงดงาม
 อันพึงควรระลึกจดจำไว้เสมอ เหล่าข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายขอถวายความ
 ปณิธานขอให้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรง ประสพความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยมใน
 การทรงประกอบพระราชกรณียกิจหรือแม้ในพระบรมราชประสงค์ใด ๆ ทั้งสิ้น

พระราชอัยยาศ์อันสุภาพ สุขุม และเกษมสันต์ พระราชเสวก
 การอันสูงยิ่ง และพระราชหฤทัยอันจดจ่ออยู่ในราชกรณียกิจแห่งบ้านเมือง

พระราชวริยะภาพอันจะยังความเจริญมั่งคั่งให้บังเกิดแก่ประชาชนนิกธ ทั้งจะ
ให้ประเทศมีความตั้งงามสมกับชื่อ เพื่อจะยังความเจริญก้าวหน้าและความ
ปราศภัยให้บังเกิดแก่ชาติ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ประจักษ์แก่ตาโลก แล้ว
ว่าอนาคตภาคอันใหญ่ยิ่งแห่งประเทศนั้นรอคอยอยู่แล้ว พระราชวิจารณ์อันหนัก
แน่นในพระราชกรณียกิจตั้งแต่แรกเริ่มเสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชย์ ทั้งได้มีพระ
ราชหฤทัยสอดส่อง เพื่อจะยังความเจริญให้บังเกิดขึ้นโดยทั่ว ๆ ไปเป็นเครื่อง
แสดงความหวังสำหรับภายหน้าอยู่เป็นอันดี

ใต้ฝ่าล่องธูล์พระบาทใต้ทรงพระราชดำริห์โดยถ่องแท้แล้วว่าความ
เจริญทั่ว ๆ ไปย่อมอาศัยฐานะอันไพศาลแห่งการเศรษฐกิจและฐานะแห่งอาณา
ประชาน ทั้งพระราชกำหนดกฎหมายและคณะข้าราชการในรัฐบาลซึ่ง
สามารถปฏิบัติราชการให้สำเร็จเรียบร้อยดี และสิ่งเหล่านี้ใต้ฝ่าล่องธูล์พระ-
บาทใต้ทรงกรากกรำทำให้บังเกิดมั่งคั่งแล้วพร้อมมูล เป็นพระราชบุญญาภิหาร
อย่างยิ่งที่ใต้ฝ่าล่องธูล์พระบาทมีราชบริพารล้วนแล้วไปด้วยเสนาบดีที่สัตย์ซื่อ
ชำนาญ พร้อมด้วยกตัญญูสารถอันน่าเคารพบนอบอันได้ชื่อว่า รัตนาภรณ์แห่ง
ราชอาณาจักรเพื่อใต้ เป็นที่ปลูกษา ค้ำจุน และชักจูงการภายหน้าแห่ง
ประเทศนี้

ด้วยมืออันประณตน์อ้อม ข้าพระพุทธเจ้าขอตั้งสัตยาธิฐานให้ใต้ฝ่าล่อง
ธูล์พระบาททรงไว้ซึ่งพระวริยะภาพอันแรงกล้าและชัยชนะ และขอให้อำนาจ
คุณพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันนำมาซึ่งสิ่งอันตั้งงามทั้งปวงเทอญ

ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายพระพรชัยมงคลอีกครั้งหนึ่ง แต่ใต้ฝ่าล่อง
ธูล์พระบาทและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี ในมหามงคลลลภักดิ์กษิต
สมัยบรมราชาภิเษก และขอกราบบังคมทูลแสดงความจงรักภักดีของเหล่าข้า
พระพุทธเจ้าอันมีอยู่ต่อใต้ฝ่าล่องธูล์พระบาทและมหาเศวตฉัตร

คำกราบบังคมทูลของคณะ คาวูดี โบหุรา มหะหมัด

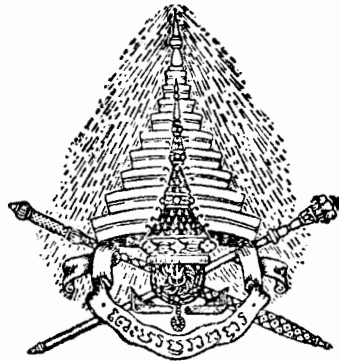
ขอเดชะฝ่าล่องธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าเหล่าผู้แทนคณะ คาวูดี โบหุรา มหะหมัด ซึ่งได้มาฟังบรมโพรธิสมภารทำการค้าขายอยู่ในพระราชอาณาจักรของใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาท ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตกราบบังคมทูล ถวายพระพรชัยมงคลแด่ใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาท ในโอกาสเสด็จขึ้นเถลิงสิริราชสมบัติแห่งรัฐสยามณชลประเทศสยามนี้

ช่วงกาลนานหลายปีล่วงมาแล้ว ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้รับพระราชนิเทศให้เข้ามาสำนักอยู่ในพระราชอาณาจักรของใต้ฝ่าล่องธุลีพระบาท เพื่อทำการพาณิชย์นานา ทั้งได้รับพระราชทานอิศราภาพในการปฏิบัติศาสนกิจอีกส่วนหนึ่งด้วยซึ่งข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างยิ่ง

ในวาระอันเป็นโอกาสจิตสมัยบัดนี้ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส กราบบังคมทูลถวายความคารวและความขอบพระเดชพระคุณ สำหรับสิทธิและพระมหากรุณาที่โปรด ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าได้รับพระราชทานอยู่ในกาลบัดนี้ ซึ่งเป็นไปได้ก็ด้วยอาศัยพระมหาเมตตาคุณโดยแท้ ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายพระพรชัยมงคล ขอให้ทรงดำรงอยู่ในสิริราชสมบัติช่วงกาลนาน โดยเกษมสุขสำราญเจริญรุ่งเรืองยิ่งและขอให้พระชนมายุยืนยาว

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาขอใต้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทรงรับพร ดังได้กราบบังคมทูลมานี้ เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งความจงรักภักดี อันคณะข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายในโอกาสนี้

พระราชดำรัสตอบผู้แทนคณะประชาชน
ซึ่งเฝ้าถวายชัยมงคลเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘

เราขอขอบใจท่านทั้งหลาย ทั้งฝ่ายศาสนิกบริษัท และวานิชกรอื่น
ได้มาสโมสรสนับนิต เพื่อประสาทพรชัย โดยไมตรีจิตต์แด่เราและสมเด็จพระ
พระบรมราชินี ฌบัตัน

โดยฐานะแห่งโลกสันนิบาตในเวลานี้ ประเทศต่าง ๆ ย่อมต้องอาศัย
ซึ่งกันและกัน หมู่ชนต่าง ๆ ภายในประเทศก็ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ตลอด
ลงไปจนเอกชนก็ต้องทำกิจหาคานเคราะห์แก่กันและกันโดยลำดับ มนุษย์เราได้
ประจักษ์ใจขึ้นทุกทีว่า สิ่งที่เราควรมุ่งควรปรารถนานั้น คือการช่วยกันและกัน
หรือจะว่าการสามัคคีทั่วโลกโดยปราศจากความถือชาติถือสกุลนั้นก็ดี เพราะ
ฉนั้น การปกครองบ้านเมือง ใ้ว่าจะสำเร็จได้ด้วยผู้นำที่รับราชการถ้อย
เดียนั้นหาไม่ได้เลย ต้องอาศัยความช่วยเหลือพร้อมเพรียงกันในหมู่พลเมือง
ทุกชนิด ทุกชีพทุกชาติ เช่นในทางให้การศึกษา ซึ่งเราไม่จำเป็นต้องชี้แจง
ช้ชยาวเลยว่า คณะศาสนิกบริษัท เช่นคณะเปรสบีเตียนและมิชชันโรมัน
คาทอลิก ได้มีคุณูปการแก่บ้านเมืองเพียงไรด้วยความประจักษ์อยู่แล้ว หรือ
ในทางค้าขายและทางประสาทความสมบูรณ์ให้แก่ประเทศที่เหมือนกัน คง
ไม่มีเสียงแย้งได้ว่าเราได้รับผลจากการที่พ่อค้าต่างชาติเช่นพวกท่านทั้งหลาย

เข้ามาทำมาหากินเพียงไร ไซ้แต่เท่านั้น เรายังรู้สึกภูมิใจไม่น้อยอีกด้วยที่ได้เห็นพ่อค้าไทยเกิดขึ้นบ้างแล้วจนได้เห็นแต่กณะผู้แทนเข้ามาอวยพรให้แก่เราในบัดนี้ ทั้งนี้และล้วนเป็นพยานสื่อให้เห็นได้ชัดแท้ว่า เมืองเรามองคแห่งความเจริญพอจะหวังได้เสมอว่ายังจะงอกงามยิ่งขึ้นต่อไป การที่ประชาชนแต่งหัวหน้าคณะผู้แทนมาอำนวยการแก่เราในครั้งนี้ เป็นที่หมายสำคัญแห่งความพร้อมเพรียงในสามัคคีธรรมว่าเราทั้งหลายจะอยู่ด้วยกัน จะทำมาหากินด้วยกันเป็นอันดี ด้วยความรู้สึกเช่นนี้เราจึงมีความปีติยินดีที่ได้มาต้อนรับท่านทั้งหลายครั้งนี้ เรายินดีรับพรของท่านด้วยความปีติปราโมทย์ และขออำนวยการตอบแทนให้ท่านทั้งหลายมีความสุขความเจริญ ให้ทำมาค้าขึ้น มีความปรารถนาสิ่งใดในทางที่ชอบ ขอให้เป็นผลสำเร็จดังมโนรถ กับขอจงได้รับความขอบใจของพระราชนิและตัวเราเองทุกคณะ และจงนำความขอบใจนี้ไปให้แก่บรรดาประชาชนซึ่งท่านเป็นผู้แทนวันนี้อย่างทั่วกัน

บัญชีพระสงฆ์ที่เข้างาน

บัญชีพระสงฆ์ที่เจริญพระพุทธมนตร์และฉันเช้า ๓ วัน ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก องค์ที่เจริญพระพุทธมนตร์ในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย หมาย อ. พระที่นั่งไพศาลทักษิณหมาย พ. พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน หมาย จ. นั่งปรก หมาย ป. สวดท่องภาณ หมาย ก. คือ :-

๑. พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์ (กุขงศ์ สิริวฑฒน) สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธ พ. จุดเทียนชัย ถวายเทศน์
๒. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ม.ร.ว. เจริญญาณฉนท) วัดระฆังโฆสิตาราม พ. ดับเทียนชัย
๓. สมเด็จพระวันรัต (จำป ปุณณทตต) วัดเบญจมบพิตร พ.
๔. สมเด็จพระพุฒาจารย์ (แพร ศิสฺสเทว) วัดสุทัศน์เทพวราราม พ.
๕. พระญาณวราภรณ์ (ม.ร.ว. ชัน สุจิตต) วัดบวรนิเวศวิหาร พ.
๖. พระธรรมวโรดม (เข้ม รมมสร) วัดพระเชตุพน พ.
๗. พระพรหมมุนี (แย้ม อูปวิภาส) วัดราชประดิษฐ จ.
๘. พระศาสนโสภณ (เจริญ ญาณวร) วัดเทพศิรินทราวาส พ. อ่านประกาศเทวดา ถวายเทศน์
๙. พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จัน สิริจันท) วัดบรมนิวาส จ., ป.

๑๐. พระรัตนชัยมุนี (ม่วง รตนธช)
วัดท่าโพธิ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พ., ป.
๑๑. พระโพธิวงศาจารย์ (อ้วน ตีสฺส)
วัดสุปัฏนั์ จังหวัดอุบล อ., ป.
๑๒. พระธรรมปาโมกข์ (แจ่ม จตุตสฺส)
วัดมกุฏกษัตริยาราม พ., ป.
๑๓. พระธรรมโกศาจารย์ (เซ่ง อุตฺตม)
วัดราชาธิวาส พ., ป.
๑๔. พระธรรมไตรโลกาจารย์ (เฮง เขมจารี)
วัดมหาธาตุ พ., ป.
๑๕. พระเทพสุธี (นาค สุนนาค)
วัดอรุณราชวราราม พ., ป.
๑๖. พระเทพกวี (มณี ฉนฺน)
วัดบวรนิเวศวิหาร จ., ป.
๑๗. พระเทพเมธี (จู อิศฺสรญาณ)
วัดมัชฌิมาวาส จังหวัดสงขลา พ., ป.
๑๘. พระเทพเวที (อยู่ ญาโณทย)
วัดสระเกศ พ., ป.
๑๙. พระเทพมุนี (เฟื้อน ตีสฺสทตฺต)
วัดพระเชตุพน พ., ป.
๒๐. พระเทพโมลี (อยู่ อุตฺตรภทฺท)
วัดประยูรวงศาवास พ., ป.
๒๑. พระมงคลเทพมุนี (มฺยู ปณฺฑิต)
วัดจักรวรรดิราชาวาส พ., ป.

๒๒. พระมงคลเทพมุนี (นวม พุทฺธสร)
วัดอนงคาราม อ.
๒๓. พระคุณวงศ์ (วอน นนทีย)
วัดปรมัยยิกาวาส จังหวัดนนทบุรี พ.
๒๔. พระราชสุธี (โชติ ชุ่มมปโชติก)
วัดพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม พ., ก.
๒๕. พระราชเวที (ปลด กิตติโสภณ)
วัดเบญจมบพิตร พ., ก.
๒๖. พระศรีธรรมมุนี (จาบ เขมก)
วัดบวรนิเวศวิหาร อ., ก.
๒๗. พระวรญาณมุนี (พร้อม จนทโชต)
วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก พ., ก.
๒๘. พระสุธรรมชรัคุณ (ขาว เขมก)
วัดสามพระยา พ., ก.
๒๙. พระญาณเวที (บุญลือ ยติก)
วัดพระมหาธาตุ จังหวัดนครศรีธรรมราช พ., ก.
๓๐. พระอุตรคณารักษ์ (ศรี พุรหม์โชติ)
วัดพระเชตุพน พ., ก.
๓๑. พระญาณไตรโลก (นาย คงคสุวณฺณ)
วัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ., ก.
๓๒. พระเมธาธรรมรส (เสาร โสรีย)
วัดพิชยญาติการาม พ., ก.
๓๓. พระวิสุทฺธิโสภณ (โพ อินทสร)
วัดมหารณพาราม พ., ก.

๓๔. พระเทพสิทธินายก (เลียบ ปุณฺณสิริ)
วัดเทวราชกุญชร พ., ก.
๓๕. พระอมรโมลี (อาบ อุกุตุต)
วัดบวรนิเวศวิหาร พ.
๓๖. พระวินัยมุนี (แปลถ วุฑฺฒินฺญาณ)
วัดราชบพิธ พ., ก.
๓๗. พระทักษิณคณิศร (สาย ปุณฺณคฺกุค)
วัดอินทาราม จังหวัดธนบุรี อ., ก.
๓๘. พระญาณโพธิ (ใจ จนฺทโชต)
วัดพระเชตุพน อ., ก.
๓๙. พระธรรมเทศาจารย์ (ม่วย ชมฺมปาต)
วัดราชโอรสาราม อ., ก.
๔๐. พระอริยธัช (พุด พุฑฺธญาณ)
วัดสำแล จังหวัดประทุมธานี อ.
๔๑. พระธรรมมานุสารี (สว่าง จนฺทโชติ)
วัดเทียนถวายเป็น จังหวัดประทุมธานี อ., ก.
๔๒. พระชยาภิวัดมน (หนู ติสฺสรภิกฺขุ)
วัดสมุหนิมิตต์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อ., ก.
๔๓. พระธรรมมารามคณี (หนู วิจิต)
วัดโตนด จังหวัดสงขลา อ., ก.
๔๔. พระวิสุทธธีรังสี (เปลี่ยน อินฺทสร)
วัดชัยมงคลชะนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี อ., ก.
๔๕. พระอุดมญาณ (ควด อุดฺตม)
วัดเสาธงทอง จังหวัดนนทบุรี อ., ก.

๔๖. พระวินัยกิจโกศล (ตรี จันทสร)
วัดกัลยาณมิตร อ., ก.
๔๗. พระรัตนมุนี (บาง ชมรมรสี)
วัดหงส์รัตนาราม อ., ก.
๔๘. พระศาสนุเทศาจารย์ (บุญ ปรูปณฺสัสส)
วัดเศวตฉัตร อ., ก.
๔๙. พระกวีวงศ์ (กระแจะ วสุตม)
วัดบพิตรพิมุข อ., ก.
๕๐. พระประสิทธิ์ศีลคุณ (จ้อย สิริทต)
วัดโมลีโลกยาราม อ., ก.
๕๑. พระวิเชียรมุนี (บุญ ปุณฺสวณฺณ)
วัดกุสีดาราม อ., ก.
๕๒. พระประสิทธิ์สุตคุณ (ทิม อุทิต)
วัดราชนัดดาราม อ., ก.
๕๓. พระสุเมธมุนี (ลับ สงกิจ)
วัดชนะสงคราม อ., ก.
๕๔. พระวิสุทธีสารเถร (ผ่อง ชมมโชติก)
วัดคูหาสวรรค์ อ., ก.
๕๕. พระวิสุทธีสมาจาร (เช็ก พรหมสร)
วัดทองธรรมชาติ อ., ก.
๕๖. พระภัทรศีลสังวร (สาต อหีสก)
วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ จังหวัดนครศรีอยุธยา อ.
๕๗. พระพุทธพยากรณ์ (เจริญ อุปติสฺส)
วัดอัม্বরสวรรค์ อ., ก.
๕๘. พระสุวรรณวิมลศีล (ลับ ติสฺสโชติ)
วัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ., ก.

๕๕. พระสังกัจจกุน (จำ อินทวิส)
วัดศรีทศเทพ อ., ก.
๖๐. พระธรรมธราจารย์ (อ่อน ปุณฺณุตฺตม)
วัดมหาพฤฒาราม อ., ก.
๖๑. พระศรีสมโพธิ (ช้อย ฐานทตฺต)
วัดมหาธาตุ อ., ก.
๖๒. พระวิเชียรธรรมคุณาธาร (โสม ฉนฺน)
วัดราชบูรณะ อ., ก.
๖๓. พระพนิตพนัย (จั้น กมาธิก)
วัดมกุฏกษัตริยาราม อ.
๖๔. พระธรรมกิติ (นาค เมณฑกนาม)
วัดระฆังโฆสิตาราม อ., ก.
๖๕. พระวิเชียรกว (ฉัตร อินทสุวณฺณ)
วัดพระเชตุพน อ., ก.
๖๖. พระศีลาจารพิพัฒ (ช่วย อิศฺสรญาณ)
วัดสระเกศ อ., ก.
๖๗. พระญาณสมโพธิ (สวสดี กิตฺติสาร)
วัดมหาธาตุ อ., ก.
๖๘. พระนิกรมมุนี (ปลื้ม อุดฺตร)
วัดมหาธาตุ อ., ก.
๖๙. พระอมราภีรักษิต (ชัย ชิตมาร)
วัดบรมนิวาส อ., ก.
๗๐. พระสาธุศีลสังวร (สีลรัตน)
วัดบวรนิเวศวิหาร อ.

๗๑. พระธรรมปัทมจินดาจารย์ (เชื้อ จนฺทโชติ)
วัดประยุรวงศาวาส อ., ก.
๗๒. พระอริยกวี (สำราญ โกสธ)
วัดจักรวรรดิราชาวาส อ., ก.
๗๓. พระปริยัติบัณฑิต (ดำ อาภาวรีสี)
วัดสุทัศน์เทพวราราม อ., ก.
๗๔. พระศากยบุตติยวงศ์ (อยู่ ปุณฺณวฑฺฒน)
วัดอรุณราชวราราม อ., ก.
๗๕. พระอริยมุนี (สว่าง ชมฺมโชติ)
วัดเบญจมบพิตร อ., ก.
๗๖. พระสุนทรสมาจาร (พรหม อินฺทโชติ)
วัดกัลยาณมิตร อ., ก.
๗๗. พระพุทธวิริยากร (จัน จนฺทกนฺต)
วัดโสมนัสวิหาร อ., ก.
๗๘. พระอุดมศีลคุณ (อิน อคฺคิตตฺต)
วัดเทพศิรินทราวาส อ., ก.
๗๙. พระมหาคณิศร (ภา ภาณก)
วัดราชพิศ จ., ก.
๘๐. พระญาณรักขิต (ศรี นารท)
วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จ., ก.

ประกาศเทวดาในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก รัชกาลที่ ๗

สรชชั สเสนัน สพนันุ นรินันุ
ปริตฺตานภาโว สทา รกฺขคฺคิตฺ
ผริตฺวาน เมตฺตํ สเมตฺตา ภทฺนคฺตา
อวิกฺขิตฺตจิตฺตา ปริตฺตํ ภณฺนคฺตํ ๑

ภทฺนคฺตา ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย นิมนตพระผู้เป็นเจ้าสำรวมจิตต์
อย่าให้ส่ายในอารมณ์ จงกอบด้วยเมตตราพรหมวิหาร แฝ่ไปในพระบรมราชวงศ
ข้าราชการแล้วจงสวดพระปริตรอธิษฐานจิตต์ว่า ขออานุภาพพระปริตรนี้ จง
คุ้มครองป้องกันรักษาสมเด็จพระบรมกษัตริย์กับทั้งราชมโหสวรายสมบัติ แลพระ
ราชวงศานวงศเสนาพฤคฺตามาตย ให้ปราศจากสรรพอุปัทวทุกขเจริญสุขสิริ
สวัสดิเป็นนิพิพัทฺชนิรันดรเทอญ ๑

สคฺเค กาเม จ รุเป คิริสิขรตณฺเฏ จนฺตลิกฺเข วิมาเน
ทีเป รุญฺเช จ คามเ ตรวนคฺทเน เคหตฺถณฺมุที เขตฺเค
ภุมฺมา จายนฺตฺ เตวา ชลตฺถลิสฺเม ยกฺขจฺจนฺตพฺพนาคฺตา
คิมฺภูนฺตฺตา สนฺตฺติเก ยํ มุนิวรฺวจัน สธาโว เม สฺถณฺนคฺตํ ๑

โกนฺโต เทวสงฺฆา ตูกรหฺมูเทพยอมนิกฺรยัคฺษคนฺธรรพํ กุมภันท์
นาคทั้งหลาย มือาคือท้าวตตรฐราช ท้าววิรุฬหก ท้าววิรุบัคย์ แลท้าวกุเวรราช
กับทั้งสมเด็จพระจักรินทรเทพโกสัย ผู้มีมหิทธิอำนาจ มีทิพยโสทรทิพยจักษอันประ
เสริฐบังเกิดอยู่ในทิพยพิมานมาสแลเทพยเจ้าซึ่งเนาอยู่ในภูมิพิฤกษบรรพตา-
กาศ ฉะกามาจรโสฬศพรหมพิภพ อักองค์ มหิศวรวิษณฺนพเคราะห์เทพยดาทวา
ทศราศีสถิต กับทั้งเทพยสัปตพิศนักษัตร์ดารา แลเทพไทยอันอภิบาลบำรุง
รักษาพระมหานครพระบรมมหาราชวัง พระที่นั่งเศวตฉัตรมนทिरรัตนปราสาท
จงมาสโมสรสันนิบาตในพระราชนิเวศนมหาสถาน สมาทานเบญจางคิกศีล
สตับับรศพระสัทธรรมพุทโธวาทศาสนกถา จงปรึดารับราชพลีทั้งสองประการ
คืออามิสพลี มีต้นว่ารูปเทียนสุคนธบุบผชาติโกชนาหารอันเอมโขอ ที่โปรส

ให้จัดสรรเป็นเครื่องสักการพิธี แลธรรมพลี คือพระราชกุศลที่ทรงบำเพ็ญ
ในงานพระบรมราชาภิเษกครั้งนี้ มีต้นว่าทางบูชาพระศรีรัตนตรัย ทรงบริจาค
ไทยธรรมไตรจีวรพัสดุขชะโกชนาหารแลสมณะปริกขารอันประณีตแต่พระ
ภิกษุสงฆ ทรงพระราชอุทิศแก่เทพยทั้งปวงเป็นธรรมบรรณาการ จึงมีไมตรีจิตต์
สถิตเป็นสักขีพยานในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษกนี้ ๆ จำเดิมแต่สมเด็จพระ
บรมนารถีประถมกษัตริย์ในพระบรมวงศ ทรงสถาปนากรุงเทพมหานคร
อมรรัตนโกสินทรมหันทรายุทธยานี้มา คณนาได้ถึง ๑๔๔ ปี มีบรมกษัตริย์ได้
เสวยไอศวรรยาธิปัตย์สืบสूरียสันตติวงศ์ถึง ๖ พระองค์ล่วงแล้วมา ทุกพระองค์
ได้ทรงปกครองแผ่นดินโดยผาสุกสวัสดิ์ กลดแคล้วจากสรรพพิบัติอุบัต
ภัยอันตราย พระราชอาณาจักรปราศจากราสายสงบราบคาบทั้งนี้ เห็นแท้
แน่ว่า เป็นด้วยอานภาพเทพไทยทั้งปวงช่วยอภิบาลรักษา ๆ กาลบัดนี้ พระ
ราชวงศานวงศ์เสนาบดีมนตรีมุขสมณะพราหมณาจารย์ มีสมานฉันท์ประชุม
กันตั้งพระราชพิธีถวายพระบรมราชาภิเษก แต่สมเด็จพระบรมพิตรพระราชสม
ภารพระองค์ซึ่งเสด็จผ่านพิภพฉลองพระองค์ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช
สืบสूरียสันตติวงศ์ อันจะได้ทรงพระปรมาภิไธยประกาศิตว่า

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันตเดชณดิถกรรมา
ธิบดี เทพยปรียมหาราชรวังศ อสัมภินพงศ พระกษัตริ บรมุรัตนราชนิก
โรดม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ อุกโตสุชาติสำคฤหคราหณ
จักรบรมนาถจุฬาลงกรณราชวรังกูร มหามกุฏวงศรสุรัชยฐ ราชธรรมทศพิช
อุตักฤษณินบุญ อคฺลยภฤษณานีร์หาร บูรพาธิการสุสาธิตชั้นยลภษณวิจิตร
เสภาภคยสรรพางค์ มหาชโนตมางคมานท สนิหิตสมันตสมาคม บรมราช
สมภาร ทิพยเทพาวตาร ไพศาลเกียรติคุณ อคฺลยศักดิ์เดช สรรพ
เทเวศ ปรียานุรักษ์ มงคลลักษณ์เนมาหวัย สุโขทัยธรรมราชา อภินาว
ศิลป์ศึกษาเดชนาวุช วิชยยุทธศาสตร์โกศล วิมลนรรยพินิต สุจริตสมาจาร
ภักทรภิชญาณประดิگانสุนทร ประวรศาสโนปสทมภก มุลมุขมาตยวรนายก

มหาเสนาณี สราชนาวีพยุหโยธโทยมจร บรมเชษฐโศทรสมมต เอกราชยศ
 สหิคมบรมราชสมบัติ นพปถุสเสวตฉัตรฉัตร ศรีรัตนปลัทธิณ มหาบรม
 ราชากิเษกาภิษิต์ สรรพศทิกวิจิตเตโชไชย สกลมไหศวรมหาสวามินทร์
 มเหศวรมหิทรมหารามาศิราชวโรดม บรมนาถชาติอาชัญยาศรัย พุทธา
 ทิไทรรัตนศรณารักษ วิศิษฏศกตอัครนเรศวราชิบดี เมตตากรรุณาศัตลหฤทัย
 อโนปไมยบุญการ สกลไพศาลมหารัษฎราชิบดีนทร์ ปรมินทร์ธรรมิกมหา
 ราชชิราช บรมนาถบพิตร พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เสด็จเถลิงถวัลยราชพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพมหานคร กรม
 รัตนโกสินทรมหินทรายุทธยา มหาดิลกภพนพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราช
 นิเวศนมมหาสถาน อภิบาลสยามรัฐมหามณฑล ฯ ขอเทพยเจ้าทั้งหลาย มี
 กมลประกอบด้วยเมตตา ช่วยกันคุ้มครองรักษาสมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสม
 ภารพระองค์ให้ทรงพระเจริญในสิริราชสมบัติ ชั่วพลวด้วยพระราชศักดิ์
 ดิเรกยศ ปราบกฏแผ่ไพศาลไปในนานาประเทศ ทุกเขตต์ขันธรัชสีมา ปราศ
 จากสรรพภัยพยาธิทุกข์ เสวยไอศวรยสุขที่หมายศุขชนมสวัสดิ์ จงจัดสรรพ
 ทุกขาดูร พูลสุขเกษมเปรมปรีดี ตลอดถึงพระราชวงศานุวงศเสนาบดี
 อมาตยราชบริพาร สมณพราหมณาจารย์ประชาชนิกรทั้งในกรุงเทพมหานครทั้ง
 ในหัวเมืองมณฑลชั้นในชั้นนอก บันออกเป็นเมืองเอกโทตรงัดวา อีกทั้งใน
 ประเทศราชธานีทั่วรัชสีมาอาณาเขตต์

อนึ่งขออานุภาพเทพยมเหศวรศักดิ์ แลเทพยผู้อภิรักษ์ภพระมหานคร
 ราชธานี มีพระสยามเทวาธิราช พระกาฬไชยศรี แลพระเสื่อเมืองพระทรง
 เมือง เทพารักษหลักนครเป็นต้นไป จงบันดาลบรรดาไพรัชประเทศต่างเขตต์
 ขันธสีมาให้มีหิตูปเทศจิตต์ไกลจากวิหิงสา ไม่ก่อกิจอมิตรไพรัชมารันทำ กลับเป็น
 สัมพันธมิตรสนิสนม น้อมนำประโยชน์มาสู่พระมหานครให้สัมบูรณพุลสวัสดิ์
 ยังหมู่เสนาพลนิกายให้มีมนัสร่วมสามัคคีธรรมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มั่นคง
 ในความสวามิภักดี เป็นกำลังพิทักษ์รักษารัชสีมาให้ราบคาบ มีสุภาพเหี่ยม

หาญพอจะต่อยุทธ์ซึ่งชั้ยจากศัตรู เมื่อถึงเวลาจะเข้าสู่สงคราม เชิดชูความ
 เป็นเอกราชของชาติให้ยืนยงยังหมู่พระราชวงศานุวงศเสวกามาตยราชบริพาร
 ให้พร้อมสมัคสมานฉันท์ช่วยกันปฏิบัติราชกิจ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
 กตัญญูเป็นกำลังค้ำชูพระราชอาณาจักรให้เจริญมั่นคงยังสรรพอู่ทวะอย่าให้เกิดมี
 แก่ประชาชน ยังฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล เกื้อกูลแก่สรรพพืชัญญาหาร
 พืชผลพุกษาลดาชาติ ยังเหล่าสัตว์จับตบตทวิบาทให้ปราศจากอันตรายเกิด
 สืบพืชพันธุ์ เจริญแพร่หลายเป็นอุปการแก่นุชนนิกร ยังพระมหานครให้สม-
 บูรณด้วยโภคสมบัติไหลหลั่งถึงมามีได้ชัดทั่วทิศานุทิศ ของประสิทธิ์ศุภมณูญ
 ผลโดยนัยประกาศอันอาตมพรรณนามาฉนี้

ธมฺมสุสฺวนกาโล อยมฺภทฺนฺตา

ธมฺมสุสฺวนกาโล อยมฺภทฺนฺตา

ธมฺมสุสฺวนกาโล อยมฺภทฺนฺตา

THE CORONATION

OF

HIS MAJESTY

PRAJADHIPOK

KING OF SIAM

BY

HIS HIGHNESS PRINCE DHANI NIVAT

B. E. 2492

Second Edition

All Rights Reserved

CONTENTS.

INTRODUCTION.	(i) Origin and Nature of the Ceremony	Page 1
	(ii) Scene of the Ceremony	.. 3
	(iii) Paraphernalia of the Ceremony ...	.. 3
THE CEREMONY.	(i) Preliminary Rites	.. 5
	(ii) The Coronation	.. 6
	(iii) Protection of Buddhism	.. 13
	(iv) Assumption of the Residence	.. 13
	(v) State Progresses	.. 14
	by land	.. 15
	by water	.. 17
APPENDIX.	Brahmanic Mantras	.. 19

INTRODUCTION

Origin.

THE ceremony of coronation in Siam dates, in so far as authentic records place us, only from the foundation of the present dynasty, nearly a century and a half ago. It can however be almost safely assumed that it was known and practised during the period at least of Ayudhya. Stray references indeed from certain literature mention celebrations of the Coronation of some of the last kings of Ayudhya.* If we examined the forms and prescriptions of the ceremony we should find it to be an altogether Hindu ritual with interstices of Buddhist and local modifications. Now, the source of our Indian civilisation has been proved to be traceable from three directions — (1) Peninsula Hinduism, with vague data as to date, which may probably be reckoned downwards from the time of the Kingdom of Sri Vijaya between the 8th and the 12th centuries of the Christian Era, possibly modified by fresh streams of Indian immigrations from time to time to an unestimable extent, which from its mediaeval centre of Nagor Sri Dharmaraj has furnished us our Sivaite Brahmins (พระพรหมวงษ์) and their ceremonies, among which the very one of anointment is said to have been known and practised in the time of Sukhodaya,** this latter having had direct intercourse with that centre; (2) Khmer Hinduism, probably influencing the Siamese pioneers of freedom in the Sukhodaya period from the middle of the 13th to the middle of the 14th centuries of the Christian Era, possibly revived at different times such as after the victory of Siamese arms at Angkor Thom in A.D. 1431, and it was from this source that we later got our Vishnuite Brahmins (พระพรหมพฤทธิยาศ); and (3) Mon Buddhism originating from the Hindu civilisation of the Maurya dynasty of Magadha (3rd century B.C.), but modified a great deal by time before it reached Siam in the 16th century A.D. during the Burmese protectorate of Ayudhya after their victory in the Great Burmese War. It follows then that the ritual of anointment, which is the basis of a coronation, must have come to us through one or other of the above channels. For the ceremony of coronation however—that is the ceremony proper when the king sits on the Bhadrapiṭh Throne—we should have to rule out the third source, since originating, as it did, from the time of the Maurya dynasty, it could not

* cf. Prince Damrong's History of Rama II p.p. 16-17.

** cf. The Year's Ceremonies by H.M. Rama V (พระราชพิธี๑๒๒๒) p.77

have resulted in such forms of Mantras as are used by our Brahmin priests for the obvious reason that they had not developed so far in Indian belief at all till much later. Now we know from history that after the fall of Ayudhya in A.D. 1767 Brahmins and their Court etiquette were lost sight of. It has been presumed, on the argument of absence of evidence, that Phya Tak was never crowned; nor was Rama I upon his assumption of the affairs of state. The latter however a short time after managed to gather together whatever remnants of ceremonial etiquette as were still existing, together with some Brahmins—Siamese descendants of Indian Brahmins—from Nagor Sri Dharmaraj and Cambodia; and with the aid of the former especially of these, managed to revive and perform a ritual of coronation which has been our precedent ever since. And so, although it is undoubtedly a fact that both Sukhodaya and Ayudhya had their Brahmins and their ceremonies, yet our ceremony of coronation as existing can only claim an origin dating from the first reign, which in turn may be reckoned as having as its basis a late form of Peninsula Hinduism. The Buddhist and local modifications, however, could have been added on at any period, especially under Rama IV.

The nature of the ceremony resolves itself into two categories: (1) the anointment and coronation (ប្រវត្តន៍រាជានិម្មេក)—Hindu with Buddhist modifications; and (2) the assumption of the Royal Residence (ពេទ្យាប្រតិបត្តិ) purely Buddhist of the local type. The two categories are not performed separately but are interwoven to form a conglomerate whole.

In the last reign, however, a need arose of holding two coronations. His late Majesty, as Crown Prince studying in Europe, had travelled and attended numerous functions at many European Courts, and consequently wished to reciprocate hospitality to his former hosts. At the same time according to Siamese theory, when a king dies, his heir though assuming the full reins of Government, does so merely as a regent and is not a king until duly anointed. Hence a king was bound to hold his coronation, even during the period of mourning for his predecessor. A compromise was then arrived at through the late King's initiative by going through the formal and necessary ceremonies as soon after his accession as possible, to be in conformity with established usage. And then after the period of mourning he again held a festival of coronation in full splendour before an assemblage of royalty, which was according to

some accounts, "never before witnessed in Asia." It was made a regular occasion of rejoicing with banquets, balls and galas. This was the *raison d'être* of the two coronations.

Now, however, the world is not yet recovered from the effects of the Great War, and His Majesty has accordingly ordered a return to old custom, in order to curtail undue expenditure, to be in keeping with the times, with the addition of few necessary modifications.

In view of the intimate connection between the ceremonies that are to take place and the various sections of the older Residences, where the coronation will be held, it is thought that some explanation as to their respective standing should be given of these sections.

The group of buildings, where coronations are held, is collectively designated as the Maha Mondira (พระมหามณเฑียร), which might perhaps be rendered as the "Chief Residence." It was built by Rama I, and actually resided in by the first three kings of the present dynasty. It is made up of 3 principal sections, the southern most is named Chakrabarti Biman, which is the residence proper, containing the state bedchamber; to the north of this is the Baisal Hall, a kind of inner or private hall of audience; and still to the north of Baisal is the Hall of Amarindra, the outer or public hall of audience.

Some explanation should also be given of the various paraphernalia of State which will take prominent parts in the ceremony. In order to avoid confusion the various articles for domestic use as employed in the Assumption of the Residence are here separated and will be dealt with afterwards.

First of all, come of course the crowns. In this ceremony the headgear prescribed for royal use varies in accordance with the solemnity of each occasion. Not counting of course the occasions on which the King is in military or naval uniforms, he will have to use no less than three different crowns, besides 3 royal Siamese hats for coming to and from the scene of ceremony. The three crowns are (i) the Great Crown of Victory (พระมหากษัตริย์มงกุฎ) with which the King will formally crown himself on the day of coronation and which will be also worn at the grand audience and again when the King is borne in procession to the Chapel Royal of the Emerald Buddha, and thence later to the Hall of Dusit; (ii) the Kathin Crown (พระศกฺขามหากฐิน) presumably worn in olden times on gala occasions of Kathin-presentation, which on this occasion will be worn at the Queen's investiture when the King receives ladies of the Royal Family and Household and other ladies of rank in audience; this crown dates from the time of Rama I; and (iii) the personal

Scene.

Paraphernalia.

Kathin-Crown (พระชฎามหากฐินน้อย), made severally for every individual sovereign and worn on occasions of his state progresses through the City and on the River, as well as on certain later occasions during the reign such as gala presentations of the Kathin robes.

Next to the crowns, comes perhaps the so called Great White Umbrella of State (พระมหาเศวตฉัตร), made of plain white cloth trimmed with gold, consisting of 9 tiers, as mark of full sovereignty.

The Sword of Victory (พระแสงขรรค์ชัยศรี), with a heavy gold scabbard profusely enamelled, supposed to be an emblem of sovereignty of the ancient Khmer Empire, which would date from no less than about the 10th Century A.D. is another royal emblem of the foremost rank, as is also the Fan (พัดวาลวิชนี), and the Slippers-these with the Great Crown constituting the traditional quintette of classical regalia.* The other regalia borne after the king on full ceremonial occasions are the Sceptre (ฉัตรพระกร) the whisk of the Yak's tail (พระแส้จามรี), and the whisk of the White Elephant's tail. Among articles of personal use are the "Brahmin Girdle" of strings, a traditional attribute of Siva,** and the personal sword (พระแสงฝักทองเกดขิง) which is borne after His Majesty on almost every occasion, even prior to Coronation Day by the Steward of the Household.

The "eight weapons of sovereignty" (พระแสงชัยภูอาวุธ) which bring up the rear of the royal party deserve some mention on account of their historical interest. The discus and trident are of course the respective attributes of Vishnu and Siva. Many of the other weapons are reputed to date from some event or other, especially in connection with King Naresvara (A.D. 1590-1605). It was he who is said to have fired the "Gun of the Satong" across the river Satong (now in Burma) at a Burmese pursuing column, killing their leader with the first shot.

The articles of domestic use as prescribed by local custom for a house-warming are: the cat (signifying Domesticity), the grinding stone (Firmness), the gherkin (Cool, therefore Happiness), and grains, peas and sesamum (Prosperity and Fertility).

* cf. Maha Vamsa, XI.

** cf. Prince Damrong's History of Rama II p. 28 Ed. B.E 2459.

ROYAL REGALIA.

THE CEREMONY.

Preliminary Rites.

The ceremony may be said to have begun on the 3rd February when a chapter of priests held a service of benediction in preparation for the inscription of His Majesty's full official style and title on the next day. The inscription was made on a gold tablet by a royal scribe in the Chapel Royal of the Emerald Buddha in presence of the above Sacerdotal Chapter and a deputy of the King. At the end of which due Brahminical ceremonies of blessing were held.

Meanwhile water for the King's anointment was consecrated at various shrines in the 17 circles and conveyed in urns by special delegates to the Capital to be used on the day of coronation. Places where consecrations took place were chosen some on account of their being the surviving centres of ancient civilisations and others, in absence of the above qualifications, from being conveniently situated near present seats of the Administration. Among the former may be mentioned the following: "The Buddha's Footprint" (Phrabad), the surviving centre of the former kingdoms of Lavo and Ayudhya; the Vihara of the "Victorious Lord" (พระพุทธรูปเจ้า), Bisnulok, once a Siamese Capital; Mahadhatu Monastery of Svargalok, representing the kingdom of Sajjanalaya-Sukhodaya; the Pathom Chetiya of Nagor Pathom, representing the kingdom of Sri Vijaya; Mahadhatu Monastery of Nagor Sri Dharmaraj, once seat of a former Siamese kingdom; Mahadhatu Monastery of Lampun, once the seat of the old kings of Haripunjaya, and taken also to represent the various kingdoms of the North, viz. Khelanga, Chiengsaen, Chiengrai, Chiengmai and Payao; and the Chetiya of Nagor Pnom, the former seat of an old kingdom of the Upper Mekhong.

On the 21st February, a preliminary evening service will be held in Baisal Hall by 30 priests, at which the Royal Family and officials of state will attend upon His Majesty. The service will be followed by the usual presentation of food to the celebrants on the next morning in the Hall of Amarindra, when His Royal Highness Prince Jinavara, Patriarch of the Kingdom will light the Candle of Victory in presence of the King and all the priests who are to take part in the Benediction Services hereafter.

Evening Benediction Services will be held for 3 days from the 22nd February, in all three sections of the Chief Residence. At the commencement

---

* Through an unfortunate accident a considerable part of this got published in a newspaper.

of the service in Baisal Hall the Right Reverend Phra Sasanasobhon will make a public oration every evening. His Majesty will attend some parts of every service, each of which will be followed by the usual presentation of food on the next day, this series terminating on the morning of the 25th, the morning of the coronation proper, when the Most Reverend Somdech Phra Vanarat, Archbishop of the North will extinguish the Candle of Victory in the Hall of Amarindra. This will mark the end of the Buddhist part of the coronation.

Meanwhile Brahmin priests will tend the sacrificial fires in honour of the Hindu Trinity in a pavilion apart and generally make sacrificial preparations for the coming rites. They will offer to the King, each evening at the Buddhist services of Benediction, purificatory water from conch shells and leaves with which the King will brush himself in a manner symbolical of an idea of purification according to Brahminical tradition.

Coronation.

On the morning of the 25th the King will proceed to Baisal Hall, where Princes of the Blood Royal, Foreign Representatives of Ministerial Rank, and higher officials of state are assembled. After due profession of the Faith on the King's part, at 9.53 a.m. the time being auspicious, the High Priest of Siva will invite His Majesty to take a ceremonial bath of purification and anointment on a specially erected pavilion between Baisal Hall and the Residence of Chakrabarti Biman. The anointment will consist of (a) Water from the five principal rivers of the Kingdom—the Menam Chao Phya, the Nagor Jaisri river (Meklong), the Rajapuri river, the Bejrपुरi river and the Bangpakong river—supposed to be in analogy for the famous classical five of ancient India—the Ganga, Mahi Yamuna, Sarabhu and Airavati; (b) Water of the 4 ponds of Subarna which are sanctified through constant usage in every State ceremony where there is an anointment (murdhabhisek); and (c) some of the water from the 17 circles which had been consecrated as already mentioned above. Before rising the King will receive benediction and anointment from their Royal Highnesses Prince Bhanurangsi and the Prince of Nagor Svarga as well as from the Prince Patriarch.

During the time while the king is to be anointed there will be a fanfare of drums and trumpets, and Siamese music; ancient guns will be fired within the Grand Palace. The 80 priests, assembled in the Chief Residence, will recite stanzas of Benediction. Thereafter the King will retire and again appear in Baisal Hall in full regal robes, preceded by Brahmin priests and learned men of the Court (Pandits) in the following order:—

Left File

1. Brahmin Priest (Luang Deba-charya) bearing an image of Ganesha.
2. } Brahmins with Pandava
3. } drums.
4. }
5. } Brahmins blowing conch shells.
6. }
7. A Brahmin.
8. Phra Siddhijaya- }
pati, High Priest } Scattering
of Vishnu. } roasted
grains.

Right File

1. Court Pandit (H.S.H. Prince Prom) bearing an image of the Buddha called the "Lord of Victory."
2. } Brahmins with Pandava
3. } drums.
4. }
5. } Brahmins blowing conch shells.
6. }
7. A Bramin. }
Phra Rajaguru } Scattering
Vamadeb, High } roasted
Priest of Siva. } grains.
8. }

HIS MAJESTY THE KING.

The king will now seat himself upon the Octagonal Throne made of fig-wood under the White Umbrella of State to receive further anointments from Brahmins, who, with Court Pandits, represent the eight cardinal points of the Kingdom, as follows :-

East: H. R. H. Prince Vividh, Court Pandit, and Phra Rajaguru Vamadeb, High Priest of Siva, (water from Prachin Circle).

South East: Luang Yodhadharmanides, Court Pandit, and Phraguru Astacharya, Brahmin Priest, (water from Chandapuri).

South: Phya Vichitradharm, Court Pandit, and Phraguru Satananda Muni, Brahmin Priest. (Circles of Nagor Sri Dharmaraj and Pattani).

South West: Phra Rajabhirom, Court Pandit, and a Brahmin Priest, (Circles of Jumbor and Bhuket).

West: Phya Mahanam, Court Pandit, and a Brahmin Priest. (Circles of Nagor Jaisri and Rajapuri).

North West: Phra Nanavichitra, Court Pandit, and a Brahmin Priest. (Circles of Bayab, Maharashtra, Nagor Svarga and Bisnulok).

North: Chao Phya Yomaraj, Court Pandit, and a Brahmin Priest. (Circles of Ayudhya and Uttara).

North East: Phya Pariyati, Court Pandit, and a Brahmin Priest. (Circles of Nagor Rajasima, Ubol and Roi- Et).

The procedure for this part of the ceremony will be thus: after the King has seated himself with his face turned to the East, the Pandit for this point advances to the foot of the throne and having made due obeisance addresses the sovereign in Pali to the following effect :-

“May it please Your Majesty ! May the Sovereign here give me leave to pronounce his victory.

May the Sovereign, turning now towards the East, seated upon his royal throne, extend his protection and exercise royal authority over all those realms situated to (the east) and all beings that therein dwell.

May he remain on earth further protecting this kingdom, as well as her Buddhist Religion and her people.

May he remain long in sovereignty, without ills, accomplishing success, and may his years number a hundred.

May the Sovereign Guardian of the East, renowned as Dhataratha, gently protect the king and his realms. Whoever create evil in this eastern quarter, may the Sovereign, through his might, triumph over them all in a righteous manner.”

The Pandit then hands a cup of anointment water from the Eastern Circle (Prachin) while reciting the following stanza :—

“Through the power of the Triple Gems (the Buddha, the Lore, the Brotherhood), and through this water poured down (up on him), may (the King be awarded with) success in the way heretofore invoked.”

The king answers in Pali verse as follows :—

“Your auspicious speech, going right to the hearts of kings, I fain accept. May it come to pass as you have said. I (shall) extend my protection and exercise royal authority over all those realms to the East and all beings that dwell therein. I (shall) remain on earth further protecting this kingdom, and her Buddhist Religion and her people.”

The Pandit then says.

“Good, my Lord.”

The Brahmin of the quarter will then anoint His Majesty in due form.

The King then turns to the South-East, where the same dialogue is repeated with modifications as to names of the Quarters and their traditional celestial guardians*

---

* Attention should perhaps be called here of the historian or student of mythology that the ‘Guardians of the Quarters’ here invoked are, in accordance with the traditional Buddhist idea of Hindu mythology. That is to say Dhataratha (East) Virulhaka (South.) Virupakkha (West), and Kuvera (North); the subsidiary quarters in between are entrusted to the respective followings of the above four, i. e. Bhuta or genii (south-east), Deva or celestials (south-west), Naga or serpents (north-west), Yakkha or giants (north-east). Classical Hindu mythology is of course rather different. This phenomenon may be of some use for researches into the date of this ceremony in Siam.

The King thus turns round in order until he finally comes to the East, completing the round, when Prince Vividh, the Pandit of the quarter, will sum up the benediction and the King will answer in a strain rather similar to the above replies.

The King will then rise from the Octagonal Throne, the brahmins and the learned men of the Court preceding, with chamberlains and pages bearing the regalia following His Majesty in the following order.

Left :

Right:

(a) **Royal Regalia and Utensils.**

1. The Great white Umbrella of State. Phya Devadhiraj	The Brahmin Girdle. Luang Nana Svayambhuva	The Golden Tablet of Style & Title. Phya Mahanam	The Great Crown of Victory. Phya Udayadharm
2. The sceptre. Phya Borihar	The Girdle of Briliants. Phya Vongsabhorn	The Girdle of the Nine Gems. Phya Rajakosha	The Sword of Victory. Phya Manob Narisra
3. The Fan. Junior Page The Hon. M. L. Janavana Palakavongsa Ayudhya	The whisk of the Yak's Tail. Junior Page Phan Chitrabhakti	The whisk of the White Elephant's Tail. Junior Page Bun Phalabandhin	The Slippers. Senior Page Luan Vicharanaputra
4. The Stick. Chamun Mahadlek	The Diamond Ring. Phya Abhimond	The Ring. Phya Prajuna	The Personal Sword. Luang Sakdi Naiwen
5. The Receptacle. Senior Page Chaem Ngoen yong	The Betelnut Set. Junior Page Kum Pungphrabarami	The water Urn. Junior Page Nob Viseshniam	The Libation Vessel. Junior Page Oeb Yodputra

(b) **The Eight Weapons of Sovereignty.**

6. The "Hostage Sword." Junior Page Nai Rong Suchinda	The Discus. Junior Page Nai Rong Khan Klaw Gojanandana	The Trident. Junior Page the Hon. M.R. Anu- sakti Hastin na Ayudhya	The "Diamond Spear." Junior Page Nai Rong Sanoe Nganprabas
7. The Long Hand- led Sword. Acting Page the Hon. M. R. Salang Latavalya na Ayudhya	The Sword and Buckler. Actg. Page Krasin Amatyakul	The Bow. Actg. Page Som- svad Jotikasthira	The "Gun of the Satong" Junior Page Nai Rong Sanong Rajabanhar

His Majesty will then proceed in the procession detailed above from here to another throne in the west part of Baisal Hall, which is called the Bhadrapiith (the Noble Throne) under the canopy of an Umbrella of State, which, by the way, is not yet of 9 tiers but only 7, because the King is not yet crowned. The Umbrella over the Octagonal Throne is also of 7 tiers for the same reason. Having seated himself on this, facing east, the King will receive the homage of the Court from the High Priest of Siva who will also offer him his style and title inscribed on a golden tablet, which had been duly prepared and consecrated in the Chapel Royal of the Emerald Buddha (cf. above p. 5), as well as the regalia and all their appurtenances, the procedure in detail being as follows:—

As soon as the King is seated, the High Priest of Siva advances to the front of His Majesty and, after rendering due homage, pronounces a set of Sanskrit Mantras called the 'Opening of the Portals of Kailasa', the substance of which is an eulogy of Siva, the Lord of Kailasa, and may be found in full in the appendix. The Priest then offers homage, &c., in Pali as translated in the following words, at the same time handing the golden tablet.

"May it please Your Majesty to grant me leave to address Your Majesty! Since Your Majesty has received full anointment and become the King of Siam, we therefore beg in unanimity to present to Your Majesty Your full style and title as engraved upon this tablet of gold as also to hand to Your Majesty these regalia befitting Your high dignity. May Your Majesty be known by that style and accept these regalia. Having done so, may

Your Majesty take upon Yourself the business of government, and, for the good and happiness of the populace, reign on in righteousness !”

The King says, also in Pali,—

“ Be it so, Brahmin.”

The Pali dialogue is again repeated in Siamese.

The priest now takes the Royal Crown from the bearer in the procession and hands it to the King, who puts it on his head, thereby signalling the supreme moment of this Coronation. Salutes will be fired, and the usual music and fanfare will resound in the palace, and in the whole Kingdom. Buddhist priests, awaiting in other parts of the Chief Residence, will recite the Blessing. The High Priest of Siva will go on to hand other regalia to His Majesty, whilst the High Priest of Vishnu will hand him the ninetiered White Umbrella of State, the symbol of authority, with a similarly constructed speech, to which the King will make an almost identical reply, with again Siamese repetition. A Brahmin priest will then chant hymns in praise of Siva with accompanying music on ceremonial instruments, viz. conches, Pandava drums, metal drums and the gong of Victory. Another Brahmin priest will chant hymns in praise of Vishnu, with the usual accompaniments on ceremonial instruments. At the conclusion of this, all Brahmin priests will render homage before His Majesty, and the High Priest of Siva, kneeling in front, will thus pronounce a final benediction —

“May His Majesty, the Supreme Lord, who now reigns over the kingdom here, triumph over all and everywhere alway.”

His Majesty will pronounce his first command as a fully anointed and crowned king thus :—

“ Brahmins, now that I have assumed the full responsibility of government, I shall reign in righteousness for the good weal of the populace. I extend my royal authority over you and your goods and your chattles, and as your sovereign do hereby provide for your righteous protection, defence and keeping. Trust me and live at ease.”

The High Priest of Siva will be the first man to formally receive the King's command thus :—

“ I do receive the first command of Your Majesty.”

The symbolism all through this ceremony is, in the author's opinion, clearly along the lines of an assumption that the chief deities, especially Siva, are invited down to the Earth to become merged in the person of the crowned king. Hence the hymn “Opening of the Portals of Kailasa, by way of an invitation ; the anushtubh hymns in praise of the two high gods ; the presence

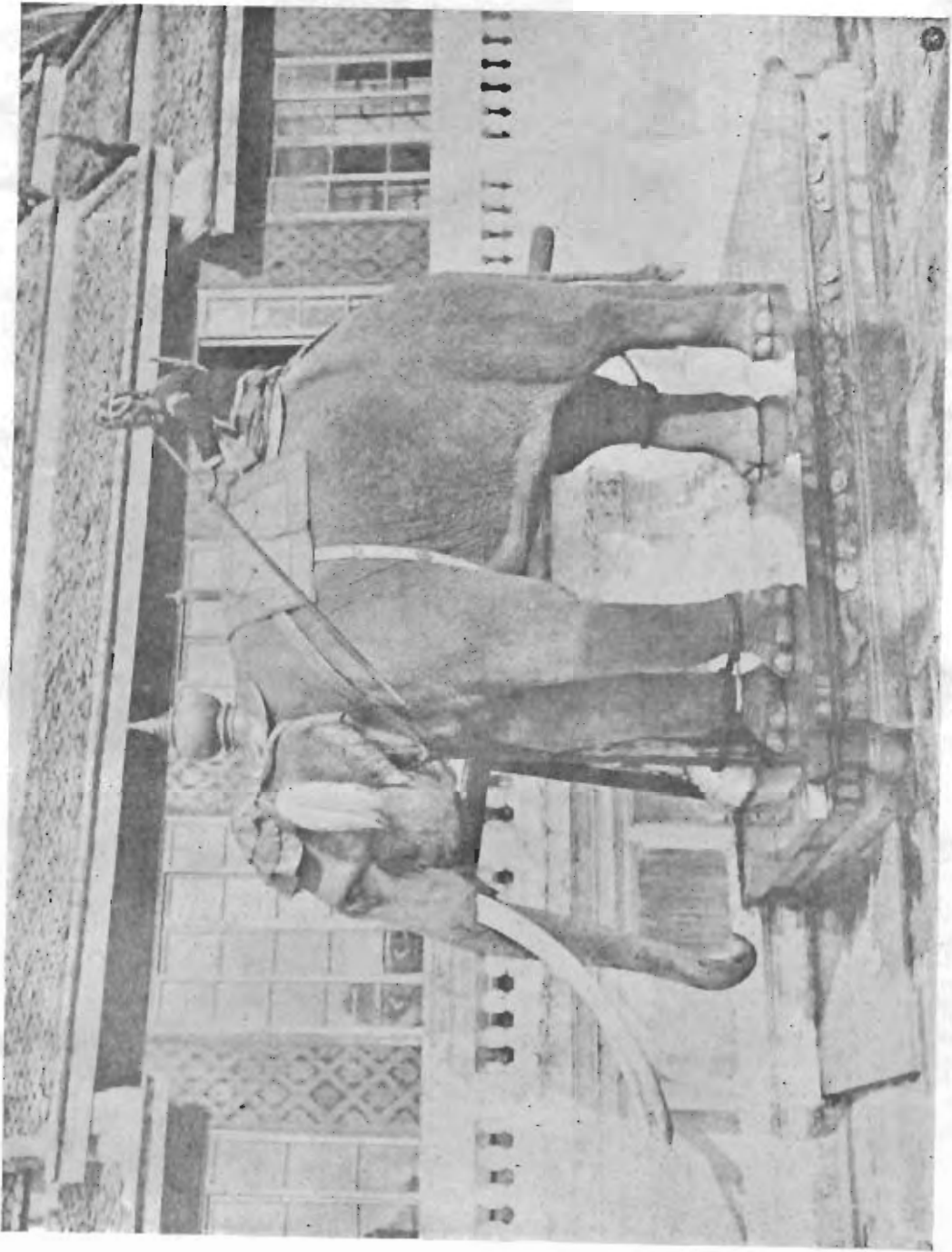

among the regalia of such articles as the Brahmin girdle of strings (พระสังวาลย์พราหมณ์), Vishnu's discus, and Siva's trident & c; the epithet, within the full style of the king, of the "Incarnation of celestial gods" (Dibyadebavatara); and finally the use of the mystic contraction, referring to the Hindu Trinity in the phrase "Om̐kara," to denote the command of the crowned king, whereas before coronation his command never ranked as an Om̐kara.

Being now fully crowned, the King will symbolically scatter riches and plenty, represented by gold and silver flowers and coins among the Brahmins, a process which he will again repeat later during his progress from the hall of audience. He will now pour out a libation as a vow of his undertaking to take up the reins of government for the good of all; and then, doffing the crown, will proceed up the residence chamber, with chamberlains and pages bearing the regalia after him. Here the King will receive the first royal blessing from the Prince Patriarch, in full assembly of the clergy who have been taking part since the 22nd inst.

At 1 p.m. the King will receive homage of the Royal Family and the official world. The occasion will be on a full ceremonial scale, guards of honour lining the grounds within the Palace, the King's mount fully caparisoned, the royal Elephant ready at the mounting platform on the outer walls of the Hall of Amarindra. Princes of the Blood Royal, the Diplomatic Corps and the whole officialdom will await His Majesty in the Hall of Amarindra where at the time stated, curtains at the south end will be drawn, and the King already seated upon the Throne under the ninetiered White Umbrella of State will receive the homage of all assembled.

Thereupon Field Marshal His Royal Highness Prince Bhanurangsi will read an address of congratulation and formal avowal of loyalty in the name of the assemblage, to which the King will reply thanking and enjoining all to carry on the government in their respective spheres, as heretofore, assuring at the same time his readiness to see and hear every official as far as opportunity allows for the carrying out of his respective duties. The curtain will again be drawn, and the King will retire to the inner Hall of Audience. The Lord Privy Seal will read a proclamation of investiture, by which the King, now fully crowned and hereby empowered, raises his royal consort to sovereign rank. The King will anoint Her Majesty with consecrated water from the royal conch and invest her with paraphernalia of rank, including the insignia of the Royal Family Order of the House of Chakri. The Queen will now sit by side of His Majesty. They will then receive the congratulations of the ladies,

THE ROYAL ELEPHANT AT THE PLATFORM.

to which the King will make a reply thanking all and again giving the customary permission of access to his person. Their Majesties will then retire.

**Protection of
Buddhism.**

At 4 p.m. the King, seated on a palanquin of State, will make a state-progress to the Chapel Royal of the Emerald Buddha, where, in full congregation of the higher clergy of the Kingdom, he will make a formal declaration of his religion and of his willingness to become the "Upholder of the Faith" in the following formula.

"My Lords! Whereas being a believer and one pleased (with the religion of the Buddha), having taken refuge in the Trinity in due form, and now having been anointed in sovereignty, I therefore give myself up to the Buddha, the Lore and the Brotherhood; I shall provide for the righteous protection, defence and keeping of the Buddhist Religion. If agreeable, my Lords, may the Brotherhood recognise me as "Upholder of the Buddhist Faith."

The whole clergy will then signify their acceptance.

The president of the Sacerdotal Chapter will then pronounce the supreme blessing as follows :-

"May the Great King Paraminda Maha Prajadhipok of Siam live to a full century of years in happiness and good health. May all his duties and deeds be crowned with success, may wealth and victory be his forever!"

The King will then proceed in full state to the Hall of Dusit where he and the Queen will render homage to the memory of their august predecessors as well as before the remains of his late Majesty in presence of the Royal Family, and officials of state. During the royal progress to the Chapel, Foreign Representatives and the Diplomatic Corps will be accommodated in the Sahadaya Reception Hall, where they will be able to see the procession. The leading members will then enter the Chapel and await His Majesty in their respective places.

The above will terminate the public ceremony for the day.

**Assumption
of the
Residence**

For the King, however, there is still the assumption of the Royal Residence to be gone through. It will be remembered that for the past three days there have been services of benediction in all three parts of the Chief Residence, to consecrate the water of anointment as well as to bless the various buildings, more especially the residence section of Chakrabarti Biman. All these having been accomplished, their Majesties will proceed to the State Bedchamber in the Residence of Chakrabarti Biman attended by young ladies of the Royal Family bearing various articles of personal and domestic use, as already referred to above (p. 4). Their Majesties Queen Sawang Vadhana,

and Queen Sukhumal, as senior relatives of the King, will hand to His Majesty the whisk of the white Elephant's tail and a golden bunch of Areca Flowers, and then Her Excellency Thao Varagananand, one of the senior Dames of the Palace, will also hand to His Majesty a golden key, the symbolic inference of which being that the King is now entrusted with the royal residences and the private treasury therein. The King will then lie down formally on the royal couch and receive blessing from the two Queens.

On the 26th February at 4 p. m. the King will receive in audience the special envoys and the diplomatic corps, who will submit an address of congratulations in the Hall of Chakri, after which the King will repair to the Hall of Amarindra, where he will hand royal letters patent to three priests, one each from a chief section of the Clergy, namely the Mahanikaya, the Dharmayutika, and the Mon promoting them to the rank of abbot, by way of the first act of grace after his coronation. He will then receive traditional offerings of flowers, incense and candles from members of the Royal Family and officials of State. The Right Reverend Phra Sasanasobhon, Lord Abbot of Debsirindhara Monastery and Deputy Archbishop of the Dharmayutika Section, will then, will then deliver a sermon of Benediction which will conclude the day's proceedings.

The next day (27 February) is also set apart for a further reception of similar offerings from officials of State in the Hall of Amarindra, where the Supreme patriarch will also deliver another sermon on the ten virtues of a king &c.

State
Progresses.

On the 1st March, the King will make a state progress through the Capital to pay his respects and worship at the principal shrines namely the Bovoranivesana and Jetubon monasteies where the Buddhist clergy will await and receive His Majesty.

The royal procession will start from the Grand Palace by way of the Vises Jayasri gate in the following order :—

MILITARY GUARDS.

Headquarter Staff of the 1st. (Guards) Division.

Band of the United Cavalry Regiment.

The United Cavalry Regiment.

The First Artillery Regiment of the Guards.

The First Regiment of Enginiers.

Band of the 11th. Infantry Regiment.

The Eleventh Infantry Regiment of the Guards.

Headquarter Staff of the 1st. Army Corps.

THE ROYAL PARTY.

	Phya Wiengnai		Phya Bidaksh Bhupal	
Flags	Metal Drums		Metal Drums	Flags

Silver War Drums

Drum Major

Gold War Drums

Herald Trumpets

Small Bugles

Master of Ceremonial Instruments

Conch Shells

Inspector of Instruments

Pages

bearing

Royal Weapons

Grand Umbrellas of Ceremony

Signal Stick

(Phya Rajamanu)

Signal Instrument

(Phya Sthira Suraprabeni)

Monkey Standard

Garuda Standard

Officers of the Ancient Bodyguard of Gentlemen-at-Arms.
His Majesty's Chamberlains.
Processional Umbrellas.

Processional Umbrellas.
His Majesty's Chamberlains.
Officers of the Ancient Bodyguard of Gentlemen-at-Arms.

**Supporters
of H. M.-**

**Supporters
of H. M.-**

His Majesty's Aides-de-Camp.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Viceroy of Ayudhya 2. Lord-Lieut. of Maharashtra 3. Lord-Prefect of Bangkok 4. Lord-Lieut. of Udol 5. Lord-Lieut. of Nagor Svarga 6. Lord-Lieut. of Rajapuri 7. Lord-Lieut. of Chandapuri 	 Royal Golden Chair of State Sunshade Fan Umbrella His Majesty's Chamberlains bearing Royal Paraphernalia Reserve Chair of State The Master of the Horse His Majesty's Chargers	<ol style="list-style-type: none"> 1. Viceroy of the North East 2. Lord-Lieut. of Bhuket 3. Lord-Lieut. of Bismulok 4. Lord-Lieut. of Roi-Et. 5. Lord-Lieut. of Surastha. 6. Lord-Lieut. of Nagor Rajasima 7. Lord-Lieut. of Nagor Jaisri 	His Majesty's Aides-de-Camp.
------------------------------	--	--	--	------------------------------

Escort of King Chulalongkorn's Body-guards.

Escort of King Chulalongkorn's Body-guards.

Band of King Chulalongkorn's
 1st. Infantry Regiment of the Guards.
 King Chulalongkorn's
 1st. Infantry Regiment of the Guards.
 Naval Band
 Royal Marines.

On the 3rd March the King will proceed to the Royal Landing by way of the gate opposite to the Hall of Dusit. At the landing pavilion there will be accommodations for the Royal Family, while tents will be put up along the river front, to seat members of the Diplomatic Corps, the officials of state and the general public. The King and Queen will witness the procession of state barges filing past until the Royal Barge comes to along the landing. His Majesty will then embark, and, donning the personal Kathin crown, seat himself under the golden canopy (ပုဗ္ဗဉ္ဇ) attended by their Excellencies the Minister of the Royal Household and the Chief Aide-de-Camp General as well as by chamberlains bearing the regalia, &c. The state barge will then proceed down the river and cross over to the Monastery of Arun where the King will worship at the principal shrine and then return in the same manner to the Royal Landing and thence into the Grand Palace.

Order of the Grand Procession of State Barges.

No.	Left File.		Right File.
1.	Tiger barge.		Tiger barge.
2-10.	Barges of the line.	First drum barge. Inspection barge.	Barges of the line.
11.	Gold barge of the line.		Gold barge of the line.
12.	Monkey barge of the line.		Monkey barge of the line.
13.	Asura barge of the line. (drums).		Asura barge of the line. (drums).
14.	Sugriva barge. (drums).	Inspection barge.	Bali barge. (drums).
15.	Garuda barge. (trumpets and conches).		Garuda barge. (trumpets and conches).

	16. Royal Barge "Prabhassarajaya" conveying His Majesty's offerings to Religion.	
17. Barge conveying metal drums.	Second drum barge.	Barge conveying metal drums.
	18. Royal Barge "Anantanagaraj" with His Majesty" on board.	
18. } 19. }	Escort barges.	Escort barges.
	20. Royal Barge 'Anekajatibhujjhong' conveying His Majesty's State robes.	
	21. Royal barge "Golden Hansa" in reserve for return journey.	
	22. Royal reserve barge.	

This will bring the ceremony of coronation to a close.

LONG LIVE THE KING

APPENDIX.

BRAHMANIC MANTRAS.

These mantras are handed down in a curious corruption of an Indian language, suspected to have been Sanskrit, and only identified in the last reign, through the initiative of his late Majesty, by the late Mr. M. K. Arya of the National Library as corrupt Tantric Sanskrit and have been re-arranged and restored to their original forms—in themselves none too good Sanskrit.

The following translations with notes are also by Mr. M. K. Arya who made them for the late King. They consist of :—

- (a) The Opening of the Portals of Kailasa,
- (b) Hymns in praise of (i) Siva, and (ii) Vishnu in the anustubh metres.

THE OPENING of the Portals of the Kailasa.

---

1. (O Siva!) who is the Teacher of Absolution, whose history is big, who is full of immortality, whose mark is the crescent moon and who is purified with holiness.

2. Who is poor, who is reflected in the Rig-Veda, who is the One beyond, who is full of boons, who is moveable and immoveable, who is the Lord of all cardinal points and whose control of the senses is pure, I meditate upon Thee!

3. (O Siva!) who has killed (the god of) death, who has the discipline of a Leader, who is reckoned in the seasons, who is the Lord of the cardinal points, whose control of the senses is pure, I meditate upon Thee!

4. (O Siva!) who has great control of senses, who is overraptured in dances, who is full of immortality, whose mark is the crescent moon and who is purified with holiness.

5. (O Siva!) whose dress is the deer's skin, whose hand-pose is indicative of boons, who is the Charming God of immortality, who has the victory over Death. Who bears the digit of the moon, who combines himself with the meditation of hosts of devotees, who is the shaker of non-devotional men, who is the Lord of Wealth, whose exploit is high, who has His limbs beginning with hands manifested, who is the Uplifter of men in distress, who is marked with the deer, who is very black, who is the desireless dancer and who is shining, (I meditate upon Thee!)

6. (O Siva!) who has the self-control of the sage, who walks in a righteous path, who is the dwelling place of fortitude, who is the giver of wisdom of a Sage, who is meditated upon by the Arhats, who is the killer of injustice, who has the Celestial Image, who is the Knower of the beginning and the end of (All), who is the Injurer, who is marked with righteous part giving rise to the future results, who feels happy in salutations, who is the remover of the insurmountable difficulties of his followers, who (helps mankind to) cross the (Ocean of) existence got down into, who is very black, who is the desireless dancer, and who is shining, (I meditate upon Thee!)

7. (O Siva!) who is pleased with the prayers, who has the Omniscient wisdom, who is well-versed in the three Vedas, who is without and with a form, who has the incomparable discipline, who is the destroyers of

unrighteousness, who is brilliant and beautiful, who has the falling (heavenly) Ganges, who is the Trident, who is the Celestial Tree, who is in the phallus, who is desired by the devotees, who is of the spotted colour of flowers, who is the cutter of distress, who is expanded in the harmonious bell (sound), who is very black, who is the desireless dancer, and who is shining, (I meditate upon Thee !)

8. (O Absolute Siva!) who is Subrahmanya, who is the Sovereign of demi-gods, who is the upholder of the Vedic path, who is the Lord of Heaven, who is the Lord of Kailasa, who is the Lord of serpents, who wears the ornaments of serpents, who is well-versed in the Three Vedas, who is the Absolute Entity of non-duality, who is full, who is pervaded, (by the created beings), and who is the Sovereign of Nirvana.

9. (O Absolute Siva!) who is the Lord of poverty, who is the Lord of control of misery, who is fire, who is the Lord of Uma, who is absorbed in pranayama (Yogic stop of respiration), who is the bearer of mercy, who is the Lord of Heaven, who is the Celestial Ganges, who is fond of the emancipated souls, who is the Absolute Great Entity of non-duality, who is full, who is pervaded (by the created beings) and who is the Sovereign of Nirvana!

10. (O Absolute Siva!) who is pleased with the emancipated souls, who has his mind well-controlled, who is the Lord of Vital parts, who is the cause of the first attributes, who is sublime, who is auspicious, who is the bearer of the Lord of Serpents, who is the Lord of Heaven, who is all in all, whose heart is merciful, who knows most, who is the auspicious and great Absolute Entity (of non-duality), who is full, who is pervaded (by the created beings) and who is the Sovereign of Nirvana!

11. (O Siva!) who has his senses controlled, who is the brilliant, Absolute Entity, who is the Leader of Heroes in battles, who is the killer of the Lord of Death, who is the Lord of Sacrifices, who has the discipline, One in whom are seen ability and bliss, who has the unprevented Glory of light, who is the beginningless and the endless time and who wears the golden mark!

12. (O Siva!) who is the Lord of obedient people, who has a crowd of Sages and gods, who has the incomparable discipline, who is the Leader of Heroes, who is the King of Heroes, who is the Lord of boons, who has the discipline of Great Souls, who is disciplined, One in whom are seen ability

and bliss, who has the unprevented Glory of light, who is the beginningless and the endless time and who has the Golden Mark !

13. (O Siva !) who is the Lord of Sages, who is the Great Lord of gods, who is incomparable, who wears the ornament of the Lord of Serpents, who has the discipline of the Great Souls, who is disciplined, One in whom are seen ability and bliss, who has the unprevented Glory of light, who is the beginningless and the endless time and who wears the Golden Mark, (I meditate upon Thee !)

NOTE

Almost all ideas are from the Siva Tantra and Upanishads. Only a few are of Buddhist Origin. To meditate upon Siva, is tantamount to meditating upon the Kailasa.

(Sd.) M. K. ARYA.

THE MANTRA

in the anushtub-metre, invoking Siva

(O Siva!) who is colourless, who is of a golden colour, who is very dense, who is to be investigated by the Upanishads, who is moveable and immoveable, who is the Great Protector, who is intensely joyous, who bears the burden of the Vedic path, who is a mark to the Vedic path, who is a guide to the travellers in the Vedic path, (Let the Universal pervader protect!), appear appear (superior to others).

O Great God! who is the Lord of the Great Mount Kailasa, who is looked upon as the biggest Himalayas, who is the Controller of the bull, who is the Gracious King of the Hosts, whose half body is (His) dear (Uma), who goes up above (all the created beings), who (helps mankind to) cross (the Ocean of worldly existence), who walks in heaven, who walks on the earth, who has (His) opened eyes (to look at) on all sides, destroy destroy, frighten frighten, stupify stupify, kill kill, catch catch my enemies. O Lord Sambhu, who has three eyes, who has four faces, who wears the moon as a mark on the hair-Crown, who wears the dress of (tiger's or deer's) skin, who outshines (all) celestials, who is fond of the emancipated (souls) and who is the treasure-house of Dharma. Always perform perform the destruction of my enemies, (Let the Universal pervader protect!) O Lord of happiness, Lord of Protectors, who possesses the prowess of the Superior King of Kings!

NOTE.

All ideas which have been expressed in praise of Siva, are found in the Siva-tantra. Some of the very compounds are contained in the Yajurveda. Magical formulas are from the Taittiriya Brahmanam as well as Aranyakam. The present Siva-Mantra is a special one to be muttered ten thousand or a lakh of times to attain one's desired end such as killing enemies, etc., when a complete worship of Siva is over.

(St.) M.K. ARYA.

THE MANTRA

in the anushtub-metre, invoking Vishnu.

(O Vishnu!) who gives happiness (unto Yogis), who removes misery off Yogis, who is very subtle, who is the sun, who is the lotus, who is the bull, who is the other world and this, who is the rider on the bull, who is (all) wise, who is the foremost among the Rakshasas and Yakshas, who has attained the state of Celestials, who has found birth in manifestations, who is the Lord of (countless) crores of Celestials, who is the Celestial Light, who is surrounded by a halo of Light, who is all, who is fond of (dwelling in) the Cavity (of Yogi's-heart), who possesses the Celestial wisdom, who is the transcendental Vedas, who depends on the transcendality, who is trusted, who is holy, who is the destroyer of enemies, who is the Lord of battles, who is marked by the Srivatsa Jewel, who possesses incomparable wealth, who appears in different manifestations, who is the absolute entity, who is the enjoyer of the eternal bliss, who has forsaken worldly pleasures, who is the ruler (of the Universe), who was born as son to Vasudeva, who is fond of (the goddess) Sri who has bright eyes. (Let the Universal Pervader protect!). (O Vishnu!) who is absorbed in the Cosmic Egg who is worthy of worship by the Yogis and who is the Supreme King. (Bow to Thee!)

NOTE

All ideas herein expressed are from the Vishnu Tantra. Some of the very words and compounds are from the same work and the Upanishads. The present Vishnu Mantra is an Upanishad to be recited during the process of worship just before worshipping with 1000 names.

(Sd.) M. K. ARYA.

SU. T. LIBRARY

3 3131 00050785 9

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ไทยชนม ถนนเฟื่องนคร พระนคร ขนพิจารณ์ราชหัตถ์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๒๔๕๒